

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

221B

2 AYLIK POLİSİYE DERGİ
MAYIS - HAZİRAN 2021 SAYI: 32 FİYAT: 25TL

Bernhard Schlink

Eric Kätsner

Ingrid Noll

Almanya'da Polisiye

J. Mario Simmel

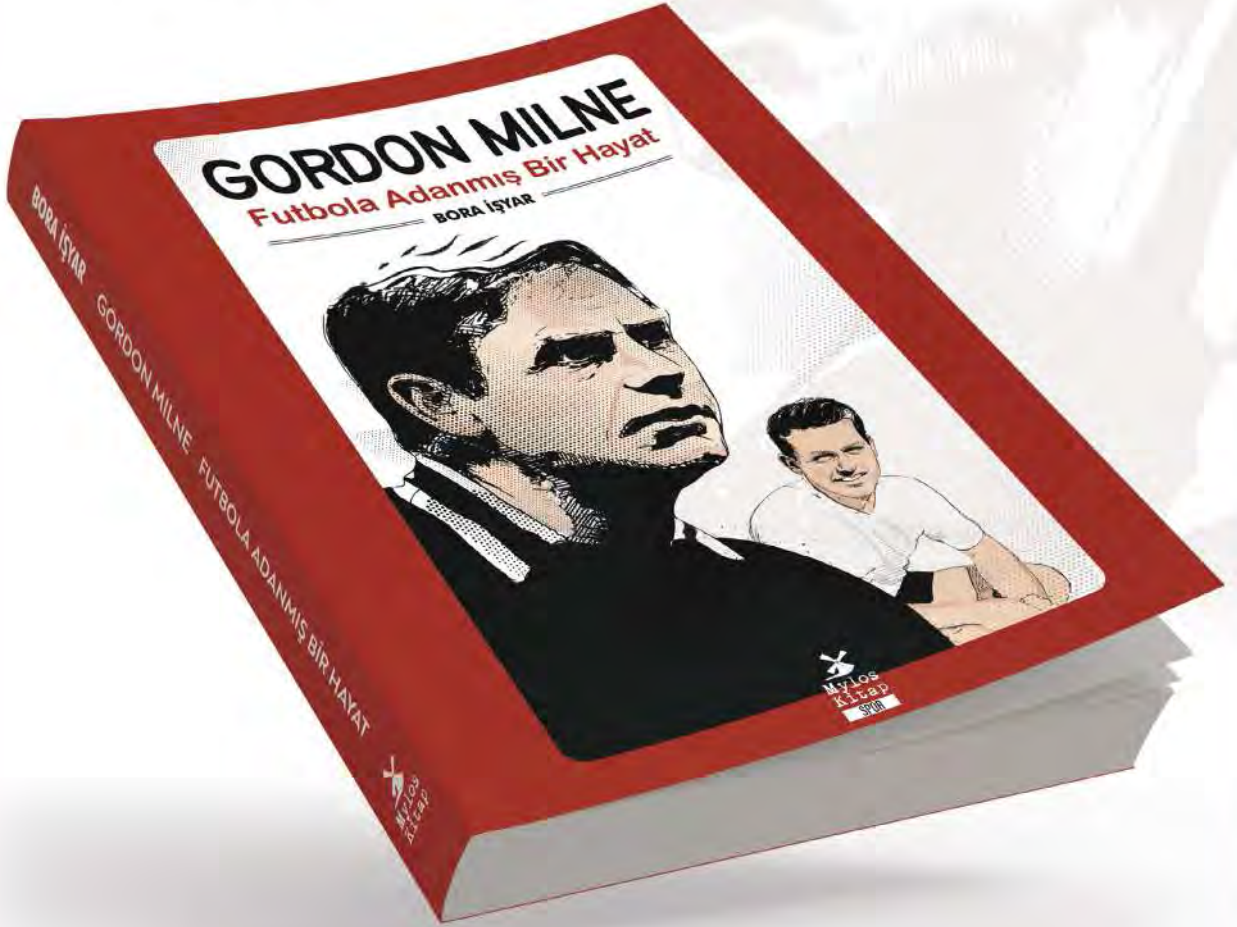
Volker Kutscher

Jakob Arjouni

Wolfgang Schorlau

Friedrich Dürrenmatt

Petra Hammesfahr

BORA İŞYAR'IN **GORDON MILNE**'YLE GERÇEKLEŞTİRDİĞİ MÜLAKATLAR VE YOĞUN BİR ARŞİV TARAMASIYLA HAZIRLADIĞI BU KİTAP, **FUTBOLA ADANMIŞ BİR HAYATIN HİKÂYESİ**. FUTBOLCULUK ZAMANLARINDAN TEKNİK DİREKTÖRLÜĞE, GİTTİĞİ HER ŞEHİRDE AMA EN ÇOK İSTANBUL'UN **BEŞİKTAŞ** SEMTİNDE İZ BIRAKAN GORDON MILNE'NİN...

Editörden

GEÇMİŞTEN BUGÜNE: ALMANYA'DA POLİSİYE

221B, Sayı 32, Mayıs-Haziran 2021
İki Aylık Süreli Yayın

Yayın Yönetmeni: Özlem Özdemir
ozlem@mylosyayingrubu.com

Editör:
Fulya Turhan
fulya@mylosyayingrubu.com
Onur Bayrakçıken
onur@mylosyayingrubu.com
Yoldaş Özdemir
yoldas@mylosyayingrubu.com

Kapak Tasarımı: Behzat Muratoğlu
İç Tasarım: Serra Sönmez

Reklam ve Proje: Yoldaş Özdemir

221bdergi.com | bilgi@221bdergi.com
facebook.com/221bdergi
twitter.com/221bdergi
instagram.com/221bdergi

Mylos Yayın Grubu Yayıncılık Danışmanlık Hizmetleri LTD. ŞTİ. adına Sorumlu Yazı İşleri Müdürü ve İmtiyaz Sahibi: Özlem Özdemir

Adres: Caferağa Mah. Dr. Şakirpaşa Sok. No:3/A
Kadıköy - İstanbul
Tel: 0543 345 46 00

Baskı: 12. Matbaa
Seyrantepe Mah. İbrahim Karaoğlu Cad.
No:35/1 Kağıthane - İstanbul
Matbaa Sertifika No: 46618

Dağıtım: Dünya Dağıtım 0212 440 2843

221B'de yayımlanan tüm yazı, çizim ve karakterlerin yayın hakları saklıdır. Yayınevi, yazar ve çizerin izni olmaksızın hiçbir yazılı, basılı ve görsel yayın organı ve sanal ortamlarda kullanılamaz.

Okurlarımızın bildiği gibi 221B'de her yıl bir sayımızı bir ülkenin polisiye edebiyat tarihine ayırıyoruz. Bu yıl, gündemimizde Almanya'nın polisiye tarihi var. Köklü bir polisiye geleneğine sahip Almanya'da son yıllarda özellikle tarihi ve politik polisiye türlerinde çok değerli eserler üretildi. Bu eserler de tüm dünyadaki okurlar ve izleyicilerde karşılığını buldu.

Swansea Üniversitesi'nden Dr. Katharina Hall, Almanya'da polisiye edebiyatın ortaya çıkışından bugüne hangi yollardan, tartışmalardan ve yaklaşımlardan geçtiğini tüm detaylarıyla yazdı.

Üstadımız Erol Üyepazarcı ise dilimizde yayımlanan Alman polisiye romanlarını inceledi.

Doruk Tatar, Almanya'da casusiyet edebiyatının geçmişini ve bugününü inceledi.

Armağan Tunaboylu'nun keyifli köşesi ÖzErenköy Kitap Kulübü'nün gündeminde de bir Alman polisiye yazarı var: Jakob Arjouni.

Öğretim görevlisi Álvaro Luna-Dubois, 221B yazarları arasına bu sayıyla katıldı ve çok önemli bir konuyu masaya yatırdı: Alman polisiye eserlerinde azınlığın temsili.

Dosya yazılarımız dışında yine dolu dolu bir içerik okurlarımızı bekliyor. Gülce Başer, ilgi çekici tefrika öyküsü "Galata Soygunu"nun 2. bölümüyle aramızda.

Adli tıp uzmanı Prof. Dr. Halis Dokgöz, -196 derecede, dondurulmuş şekilde yatan bedenleri yani kriyoniks meselesini detaylarıyla yazdı.

Çağatay Yaşmut, efsanevi Kurt Wallander serisinin ilk kitabı *Karanlık Yüzü*'ü değerlendirdi.

Ercan Akbay, gerçek seri katilleri aktardığı köşesinde bu sayımızda yamyam seri katilleri inceledi. Ercan Akbay'ın "Kibirli Gözler" adlı öyküsünü de bu sayımızda okuyabilirsiniz.

"Dedektifler Ne Yer, Ne İçer" köşesinde Fulya Turhan, diziyi de uyarılan Keskin Şeyler romanının başkarakteri Camille Preaker'in gastronomik tercihlerini yazdı.

İngiliz polisiye yazar ve eleştirmen Barry Forshaw, 221B için özel yazısında cinayetlerin iki ustası Hitchcock ve Highsmith'i inceledi.

Çizgi roman incelemeleri ilgiyle okunan Batuhan Cantürk'ün gündeminde, polisiye ve bilimkurgu türlerini birleştiren Fransız çizgi roman serisi Blake ve Mortimer var.

Suat Duman, polisiye filmleri yazmaya devam ediyor; yeni yazısındaki gündemi ise bir film değil, bir yönetmen: John Woo.

Her sayımızda yerli polisiye romanları ve yazarları inceleyen Alper Kaya, Sibel Köklü'nün polisiye romanlarını inceledi.

Onur Bayrakçıken, "Dedektifler Ne Dinler" köşesinde, Alexia Gordon'un romanlarının başkahramanı Gethsemane Brown'in müzik zevkini en ince ayrıntısına kadar yazdı.

Önceki sayılarımızda da Kuzey Avrupa polisiyelerine dair önemli yazılarını yayımladığımız akademisyen Kim Toft Hansen, Arne Dahl imzalı polisiyelerin tarihini yazdı.

Gürer Mut, casusiyenin ustası John le Carré imzalı Karla Üçlemesi'nin son romanı *Smiley'in İnsanları*'nı, Mustafa Kömüş ise Slovakyalı yazar Robert Bryndza'nın Erika Foster serisini inceledi. Çaylak Kitap Dedektifleri'nin gündeminde ise *Altı Şüpheli* romanı var.

Keyifli okumalar...

AKIN SEVGÖR

TÜM
KİTAPÇILARDA

İ S İ M S İ Z M E T İ N

M Ü Z İ S Y E N İ N
Ö Z G Ü R Y A R A T I M İ N A
D A İ R

04 221B ÖNERİYOR

12 GALATA SOYGUNU - 2

Gölce Başer

ÖYKÜ

18 DONDURULUP YÜZYILLARCA YENİDEN YAŞAMAYI
BEKLEMEK YA DA KRİYONİKS ÜZERİNE

Prof. Dr. Halis Dokgöz

22 KARANLIK YÜZ: KURT WALLANDER SERİSİ - 1

Çağatay Yaşmut

24 AÇLIK

Ercan Akbay

30 CAMILLE PREAKER NE YER NE İÇER?

Fulya Turhan

34 CİNAYETİN USTALARI: HITCHCOCK VE HIGHSMITH İLE TANIŞMAK

Barry Forshaw

40 ALMANYA'DA POLİSİYE

Katharina Hall

53 ALMANCA POLİSİYE EDEBİYAT ÜZERİNE

Erol Üyepazarcı

56 ALMANLAR NE ZAMAN KÖTÜ OLDU?

Doruk Tatar

60 ALAMANYA ACI VATAN

Armağan Tunaboğlu

64 ALMAN POLİSİYESİNDE ETNİK AZINLIKLAR

Álvaro Luna-Dubois

69 GÖZ GÖZE SAMİMİYET: JOHN WOO

Suat Duman

72 SİBEL KÖKLÜ POLİSİYELERİ

Alper Kaya

74 KİBİRLİ GÖZLER

Ercan Akbay

ÖYKÜ

78 GETHEMANE BROWN NE DİNLER?

Onur Bayrakçeken

82 POLİSİYE EDEBİYATIN SINIRLARINI ZORLAMAK:
ARNE DAHL PROJESİ ÜZERİNE

Kim Toft Hansen

86 KÖSTEBEKLER DİYARINDA SON TANGO

Gürer Mut

89 PROFESYONEL KATİLLER VE ÇARESİZ POLİSLER:
SOĞUK KAN

Mustafa Kömüş

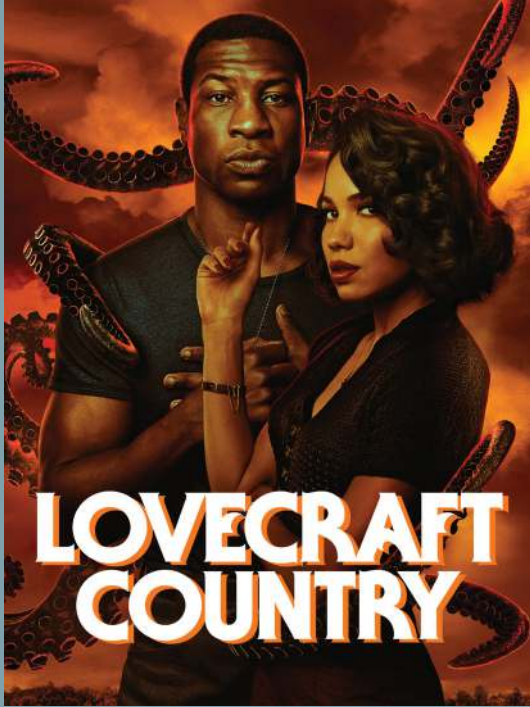
36 Batuhan Cantürk

92 ÇAYLAK KİTAP DEDEKTİFLERİ HİNDİSTAN'DA ALTI ŞÜPHELİYİ ARIYOR

BLAKE VE MORTIMER İLE TANIŞMAK:
POLİSİYE/CASUSLUK VE BİLİMKURGUNUN
MUHTEŞEM BİRLİKTELİĞİ

221B editörleri, polisiye ile bilimkurgu/fantastik öğelerini başarıyla harmanlayan, eski ve yeni mutlaka izlemeniz gereken 10 diziyi Episode okurları için yazdı.

LOVECRAFT COUNTRY (2020-)

Jordan Peele ve J.J. Abrams gibi önemli yapımcıların elinden çıkan bu HBO uyarlaması, 2020'nin merakla beklenen dizilerinden biri olarak geçtiğimiz sene ekranlara geldi. Matt Ruff'ın aynı isimli romanından uyarlanan dizi, 1950'lerde geçiyor ve kız arkadaşı Letitia ve amcası George ile babasını aramak için tüm ülkeyi gezen ve bu sırada da ırkçılık gibi meselelerle mücadele etmek durumunda kalan Atticus Black'in hikâyesini anlatıyor. Black bir yandan da ünlü fantastik/korku yazarı H.P. Lovecraft'ın kurgusal masallarının çoğunda yer verdiği, bir kasabayı saran karanlık sırları açığa çıkarmaya koyuluyor. Dizinin oyuncu kadrosunda Jonathan Majors, Michael Kenneth Williams ve Courtney B. Vance gibi isimler yer alıyor. *Lovecraft Country*'yi beIN CONNECT platformunda izleyebilirsiniz.

FRINGE (2008-2013)

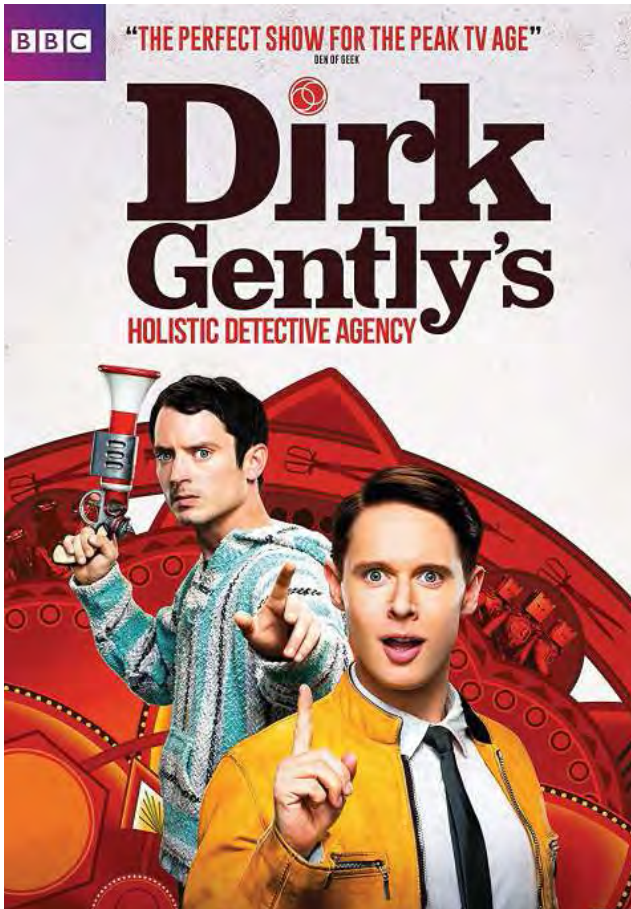
J.J. Abrams, Alex Kurtzman ve Roberto Orci tarafından yaratılan Amerikan bilimkurgu dizisi *Fringe*, ilk sezonuyla 2008'de izleyicilerle buluştu. Dizi Boston, Massachusetts merkezli Federal Araştırma Bürosu'nun kurgusal "Fringe" bölümünün üyeleri Ajan Olivia Dunham (Anna Torv), Peter Bishop (Joshua Jackson) ve Walter Bishop'ı (John Noble) takip ediyor. Ekip, paralel evreni çevreleyen gizemlerle ilgili bir dizi açıklanamayan, genellikle dehşet verici olayları araştırmak için sınırbilim ve FBI araştırma tekniklerini kullanıyor. *Fringe* ilk yayınlandığında eleştirmenlerden karışık yorumlar aldı fakat ilk sezondan sonra, paralel evrenler ve alternatif zaman çizelgeleri gibi konuları işlemesiyle izleyici kitlesini günden güne artırdı. Birçok önemli ödüle aday gösterilen *Fringe*, altı bölümlük bir çizgi roman serisine, üç romana ve bir alternatif gerçeklik oyununa da ilham verdi.

FLASHFORWARD (2009-2010)

Kanadalı bilimkurgu yazarı Robert J. Sawyer'ın aynı isimli romanından esinlenilerek Brannon Braga ve David S. Goyer tarafından televizyona uyarlanan *Flashforward*, 23 bölümlük tek sezonuyla izleyicilerle buluştu. Dizi, 6 Ekim 2009'da gezegendeki neredeyse herkesin iki dakika on yedi saniye boyunca aynı anda bilincini kaybetmesine neden olan gizemli bir olayı merkeze alarak birkaç karakterin hayatına odaklanıyor. Bu kesinti sırasında insanlar hayatlarının 29 Nisan 2010'da nasıl görüneceğine dair imajlar görüyor. Yani halkın çoğu neredeyse altı ay sonrasını tecrübe ediyor. Stanford Wedeck (Courtney B. Vance) liderliğinde Mark Benford (Joseph Fiennes) ve ortağı Demetri Noh (John Cho) tarafından yönetilen Los Angeles merkezli FBI ekibinin bu olayın neden ve nasıl meydana geldiğini ve tekrar gerçekleşme olasılığının olup olmadığını araştırma sürecine tanık oluyoruz.

DIRK GENTLY'S HOLISTIC DETECTIVE AGENCY (2016-2017)

Otostopçunun Galaksi Rehberi serisiyle tanıdığımız Douglas Adams'ın aynı adlı romanından uyarlanan dizi, BBC Amerika ve Netflix ortak yapımıyla ekranlara taşındı. Oldukça tuhaf bir kişiliğe sahip, kendisini "bütünsel dedektif" olarak adlandıran Dirk Gently (Samuel Barnett), evrene dair her şeyin birbirine bağlı olduğuna inanır ve karşısına çıkan vakaları geleneksel yöntemlerden ziyade rastlantısal araçlar kullanarak çözer. Dirk Gently'ye tuhaf maceralarında, pek de gönüllü olmayan yardımcısı Todd Brotzman (Elijah Wood) eşlik ediyor. Sekiz bölümden oluşan ilk sezonu olumlu yorumlar alan dizi, on bölümlük ikinci sezonla izleyicilerin karşısına çıktı. Fakat ikinci sezon finalinin yayınlanmasının hemen akabinde BBC Amerika dizinin iptal edildiğini duyurdu. Bu haber üzerine dizinin hayranları bir imza kampanyası başlattı ancak bu, dizinin üçüncü sezonunun çekilmesi için yeterli olmadı.

BEFOREIGNERS (2019-)

Elif Skodvin ve Anne Bjørnstad tarafından yaratılıp yazılan, Jens Lien tarafından yönetilen Norveç yapımı altı bölümlük *Beforeigners* ilk sezonu 2019'da izleyicilerle buluştu. Oslo'nun Bjørvika bölgesindeki körfezde aniden ışıklar belirir ve bu ışıkların içinden kalabalık bir grup çıkar. Bu insanlar geçmişten gelmektedir, taş devrinden, Vikingler döneminden ve 19. yüzyıldan... "Beforeigners" olarak adlandırılan bu yabancılar Norveç kültürüne alışmaya, entegre olmaya çalışır. Bu olaydan yaklaşık 20 yıl sonra, taş devrine ait dövmelemleri olan bir kadın sahilde ölü bulunur. Dedektif Lars Haaland ve zamanında Viking döneminden günümüze gelen ortağı Alfildr Enginnsdottir vakayı soruşturmaya koyulur. Polisiye ve bilimkurgu öğelerini başarıyla harmanlayan *Beforeigners* hem eleştirmenlerden hem de izleyicilerden olumlu yorumlar aldı. Dizinin merakla beklenen ikinci sezonunun 2021'in sonbahar aylarında ekrana gelmesi bekleniyor.

MR. MERCEDES (2017-2019)

Stephen King'in Bill Hodges'u konu aldığı roman üçlemesinden uyarlanan Amerikan suç dizisi ilk sezonu 2017'de izleyicilerle buluştu. David E. Kelley, Brendan Gleeson ve Harry Treadaway tarafından geliştirilen dizi, Dedektif Bill Hodges'u (Brendan Gleeson) odağına alıyor. Bill Hodges, yerel bir iş fuarında iş arayan insanların üzerine çalıntı bir Mercedes arabayı sürerek 16 kişinin ölümüne neden olan "Bay Mercedes" in çözölememiş vakasına takılı kalmıştır. Bu arada parlak, genç psikopat Brady Hartsfield (Harry Treadaway), dikkatini Hodges'a odaklamak için sahneye çıkar. Online bir kedi-fare oyunu olarak başlayan şey, kısa sürede ölümcül sonuçlara yol açar. Mr. Mercedes özellikle ilk iki sezonu eleştirmenlerden ve izleyicilerden beğeni topladı, yine de üçüncü sezonunun ardından iptal edildi.

PERSON OF INTEREST (2011-2016)

Ünlü yönetmen, senarist ve yapımcı Jonathan Nolan tarafından yaratılan Amerikan bilimkurgu ve suç dizisi ilk sezonu 2011'de izleyicilerle buluştu. Dizi, federal hükümet adına terörist eylemleri tahmin etmek ve tanımlamak için tüm bilgi kaynaklarını bir araya getirebilen "Makine" olarak bilinen bilgisayar programı geliştiren gizemli, münzevi bir milyarder bilgisayar programcısı Harold Finch'e (Michael Emerson) odaklanıyor. Dizi yayınlandığı ilk günden ahlaki meseleler çerçevesinde epey tartışma yarattı fakat ilk sezonu eleştirmenlerin ve izleyicilerin büyük beğenisini kazandı. İzleyicilerin sevdiği karakterleri daha da derinleştiren ve teknolojinin tehlikeleri hakkında çarpıcı örnekler sunan, beşinci ve son sezonu oldukça tatmin edici bir final yapan *Person of Interest*'i TV+'ta izleyebilirsiniz.

ALMOST HUMAN (2013-2014)

J.H. Wyman tarafından yaratılan Amerikan bilimkurgu ve suç dizisi *Almost Human*, 13 bölümden oluşan tek sezonu ile izleyicilerle buluştu. 2048'de bilim ve teknolojinin kontrol edilemeyen evrimi, suç oranlarının şaşırtıcı bir şekilde %400 artmasına neden olur. Bir çıkmanın içinde olan polis gücü bu durumla mücadele edebilmek için yeni bir politika uygulamaya karar verir: Her polis memuru, oldukça gerçekçi görünen android robotlarla eşleştirilir. Fakat sorunlu dedektif John Kennex'in (Karl Urban) bu androidlerden nefret etmek için geçerli sebepleri vardır. Dizi yayınlandığında eleştirmenlerden hem olumlu hem de olumsuz eleştiriler aldı fakat izleyicilerden epey ilgi gördü. İlk sezonunun ardından kısıtlı bütçeler nedeniyle iptal edilen *Almost Human* hayranlarını epey üzdü.

ASHES TO ASHES (2008-2010)

İngiliz dizisi *Life on Mars*'in devamı niteliğindeki fantastik suç dizisi *Ashes to Ashes*, ilk sezonu ile 2008'de BBC One kanalında izleyicilerle buluştu. Dizi, 2008 yılında Arthur Layton adlı bir adam tarafından vurulan ve açıklanamaz bir şekilde 1981 yılında kendine gelen, Londra Metropolitan Polis Teşkilatı'nda görev yapan bir polis memurunun, Alex Drake'in (Keeley Hawes) hikâyesini anlatıyor. *Ashes to Ashes* ilk sezonu ve özellikle ilk bölümüyle epey eleştiriye maruz kaldı. Özellikle başrol oyuncusu Keeley Hawes'un performansı, hikâyesi ve yönetmenliği nedeniyle eleştirilen dizi harika bir ikinci sezonla geri döndü ve reyting rekorları kırdı. Üçüncü ve son sezonu ile da izleyicilere bütünlüklü bir hikâye sunan *Ashes to Ashes*, 2010'da ekranlara veda etti.

FOREVER (2014-2015)

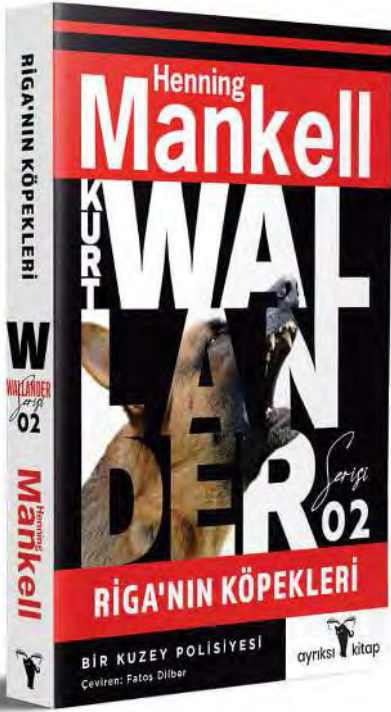
Matt Mille tarafından yaratılan Amerikan fantastik suç dizisi *Forever*, New York City morgunda görev yapan 200 yaşında bir adama odaklanıyor. Dr. Henry Morgan (Ioan Gruffudd) kapsamlı bilgisini kullanarak New York Polis Departmanı'na yardımcı olmaya çalışan ve ölümsüzlük sırrının peşinde koşan, epey uzun süredir dünyada olan bir adli tabiptir. Her bölümde karşımıza çıkan "flashback"ler, Henry'nin hayatının çeşitli ayrıntılarını ortaya koyar. Eleştirmenlerden ve izleyicilerden büyük beğeni toplayan, özellikle de Fransa ve İspanya'da büyük bir izleyici kitlesi kazanan

Forever ne yazık ki 22 bölümlük tek sezonun ardından iptal edildi. Bunun üzerine dizinin hayranları geniş çaplı bir sosyal medya kampanyası başlattı ancak bu, yapımcıların kararını değiştirmeye maalesef yetmedi.

221B
2 AYLIK POLİSİYE DERGİ

Öneriyor

KİTAP

RİGA'NIN KÖPEKLERİ

Henning Mankell, Çev. Fatoş Dilber, Ayrıksı Kitap

Usta yazar Henning Mankell'in unutulmaz Kurt Wallander serisinin ikinci kitabı *Riga'nın Köpekleri*, Ayrıksı Kitap etiketiyle raflarda!

Emniyete gelen kimliği belirsiz bir ihbardan birkaç gün sonra, içinde iki cesedin olduğu bir kurtarma botu İsveç kıyılarına vurur. Bu iki cinayet kurbanına işkence yapıldığı ve bunların yabancı olduğu anlaşılır. Yapılan soruşturmalar Kurt Wallander'i tamamen yabancı olduğu Letonya'nın başkenti Riga'nın karanlık dünyasına götürür.

MEZUN CİNAYETLERİ

Tuna Kiremitçi, Doğan Kitap

İstanbul'un köklü liselerinden birinin aşure gününde, mezunlardan işadamı Murat Karaağaç lise binasının çatısından düşerek ölür. Şüpheli görünen vakayı araştırmaya başlayan Başkomiser Perihan Uygur'un soruşturması yukarıdan gelen emirle engellenir. Ancak bu, mezun cinayetlerinin sadece ilkidir. Cinayetler devam edecek, Perihan Uygur ekibiyle birlikte ardında hiçbir iz bırakmayan katilin peşine düşecektir.

Tuna Kiremitçi ilk polisiye romanı *Mezun Cinayetleri*'nde yepyeni bir kadın başkahramanla tanıştırıyor okuru: Vahşi cinayetleri aklı, tecrübesi, sakinliğiyle çözen Başkomiser Perihan Uygur...

FRANCHISE DAVASI

Josephine Tey, Çev. Betül Cevahircioğlu, Sahi Kitap

Franchise'ın kapalı kapıları ardında yaşananlar çözülmeyi bekliyor. Marion Sharpe ve annesi kilitli kapılar ardına gizlenmiş sessiz sakin bir kasaba evi olan Franchise'ta huzurlu bir hayat sürüyorlar. Bir gün polis kapıda masum yüzlü bir genç kızla beliriyor.

Betty Kane'le... Betty Kane, aile tarafından kaçırılıp işkenceye uğradığını ileri sürüyor. Tutulduğunu iddia ettiği tavan arasındaki camın çatlağına varıncaya kadar detaylı anlatıyor her şeyi. Betty Kane masum, utangaç, sessiz sakin bir genç kız. Fakat avukat Robert, bir şeyler döndüğünün farkında. Acaba gerekli ipucunu dava başlama-dan bulabilecek mi? İngiltere Polisiye Yazarları Derneği tarafından en iyi yirmi polisiye romandan biri seçilen *Franchise Davası*, ilhamını gerçek bir olaydan alan sürükleyici bir klasik...

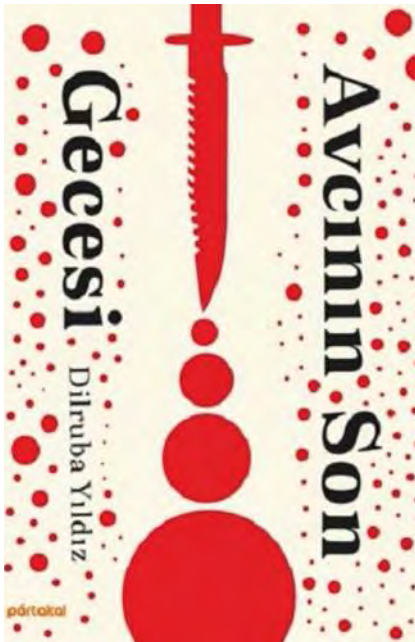
PARİS'TE UZUN BİR GECE

Dov Alfon, Çev. Selim Yeniçeri, Nemesis Kitap

İsraili bir teknoloji firması yöneticisi, Charles de Gaulle Havalimanı'nda kırmızılara bürünmüş bir kadınla birlikte ortadan kaybolduğunda, herkes genç çiftin kaçamak yaptığını ve bunun gayet normal olduğunu düşünür. Ancak İsrail yine de ülke çapında alarma geçmiştir.

Paris Polis Teşkilatı'ndan Komiser Léger bu olayda çok fazla tesadüf olduğunu fark eder. Aynı uçaktan inen başka bir İsraili gencin silah zoruyla otel odasından kaçırılmasıyla şüpheleri doğrulanır.

Bir yandan uluslararası diplomatik kriz patlak verirken, bir yandan da kurbanları tanımlama ve kaçırılmalarının ardındaki nedeni bulma yarışı hızlanır. Aynı anda gizli Çinli komando grubu çatılardan olanları izlemekte ve her geçen dakika Paris'in çeşitli yerlerinden morga yeni cesetler taşınmaktadır. Bu, gerçekten de Işıklar Şehri'nin en uzun gecesidir.

AVCININ SON GECEİ

Dilruba Yıldız, Portakal Kitap

Bir seri katili anlamak mümkün müdür? Peki, adalet beklediklerimizden mi ibarettir yoksa gördüklerimizden mi?

O bir ressam, bir şövalye, sanattan, incelikten, hikâyelerden anlayan bir romantik. Kibar, sevgi dolu ve kurbanlarının kalbini söken bir seri katil. Onun adı Avcı. Ona göre İstanbul bir tuval ve o tuvale adaletin resmini çizecek, hem de kalem kullanmadan.

Geçmiş travmalarıyla baş edemeyen Avcı, bir intikam oyunu başlatır. Gözü kara savcı Feryal, bu oyunun kalbi olacak ya da kendi yolunu çizecektir.

Romanda adalet kavramı sorgulanırken, avcı ile savcıyı birbirine bağlayan tesadüfler zincirinin halkası bir bir çözülüyor. Halkı ikiye bölen âşık düşmanların savaşı, bambaşka bir adalet arayışı sunuyor.

GEÇENİN KUTSAL KARANLIĞI

Michael Connelly, Çev. Ömer Mülazım, Nemesis Kitap

Harry Bosch, Dedektif Renée Ballard ile güçlerini birleştiriyor.

Dedektif Renée Ballard, gece vardiyasında eski dosyaları karıştıran bir yabancıyla karşılaşır. Bu davetsiz misafir, rafa kaldırılmış bir vakada çalışan emekli dedektif Harry Bosch'tur. Ballard, Bosch'un şantaj kartlarını kontrol etmesine izin vermez, ancak merkezden ayrılmadan önce onun çözmeye çalıştığı faili meçhul cinayeti inceler ve bu vakaya derin bir empatiyle yaklaşır:

Hollywood sokaklarında vahşice öldürülen ve bedeni bir çöp kutusuna bırakılan on beş yaşındaki Daisy Clayton vakası çözülmemiştir.

Ballard, Daisy'ye ne olduğunu öğrenmek ve katili adalete teslim etmek için Bosch ile güçlerini birleştirir. İki dedektif soruşturma boyunca zaman zaman sarsıntılar yaşasalar da birbirlerine güvenirler. Ancak vaka beklenmedik olaylarla tehlikeli bir hal aldığında bu ortaklık devam edebilecek midir?

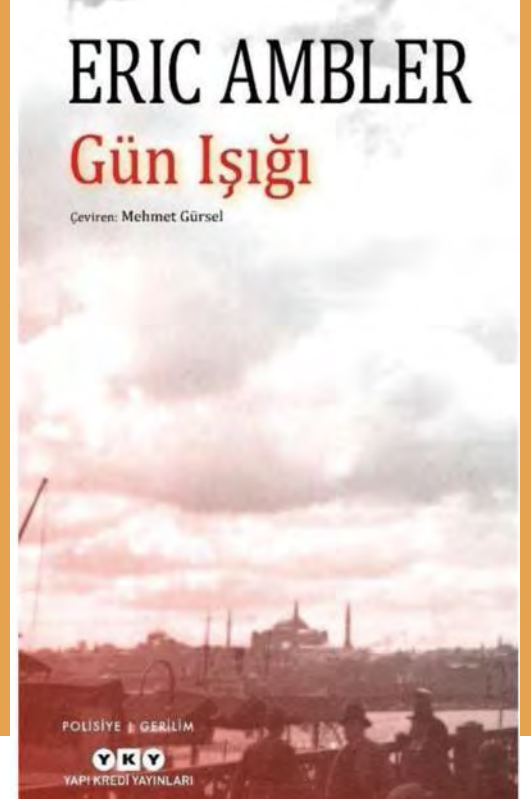
GÜN IŞIĞI

Eric Ambler, Çev. Mehmet Gürsel, YKY

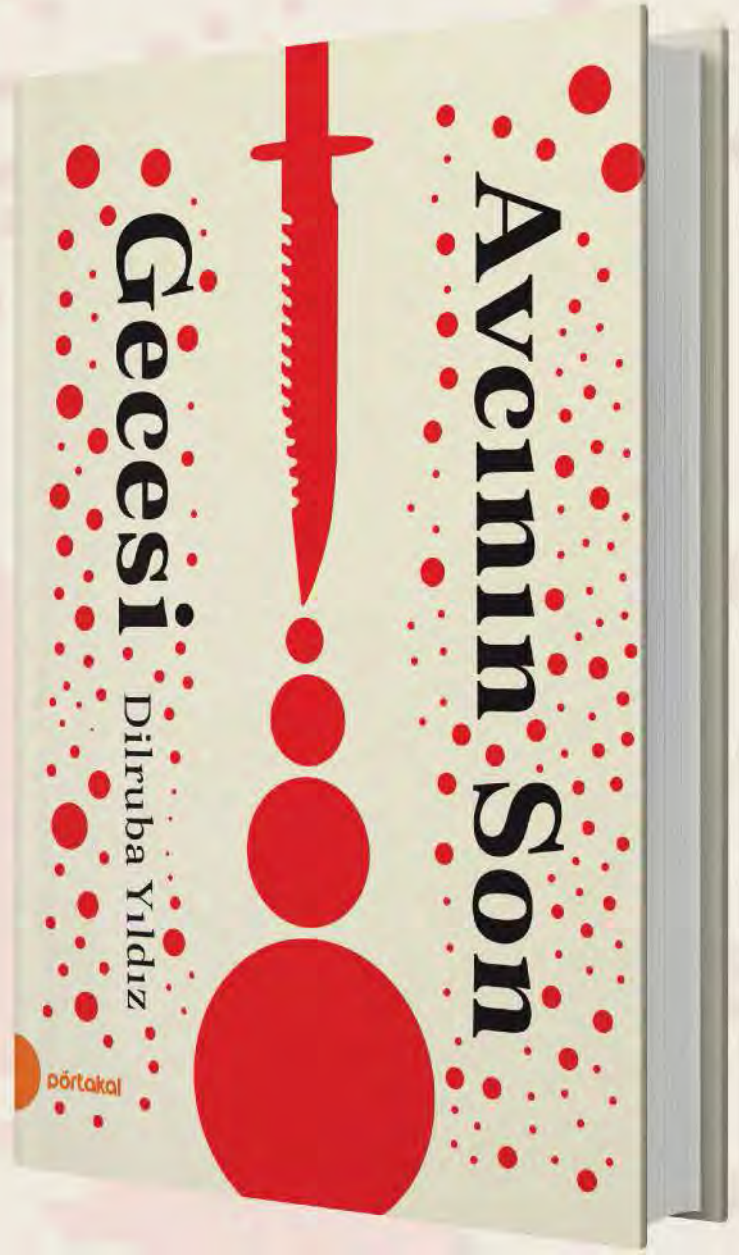
Topkapı Sarayı'nın beklenmedik ziyaretçileri...

Dolandırıcı Arthur Abdel Simpson, Atina'da havaalanında karşılaştığı Harper'a her zamanki kurban profiline uyduğunu düşünerek yaklaşır. Fakat Harper'ın saf bir kurbandan çok daha fazlası olduğu ortaya çıkar. Kısa süre içinde Simpson kendini önce şüpheli bir otomobili Türkiye sınırından geçirmeye çalışırken bulacak, sonra da eline düştüğü polisin sunduğu iki seçenekle karşı karşıya kalacaktır: Ya polisle işbirliği yapıp eski meslektaşlarına ihanet etmeli ya da cezaevine düşmeyi göze almalıdır. Harper ve mücevher hırsız çetesininse İstanbul'da bambaşka planları vardır...

Çağdaş gerilim ve casusluk romanlarının öncüsü kabul edilen Eric Ambler, tekinsiz komploların içine düşen sıradan insanların maceralarını konu alan romanlarıyla tanındı. Renkli karakterlerle dolu *Gün Işığı*, Ambler'ın en eğlenceli romanlarından biri olmasının yanı sıra Jules Dassin'in 1964 yapımı klasik filmi *Topkapı*'nın da çıkış noktasıdır.

BİR SERİ KATİLİ ANLAMAK MÜMKÜN MÜ?

O bir ressam, bir şövalye, sanattan, incelikten, hikâyelerden anlayan bir romantik. Kibar, sevgi dolu ve kurbanlarının kalbini söken bir seri katil. Onun adı Avcı. Ona göre İstanbul bir tuval ve o tuvale adaletin resmini çizecek, hem de kalem kullanmadan.

Geçmiş travmalarıyla baş edemeyen Avcı, bir intikam oyunu başlatır. Gözü kara savcı Feryal, bu oyunun kalbi olacak ya da kendi yolunu çizecektir.

Romanda adalet kavramı sorgulanırken, avcı ile savcuyu birbirine bağlayan tesadüfler zincirinin halkası bir bir çözülüyor. Halkı ikiye bölen âşık düşmanların savaşı, bambaşka bir adalet arayışı sunuyor.

Ödüllü, genç yazar Dilruba Yıldız'dan gerilimi her sayfada tırmandıran, tartışmalar yaratacak sıkı bir polisiye.

Şiir, sırlar, cinayet, adalet ve aşk. Avcının son gecesi gürültülü olacak.

GALATA SOYGUNU-2

AREN

Mesele Sinem'e inanmam ya da inanmamam değildi. Ama ben de telefonunu denemeden bir kadının emanetini kabul edecek kadar da budala değilim. Sinem gittikten yarım saat sonra aradığımda telefonu kapalıydı. Ben de telefonu bir yerlere fırlatıp attığını düşünerek elimdeki numarayı polise söylemedim. Hem zaten adıma silah lisansı çıkartacak kadar profesyonel bir... Bir ne? Suçlu mu? Dolandırıcı mı? Usulsüz... En uygun sözcük buydu galiba... Adıma silah lisansı çıkaracak kadar profesyonel bir usulsüz, kendi adına cep telefonu mu edinecekti?

Arayanın adını görünce Çağan'ın gözleri çağla badem gibi büyüdü. Başta hoparlöre almayı düşündüm. Ancak zehir gibi zeki bir kadındı Sinem, kesin anlar ve söyleyeceği bir şey varsa da susardı. Yine de kabul etmeliyim ki, Sinem'de benim nutkumu tutan bir şeyler vardı. Biraz inansam büyüden bile kuşkulandırabilirdim.

Telefonu hoparlöre vermeyeişime Çağan acayip gıcık oldu. Konuştuğlarımızı duymak için kulağını burnuma kadar soktu.

- Evet, Sinem, beni arayacağını biliyordum.

- Neredesin sen? Ben Saray'da iki saattir seni bekliyorum.

- Ne tesadüf, ben de seni yaklaşık bir o kadar bekledim.

- Sana söyledim ya bir işim var, halledip geleceğim diye... Zaman vermemiştim ki, biraz sürer demiştim. Birazdan fazla sürdü, özür dilerim. Neredesin şimdi?

- Evimdeyim, Sinem.

- Hmmm, sanırım biraz kızmışsınız. N'olur uzatma, hayatımda ilk defa bir erkekten yardım istedim...

Kafam karıştı... Sanki silahın adıma kayıtlı olduğunu anladığımı söylesem, "Hangi silahın?" diyecekti!

- Tamam. Ne zaman görüşeceğiz?

- Paket sende di mi? Kimseye vermedin?

- Kime vereyim ki? Ne var bunun içinde?

- Yeryüzünün en kral tabancalarından biri!

Gerçekten kim onun dürüst olmadığını söyleyebilirdi ki?

- Ahahha, sesin kesildi! Şaka şaka! Yeğenime aldığım oyuncak var. Acelesi yok, bu gece sende dursun. Yarın buluşur, hem bir de kahve içeriz.

Hey Allahım! Kıkırdıyordu bir de... Acaba pakette silah olduğunu bilmiyor olabilir miydi? Çağan'ın beyaz yüzü patlıcan moruna dönmüştü adeta. Sorun, kadının bana İstanbul geçmesinden daha öte bir yerdeydi... O pakette gerçekte silah vardı ve bunu bile dalga konusu yapabiliyordu. Sesimin titremesine engel olmaya çalışarak, "Tamam... Patlamaz, di mi?" diyebilirdim.

- Ne?

- Silah...

Yanıtı kocaman bir kahkaha oldu. O kahkahanın arasında da, "Tetiğini çekmezsen bi'seycik olmaz," diye bir cümle döküldü ağzından...

Paketi açtığımı anlamış mıydı? Anlayıp ya da tahmin edip ya da açabileceğimi düşünüp beni "oyuncak" diye mi kandırmayı deniyordu? Asıllarına çok benzeyen oyuncak tabancalar vardı ama böylesi tabancaların seri numaraları benim adıma kayıtlı olmuyordu. Hem polis anlıyordu onların oyuncak olduğunu... Yoksa o mu kandırılmıştı?

- Saçmalama! Yarın Esat Başkomiser'le birlikte gidersin hanımefendiyle buluşmaya...

- Diyorsun? Peki, ya silah temizse?

- N'olacak ki? Senden habersiz senin adına ruhsatlanmış bir silah olması yeterince sorun değil mi?

Aslında doğru söylüyordu ama sanıyorum bunun için Sinem'den şikâyetçi olmam gerekiyordu. Açıklaması çok güç, o kocaman mavi gözleri -laci-verdi hatta- nezarethanedeki demir parmaklıkla-

rın arkasında düşünemiyordum... Hapse girmezdi zaten, usulsüzlüğü kendisinin yaptığını kanıtlayabilirsek en fazla tutuksuz yargılanırdı. Her durumda bir açıklaması olacaktı nasılsa... O an için o açıklamayı polisten çok ben istiyordum bence. Hem zaten polisten ziyade beni ilgilendiren bir durum vardı ortada. Kadının dikkatimi çekmek için bana yönelik böyle bir hamlede bulunma fikri beni heyecanlandırıyordu hatta. Tabii Çağan bunları duyunca, "Saçmalama oğlum!" diye haykırdı:

- Kadın bayağı bayağı sana İstanbul geçiyor, sen hâlâ yok kandırılmış, yok tanışmak için dümen yapmış, bunları düşünüyorsun, farkında mısın? Diyelim dikkatini çekmek için manevra yaptı. Seni bu kadar tehlikeye atacak bir manevrayı senden hoşlanan bir kadın yapar mı sence?

- Asıl öyle bir kadın yapar... Bildiğin üzere korunç bir sabıka kaydım var...

- Yalnız, kadın paketi açmadığını varsayıyor.

- Yalnız, paketi açmam için kışkırtıyor: Beni bütün gece içinde silah olma ihtimali olan bir paketle baş başa bırakıyor.

- Aren, şu an gerçekten büyük saçmalıyorsun! Kadın senin adına Emniyet'e girip silah ruhsatlamış, oğlum!

- Hackerdır!

- Ya da dolandırıcı...

- Belki hacker tutmuştur.

- Peki, ya yarın bir gün o silahla suç işlense...

- Abi, yarın hemen gider, devri yaptırırım zaten. Her neyse, zaten bütün hesaplarımız silahın temiz olduğu varsayımı üzerine... Değilse mecbur işlem yapılacak ve iş büyüyecek.

Çağan gözlerini yüzüme dikmişti. Felaket haberi vermişim gibi bakıyordu. Biramdan bir yudum daha çektim. Hâlâ bakıyordu. Ağzıma bir kızarmış patates attım. Hâlâ bakıyordu. Dakikalardır yüzüme bakıyormuş gibi hissettim.

- Ne? Niye bakıyorsun? Bir şey olmaz, kız ortaya çıktığına göre bir şekilde çözülür artık.

- Sen bir kere âşık olmuştun, hatırlıyor musun?

- Evet. Simlâ'ya...

- Sana o zaman ne dediğimi hatırlıyor musun?

"Lütfen bir daha âşık olma," demişti. Akşam akşam şimdi bunu hatırlamanın sırası mıydı? Her çuvalladığımda bu olayı hatırlamam, hatırlatılmam mı gerekiyordu?

- Ulan, ne zaman çuvalласam Simlâ'ya dönersin, inek! İyi ki şu hayatta bir defacık çuvalladım.

Çok endişeli görünüyordu oysa...

- Aren, sen âşık olmaması gereken bir adamsın, biliyorsun değil mi?

Birden jeton düştü... Arkadaşımanın günahını almışım. Derdi çuvallamamı hatırlatmak değilmiş. Ne âşık, dedim bir an içimden, sonra jeton ikinci kez kımıldandı ve ağır ağır yuvadan aşağı indi.

- Yok ya Çağancığım, ne âşık? Sıkıcağı bir şey bu

Simlâ... Hem boyu da kısa...

- Sinem.

- Sinem... Neden?

- Simlâ dedin...

- İşte Simlâ nasıl koyduysa artık...

- O da öyle bir kadındı.

- Hııı?

- Kızıl saçlı, sıska ve bodur!

Yüzünü hatırlamaya çalıştım. Hayatımdan çıkalı on yılı geçmişti. Yüzü gelmedi, Sinem'in yüzü tabii taze anısı ve yarattığı terörle dominanttı an itibarıyla...

Gün batmış, soğuk epeyce ısırmaya başlamıştı. Eve gitmek istiyordum. Çağan haklı olarak bu gece bana sahip çıkmak istemişti ama Sinem aradığına göre herhalde bir tehlike kalmamıştı. Hem polis filan gelirse evde olmam daha doğru olurdu. Ama gitme isteğimi işiten Çağan kıyameti kopardı:

- Saçmalama Arenciğim, elbette burada ve mevcutlusun!

- Sen saçmalama oğlum, bir şey olmaz! Bir şey yapacak olsa aramaz, basardı.

- Belki seni izletemedi. Belki başka bir şey oldu...

- Oğlum, evdeyim dedim, n'apacak? Evi bilmiyor ki?

- Aren, bu kadın senin adına bir silah ruhsatı çıkarttı, hatırlarsan... Sence ev adresini öğrenmekte sıkıntı çeker mi?

Gerçekten bana yakışmıyorbun böyle gerzekçe cümleler. Doğrusu yalnız kalmayı çok istiyordum. İyi bir şeyler aradım. Gecenin bir yarısı adresimi bulabilen bir Sinem'in çıkıp bana gelmesi gibi bir sürpriz beklediğimi sanmıyordum. İçimden geçen cümle tam olarak buydu.

- Ben seni de tehlikeye atmayı gerçekten istemiyorum Çağan... Bırak gideyim.

- Allahaşkına, saçmalamayı bırak Aren. İki kişi bir kişiden daha güvenli, dediğimi dinle...

Biraları hızlı içmiştim ya da Sinem'in telefonu bir duygu hareketiyle sarhoşluğumu artırmıştı, bilmiyordum. Başım hafiften dönüyordu. Onu uyutup kaçırım, diye düşündüm. Kendimce... Oysa gözümü açtığımda güneş çoktan doğmuştu ve saat 10'a geliyordu.

En son başımı koyduğumu hatırlıyordum. Ne bir rüya, ne bir tuvalet ihtiyacı... Yaklaşık on saat süren uykumu hiçbir şey bölememişti. Çağan'ın evi geniş 2+1'lerdendir. Salonda çalışır, televizyonu yoktur, televizyon seyretmez. Müthiş kütüphanesi salondaki bütün duvarları kaplar. Uyuduğum ikinci oda ütü ve konuk odasıdır. Yani her şeyin tepişti-rildiği oda... Gözlerimi duvarda gezdirirken kahve kokusuyla kendime geldim. Beni bekleyen günü düşündüm. Belki başım büyük beladaydı. Sinem'in edasına bakılırsa başım büyük beladaydı, çünkü ancak büyük suç insanları bu kadar pervasız ve

alaycı davranabilirdi böyle bir durumda. Korkmam gerekebilirdi, doğrusu korkuyordum da...

Yine de içimde bir umut, Sinem'in her şeye makul bir açıklama getireceğini fısıldıyordu. Her şeyi çözüvermesini öyle istiyordum ki, bunu yapsa onunla evlenmeyi bile göze alırdım. Bir anda kendimi fıkradaki Bektaş gibi hissettim. İçim ürperdi! "Öküzü de kurbana say!" Yavaş yavaş giyindim. Eve gitmeliydim, eve gidip duş almalı, tıraş olmalı, Aren'e kavuşmalıydim. Şu, kadınların iyilik yapmaya, iyilik yaparak gözüne girmeye çalıştığı, kendilerini dü-rüstçe anlatarak cezbetmeye çalıştığı Aren'e...

- Hah, uyanmışsın. Kahvaltı hazırladım sana.

Elime tutuşturduğu kahveye bile ayıp ederek, "Çağan, evlen benimle, evimin adamı olayım," dedim. Neyse ki arkadaşım beni çok iyi tanıyordu ve sinirliyle özellikle sivri dilli olduğum bilgisiyle dediklerimi kayda geçirmiyordu. Bu açıdan bakıldığında gerçekten de bunu yapabilen bir kadın bulsam evlenmek için iyi bir gerekçem olurdu. Mesela Sinem'in fırlamalığı buna uygundu. Bir itirafta bulunmam gerekiyordu: Sinem'den hoşlanmıştım. Bunu Çağan'a söylesem, "Farkındayım Allahın cezası, hemen aklını başına topla!" diyecekti. Bu yüzden söyleyemiyordum. Hem zaten iş, büyük ihtimalle o gün çözülecekti. O yüzden söylemeye değmezdi. Ben de akşama ya Sinem'le sevişmiş/ sevişme yoluna girmiş olacaktım yahut ondan vazgeçmiş... O yüzden söylenecek bir şey yoktu.

- Evet... Sinem'le kaçta, nerede buluşuyoruz?

- Ben buluşuyorum, sen değil. Bugün arar, keşinleştirir. Bildiğin gibi, saat ve yer konuşmadık. Burnunu hoparlöre sokmuştun!

- Tabii konuşmadınız. Bugün de buluşursanız ne olayım!

Bir an beynim uyuştı. Yoksa zaten uyuşuk muydu? Çağan'ın böyle yalvaçsı çıkışlarına alışkındım. Bundan daha kötüsü, kehanetleri yüzde yetmiş oranında gerçekleştirdi. Panik ve Sinem, zihnimi puslandırırmış olabilirdi. Ancak iyi bir matematikçi olan Çağan'ın zihni asla puslanmazdı. Çağan serinkanlı bir adamdır. Enteresan bir şekilde, bizi yeni tanıyanlar onun naif, benimse serinkanlı ve aldırılmaz olduğumuzu düşünürler. Doğrusu, gerçek sağduyu insanı, benim de bir tür pusulam olan Çağan'dır. Bende belki biraz reklamcılık deneyimi var, imaj ve imaj kurgusu yapmayı ondan daha iyi biliyorum. Peki, bunca yıllık arkadaşına bunu niye öğretmiyorum? Bir: Öğretsem de pek faydalanmaz, doğallığa inanır. İki: Onun da yeşil gözleri var. İlahi adaletin tecelli edebilmesi için benim daha karizmatik olmam gerekiyor.

Yalnız bu kez gerçekten faka basmış görünüyordum. Dediği doğru çıkarsa bütünüyle Sinem'in vicdanına kalmış bir sazandan başka bir şey olmayacaktım.

- Abi, kadın benimle buluşmazsa hakkında arama çıkacağını biliyor olmalı. Bu durumda buluşmayı tercih edecektir.

- Seninle buluşacaktır. Ama seninle buluşmak için acele etmesine gerek yok. Seni istediği an bulabiliyor. Bunu biliyorsun.

- Ama polis?

- Evet, polis onu arıyor. Bir bebek surat. Yüzlerce maviş bebek suratlı kızdan biri. Adından bile emin değiliz. Ve polisin elinde bir şüpheli var. Şüpheliyse iyi. Şüphesiz varsa yandık. Çünkü eğer şüpheli bulunmazsan yarın silah sana iade edilecek çünkü teknik olarak o senin. Dolayısıyla çalınmasın diye dokuz doğurmak senin mesain olacak, onun değil. Bu durumda talep sende, arz onda oluyor... O ne zaman uygun bulursa o zaman buluşursunuz. Bu işin oluru bu...

Çağan'ın doğru söylediğini fark etmek için bırak bir zihne ihtiyaç yoktu.

- Diyorsun ki, o kadar uzun süre erişilmez olur ki aradığında ben artık yerlerde sürünüyor, ne istese yapacak durumda olurum. Hatta arada silah da çalınmış olur. "Cevapların bende," derse, "Ne istersen, ne istersen!" diyerek buluşurum onunla...

Çağan gülümsedi. Gülümsemesinde merhameti hissettim. "El-merhamet" gibilerden.

- Tabii bu bir ihtimal... Daha da tehlikeli olanı bugün seninle buluşması. Maskesini düşürürsen iyi edersin, ona göre... Esat Komiser'e haber vermeyeceğine göre...

Cümlesini bitirmeden telefon çaldı. Bu dediklerini düşünmeye fırsatım olmadı o yüzden. Zaten unutmuştum da çok sonra hatırlattı.

- Esat Başkomiserim, buyurun!

Çağan'ın büyüyen yeşil gözlerinin içine baka baka komiserin dediklerini yüksek sesle yineledim. Lateni görmüş Cassandra'ya benziyordu:

- Silah temiz. Buna da şükür. Bir şey yapamazsınız? Ben şikâyetçi olursam? Bir evrakta sahtecilik davası... Diyorum ki, kadın beni bulursa sizinle gidebilir miyim buluşmaya? Bir şey çıkmaz. Davayı açmam lazım. Peki, ben n'apacağım bu silahla? Gidip benim olmadığına dair tescil iptali yapsam yeter. Sonra da sahibine veririm, ne yaparsa yapar. E, o zaman? Haklısınız, bir sahtecilik var. Ama tabii şikâyetçi olmam koşuluyla... Tamam, bugün gelip şikâyetçi olacağım. Anlıyorum sizi. Çok teşekkür ederim. Tamam, tabii, biliyorum, şikâyetçi olmam gerek. Bu bir çete işine benziyor, anlıyorum. Tamam, birazdan oradayım. Tamam, kendi başıma iş yapmayacağım.

Her şey çok kolaydı da bir sorun vardı. Önce iyi haberi verdim Çağan'a: Gidip bu ruhsat işinden şikâyetçi olacaktım. Sonra da kötü haberi patlattım:

- Soruşturma sonuçlanana dek silah bende kalacak!

- Saçmalamasınlar! Adına ruhsat çıkarabilen biri için silahı senden çalıp suç işleyip sonra da yerine bırakmak çocuk oyuncağı gibi bir şey!

- Saçmalıyorlar. Çünkü yasalar böyleymiş.

Gözleri korkuyla birer yeşim taşı gibi büyüdü. Uzun kirpikli, çocuk bakışlı gözleriyle mahallemin (biraz yandan yemiş) Kıvanç Tatlıtuğ'unu ömrü hayatımda ilk kez bu kadar ürkmüş görüyordum. İşin doğrusu benim de mideme giren kramp boğazıma doğru yükseliyor, kalbim güp güp atıyordu.

Çağan her zaman iyi çocuk kontenjanından yırtmayı sever. Gerçekten de genelde o kadar usludur ki, ben, tatlısu balığı, onun yanında iki ailenin yaramaz çocuğu olurum. Sağduyunun ağırbaşlı, sıkıcı sesidir. O olmasaydı herhangi bir yerde fırlama kabul edilme ihtimalim yoktu. Sadece bunun için bile onu ne kadar sevsem az. Bunu niçin dedim? Ben de fırlama filan değilim, demek için. Fırlamalığım Çağan'dan bir parmak yukarıda olmakla sınırlıdır ve Çağan gibilerden...

Ama yine de onun yanında Indiana Jones gibiyimdir. Mesela yerimde olsa asla öğleden sonra Sinem'le buluşmaya gitmezdi. Ne olursa olsun... Bense tek umudumu Sinem'de görüyordum. Emniyet'ten çıkarken bunu tartışıyorduk.

- Abiciğim, kızın adını soyadını öğrenmek için olsun, buluşmalıyım.

- Sence böyle bir kadının tek bir kimliği mi vardır?

- Gafil avlamayı planlıyorum.

- Güzel söyledin, ne tür bir gafletten söz ediyorum? İçki? Yatak odası? İstersen gazozuna ilaç kat!

- Fena fikir değil aslında...

- Tabii onunla buluştuktan sonra sağ salim dönme ihtimalin varsa...

Kesinlikle soğukkanlı görünmeliydim.

- Oğlum, ne yapacak, öldürecek mi beni?

İnsanın başına gelebilecek tek kötü şeyin ölüm olmadığını ayırdındaydım oysa. Bunlar muhtemelen bir şebekeydiler ve yapacakları makul iş, beni iyice korkutmak olmalıydı. Düşünüyordum. Mantıklı bir şekilde düşünüyordum. Ben bir kanun kaçağı olsam ya da uygunsuz bir iş yapacak olsam neden benim gibi birinin adına silah ruhsatı çıkarıp silah alırdım? Aklıma gelen en makul yanıt, isim benzerliğiydi. Ama kaç Aren Çelik olabilir? Dört Aren Çelik vardı, hatta biri yazardı ama bir ön adı vardı, ki bir kimlik üzerinden yürüyeceksek onun benimle bir ilgisi olamazdı. Diğerleriyle bilgilerini paylaşmıyordu. Zaten potansiyel bir kanun kaçağının bilgilerini paylaşması tuhaf olurdu. Facebook hesabının olması bile şaşılacak bir durumdu.

Başka niye benim adıma ruhsat çıkarırdım?

Aklıma milliyetçiler geldi, ister istemez bazen geliyor. Ben Cadd'e de yetiştim. Babam altı-yedi kuşaktır aile mesleğimiz olan kuyumculuk işinde,

Nuruosmaniye kuyumcularından... Biz yaşadığımız noktalarda, ki yine kuşaklar boyu aynı muhitlerde yaşadığımızı da göz önüne alarak, sevgi ve saygı gördük. Ancak Erenköy'ün de demografik yapısı son dönemde değişti. Yine de böyle bir şey yapılabilir miydi? Aklımdan kovaladım. Bu pek kullandıkları bir yöntem olmazdı bence... Hem Müslüman Aren Çelik de vardı. Nereden bileceklerdi ki benim Ermeni asıllı olduğumu? Ter bastı.

Bu sorunun cevabı Sinem'deydi.

- Arenciğim, tamam da sorumu yineleyeyim: Kızı nasıl konuşturmayı planlıyorsun?

Aslında kafamda herhangi bir plan yoktu. Bence konuşurdu. Ya da yolda düşünürdüm. Öğrenmem gereken iki şey vardı: Soyadı ve gerçek değilse adı tabii... Hatta mümkünse TC kimlik numarası... Bir de benimle ilgili niyeti... Yani niye adıma silah aldığı ve bu iş için niye beni seçtiği? O silahın ne işte kullanılacağı vesaire daha ikincil meselelerdi, hatta onları polise anlatırdı.

Elimizde paket, tehlikeli yavruyla Emniyet'ten çıktık. Bir yandan da etrafa bakınmaya çalışıyordum Çağan'a çaktırmadan, onu endişelendirmeye çalışarak kendimce. Oysa tabii ki Çağan benim en eski arkadaşımdır ve niyetlerimi dahi bilir.

- Buralardaysa önce bir bana göster şu kadını... Merak ettim. Gerçi seni bizzat izleyecek kadar salak olmadığına eminim.

- Organize bir iş diyorsun yani?

- Eğer tek başınaysa önünde diz çok ve affını iste, diyorum. Yani bir kadın olarak gidip ıslak imzayı atıp, sen kılığına girip ruhsat çıkardıysa diyorum.

- Hacker?

- Bilgisayarsız hacker?

Neyse dedim, birazdan anlarız. Oyuncakçıya gidip Sig Sauer'e en çok benzeyen tabancayı aldık. Paketi özenle yeniledik. Kâğıdını bozmadan açmamla dalga geçmişti bir de Çağan... Özgün silahı da elimi değdirmeden evimdeki gizli kasaya sakladım. (Acaba üzerinde sinyal veren bir çip var mıydı?)

Tam bir saat sonra Sinem arabamdaydı. İnadaymış gibi beyaz bir elbise giymişti, güvercine benziyordu. Ne var ki ben artık şikâyetimi yapmış, oku yaydan çıkarmıştım. Üstelik şakası yoktu, büyük okkanın altına gidebilirdim, bu kadın tehlikeliydi. Elimi güçlendirmek umuduyla tatlı tatlı gülümsedim. Bu gülüşümle etkileyemediğim bir kadın olmamıştı bence. O da karşılık verdi. Bu gülümseme, işlerin yolunda gittiğine bir işaret olabildi; bu çeşit paslaştığım her kadınla sevişmiştim günün sonunda. Simlâ dahil.

Simlâ olayı, her sevişmenin kazanmak anlamına gelmediğini öğretmişti bana. Ama doğrusu, arkamda bir Simlâ deneyimi olmasaydı şu kocaman mavi gözlü kıza çoktan abayı yakmıştım.

- Nereye gidiyoruz? Ben şurada bir yerlerde kahve içeriz sanmıştım.

Bunu sorarken endişeli ya da çekinmiş görünmüyordu. Yabancı bir erkeğin kullandığı arabayla şehrin bir ucuna gitmek onu korkutmuşa benzemiyordu. O korkmuyorsa ben mi korkmalıyım?

- Doğrusu Rumelikavağı'nda bir balıkçım var. Beni dün saatlerce beklettiğin için teşekkür namına sana orada bir öğle yemeği ısmarlarım diye düşünmüştüm.

- Seni beklettiğim için teşekkür mü?

- Evet... Aylardır kendimle baş başa kalma fırsatım olmamıştı. Bir miktar da yüzleşmiş oldum, sağ ol.

İnanmaz bakışları beni süzdü, sanırım yüzümde gizlenmiş bir öfke aradı.

- Neyse, abim polis ve telefonumu izliyor.

Abisi polis? Yalana bak... Yoksa doğru muydu? Şebeke üyesi bir polis? Sabır çektim.

- Sana dair kötü niyetlerim yok, Simlâ. Sadece birer levrek çakar, sohbet ederiz diye düşünmüştüm. Dönelim.

Böyle söyleyip direksiyonu kırdım. Bu, küçük numaralarımın biridir, ters psikoloji. Bir kadın sizden tedirgin oluyorsa yapacak bir şey yoktur, onu eve bırakıp hayatınıza devam edersiniz. Ama tedirgin olma numarası yapıyorsa bu benim gibi, bir kadına bugüne dek elini bile kaldırmamış, öperken bile izin almış bir erkek için hakaret gibi bir şeydir. Gerçi kadınlar o kadar akıl almaz risklerle yaşıyorlar ki, yaşıml ilerledikçe daha anlayışlı bir adama dönüşüyorum ister istemez. Ama bu kadın farklıydı; onun yüzünden şu an evimde ateş parçası gibi bir silah bulunduruyordum.

O koca gözleri hüzünle dalgalandı.

- Yanlış ifade ettim... Ben böyle şeyleri beceremem zaten... Özür dilerim, kötü bir şey kastetmemiştim.

- Önemli değil. Bana biraz ağır geldi.

Yürü Aren, diyordum kendime içimden.

- Sana böyle hissettirdiğim için üzgünüm... Ama cennette yaşamıyoruz, dikkatli olmak zorundayım. Ama istersen telafi etmek için sana Samatya'da balık ısmarlayabilirim...

Samatya mı? Orada mı oturuyordu?

- Hayır, tabii ki... Beni nereden aldın?

O halde neden Samatya? Kafama sorular üşüşmeye başlamıştı ve ürkütmeden bilgi almaya çalışıyordum. Onu Kozzy'nin önünden almıştım.

- AVM'de mi oturuyorsun?

Yeniden gülüşüme eşlik etti. Gamzeleri vardı ve bembeyaz, pırl pırl dişleri... Sigara içerken bunları nasıl koruyordu?

- Evimi mi öğrenmeye çalışıyorsun sen?

- Hayır. Beni Samatya balıkçılarına atmaya çalış-

san kızın idüğünü anlamaya çalışıyorum sadece...

- Deli misin, sen hiç gitmedin mi? Biz şirketten arkadaşlarla ayda bir akşam orada balık rakı yaparız.

Konuşturmak lazımdı. Nerede çalışıyordu? Bu bir referans olabilirdi.

- Galata'da bir sanat galerisinde...

Bingo! Branülü takacağım ilk damar ortaya çıkmıştı.

Arabayı park ederken ona doğru eğilip en çekici gülüşümle, "Hangi galeri?" diye sordum. Eğer planında beni baştan çıkarmak yoksa benden etkilenmişti. Utangaç utangaç sırtarak, "Beni soruşturacak mısın?" diye sordu.

El frenini çekerken bedenimi de geri çektim ve dışarıya bakarmış gibi yaparak, "Ortak arkadaşlarımızın olduğu kesin," diye yanıtladım onu. Sonra ona bakıp yüzünün bana verdiği ilhamla gülümse-dim. Onun tebessümü biraz düşünceliydi. Verdiği bilgiler doğruysa olayı büyük ölçüde çözdüğümü düşünüyordum: Birileri bana oyun oynuyordu. Ama tabii gevşememek gerekiyordu.

Bir sorunum daha vardı: Rakıdan sonra arabayı burada kime güvenip bırakarak eve dönecektim? Sinem'in müdavimi olduğu restorana girerken Çağan'a konum atıp dört gibi gelmesini söyledim. Saat bir olduğuna göre, üç saatimiz olacaktı. Sonra Çağan bizi toplayacaktı. Sonuç olarak Sinem hikâye yazıyorsa asıl tehlikede olan bendim. Mesajım gider gitmez telefon cevapla biple-di; demek Çağan gerçekten tedirgindi:

"Soyadı neymiş?"

Bir hikâye öğrenmişim ama henüz sahi-ciliğini sorgulayabileceğim bir bilgiye erişememişim. Birlikte köprü geçmiştik oysa ve hep konuşmuştu. Köpeğini, kedisini, annesini laf aralarına sıkıştırmıştı.

"Galata'daki galerilerden birinde çalışıyormuş."

"Oğlum bin tane var hangisinde?"

Sinem'in bana baktığını fark ettim, geride kalmıştım. Araba meselesinden ve Çağan'dan ona şimdilik bahsetmemeye karar verdim. "İşyerimden," dedim, "bir kampanya var da... Hatta sana da sorayım, madem işin içindesin... Bienal'de Türkiye'den kimler var, biliyor musun?"

Bir iki isim saydı. Doğru olabilirdi. Bir saniye de-yip Çağan'a cevap yazdım:

"İşimin başına dönmem lazım."

O da beni deniyorsa ve o isimler yoksa doğru-dan foyam meydana çıkmıştı. Ama o da tedirgin bakıyordu. Uzatmadan restoranın üst ka-tına çıkan merdivenlere yöneldi.

Özetle, içmek için harika bir gündü... Önümde pembe sandaletleriyle seken Sinem'i izledim.

Devam edecek...

ORHAN VELİ BÜTÜN ESERLERİ

Şairin ilk ürünleri, dergilerde kalmış yapıtları,
yeni biçimli şiirleri, hikâyeleri... **Şimdi Alakarga'da...**

Orhan Veli
İSTANBUL'U DİNLIYORUM

Orhan Veli
HİKÂYELER

Orhan Veli
GARİP

Orhan Veli
BEN ORHAN VELİ

alakarga

DONDURULUP YÜZYILLARCA YENİDEN YAŞAMAYI BEKLEMEK YA DA KRIYONİKS ÜZERİNE

Doğumla hatta anne karnında sperm ve ovumun birleşmesiyle başlayan ve ölümle tamamlanan yaşamı uzatmak için tıp ve bilim, çalışmalarını sürdürüyor. Hekimlerin hastalarını tedavi etmesi ve yaşamın uzaması sözkonusu ama ya ölümsüzlük? Lokman Hekim'i duymayan yoktur. O, bütün hekimlerin üstadıdır. Efsaneye göre dünyayı dolaşıp Çukurova'ya gelir ve doğanın güzelliği ve toprakların bereketiyle bütün hastalarını iyileştirir ve hatta ölümsüzlük ilacını bulur. Ancak buluşunu bir şekilde kaybeder. İnsanlığın ölümsüzlük peşinde o gün bugündür arayış içinde olduğunu söyleyebiliriz.

Ölümsüzlük şu anki tıbbi bilgilerimizle olanaksız, ya öldükten sonra yeniden yaşam? Öncelikle "Kriyoniks" denilen kavramı anlamaya çalışalım. Kriyoniks en genel tanımıyla gelecekte tıbbi teknolojilerin kullanımı ile bireyin sağlığına kavuşması amacıyla donma sıcaklıkları kullanılarak ölme sürecinin duraklatılıp yaşamı koruma uygulamasıdır. Aslında hukukun da kabul ettiği solunum, dolaşım ve merkezi sinir sistemi fonksiyonlarının geri dönüşümsüz durmasına somatik ölüm diyoruz. Ancak bu üç sistem durunca bedenimizdeki tüm hücrelerin fonksiyonu bitmiyor ve bu nedenle de ölüm kavramı tartışılıyor ve "acaba" diye sorular sormaya devam ediyoruz. Hücresel düzeyde ölümün hücresel dokuya ve dokudan dokuya farklılık göstermesi nedeniyle bilim insanları ölüm sürecini tartışmaya devam ediyor. Kriyoniks, bilimkurgu gibi görünse de aslında modern bilime dayanan deneysel bir süreçtir. Nerede ve nasıl bir yaklaşım getirmeliyiz sorusu ortalıkta durmaya devam ediyor. Peki, bu durumda siz deney grubunda mı yoksa kontrol grubunda mı olmak istersiniz?

Ölüm ve ölüm zamanı üzerine tez yapıp adli tıp uzmanı olduğumun altını çizmek isterim. Kriyoniks konusuna gelince, bu alanda yüksek lisans tez öğrencim Hasan Can'ın konuya bitmek bilmeyen düşkünlüğü ve tutkusu sayesinde konudan haberdar oldum. Arkasından kriyoniks üzerine ülkemizde bu alanda ilk olan, danışmanlığını yaptığım tez ve sonrasında da kitap olarak yayımlanan *Askıya Alınmış Yaşamlar: Cyronics, Yeniden Yaşamın Hukuki ve Etik Boyutu* kitabını özellikle konuya ilgi duyanlara referans göstermek ve önermek isterim.

Geleceğin olası bilimsel gelişmeleriyle muhtemeldir ki yüzyıllar sonra tıp teknolojisi ile kişilerin tam ve sağlıklı duruma getirilebilmesine yönelik hukuksal kabul gören ölüm sonrası insan bedeninin -196°C'nin altında korunması ve muhafaza edilmesine dayanıyor. Hücrelere kriyoprotektan adı verilen yüksek konsantrasyonlarda kimyasalların eklenmesi ve -120°C'nin altındaki sıcaklıklarda buz oluşmaması, çok düşük sıcaklıklara soğutularak insan bedeninin

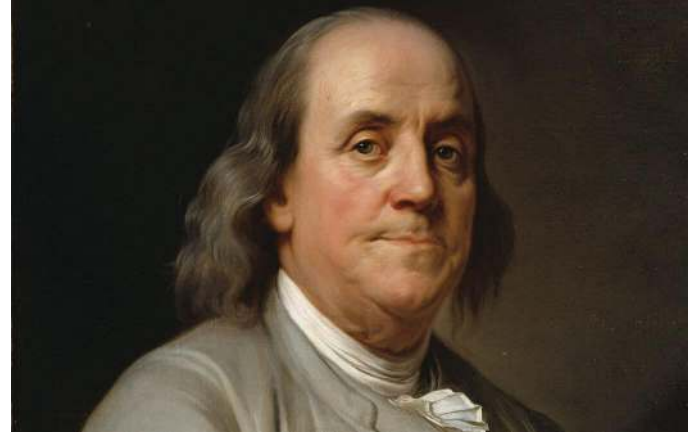
Cryonics Institute tankları.

korunmasına olanak sağlıyor. Bu bedenler özel tanklarda muhafaza ediliyor.

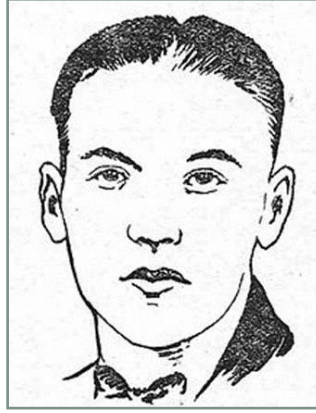
ABD'nin temelini atan Benjamin Franklin, 1773'te ünlü tıp araştırmacılarından Jacques Dubourg'a yazdığı mektupta; dondurulup 100 yıl sonra Amerika'nın ne halde olduğunu görmek istediğini söylüyor. O anı görüp hemen sonrasında ölmeyi kabul ettiğini ve bu durumu ileride bilim insanlarının başaracağını da söylüyor. Benjamin Franklin, 200 yılı geçkin bir süre sonra bugünleri görebilse acaba ne düşünürdü?

Amerikalı yazar Neil Ronald Jones (1909-1988), çok üretken olmasa da az sayıdaki eseriyle bilimkurgu alanında çığır açmıştır. Eserlerinde robotik karakterlere ve modern kriyoniks fikirlerine öncülük etmiştir.

Dondurularak saklanmak ve canlandırılmak yüzlerce bilimkurgu roman, film ve hikâyede tekrarlanmış bir fikir olarak öne çıkmıştır. Jones'un *Jameson Satellite* adlı eserini okuyup buradan ilham alan ve kriyonikslerin babası olarak tanınan fizikçi Robert Ettinger (1918-2011), 1964'te yayımladığı *Ölümsüzlük Beklentisi* adlı kitabıyla kriyoniksin temelini atmıştır. Ettinger, ölüm kriterlerinde sadece yerel durum değil, zamansal bir değişimin de olduğunu ve bu nedenle bugünün cesedinin yarının hastası olabileceğini öne sürmüştür. Bu görüşünü hukuksal anlamda ölüm kabul ettiğimiz bugünün bilimsel gerçekliğinde hücresel aktivitenin ölüm sonrası devam etmesi ve bilimsel ilerlemenin öneminin altını çizerek yapmıştır. Ve ardından dünyanın önde gelen kâr amacı gütmeyen bir kuruluşu olarak 1976 yılında Cryonics Institute kurulmuştur. Ettinger'in ölümü sonrası bedeni, eşinin ve annesinin bedenleri gibi dondurularak bu kurumda saklanmaya devam etmektedir. Bu kurumun gelecekte daha yeni ve daha sofistike tıbbi nanoteknoloji gibi bugünden öngöremediğimiz bilimsel gelişmelere koşut olarak dondurularak korunan

Benjamin Franklin

Amerikalı yazar Neil Ronald Jones

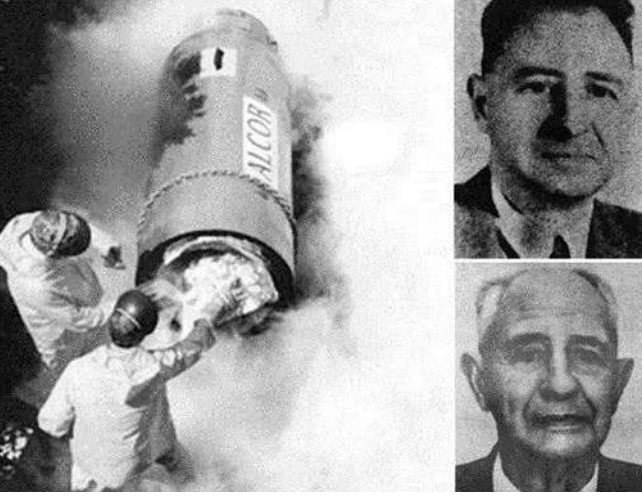

Robert Ettinger

bedenlerin bir gün gençliğe ve sağlığına kavuşabileceğine dair umut ve yaklaşımla faaliyetlerini sürdürdüğünü de not edelim.

1967 yılında Kaliforniya Üniversitesi'nde psikoloji profesörü olan James Bedford dondurulan ilk insan olarak tarihe geçmiştir. Böbrek kanseri ve akciğer metastazları olan ve o dönemde tedavi edilemeyen ölümcül bir hastalığa yakalanan Bedford'un bedeni, 1982 yılına kadar Güney Kaliforniya'da ailesi tarafından sıvı nitrojen içinde tutulmuştur. Sonrasında Alcor Kriyoniks Enstitüsü'ne kaldırılmıştır. Bazı çevreler tarafından Bedford'un dondurulma tarihi olan 12 Ocak "James Bedford Günü" olarak da kutlanmaktadır.

**Kriyoniks,
ölümsüzlük
ütopyasını
besleyen
pragmatik bir
distopya mı
yoksa nesnel
bilimsel bir
gerçeklik mi? Bu
sorunun yanıtını
-196°C'nin altında
tanklarda
dondurulmuş
vaziyette
bekleyen insan
bedenleri
yanıtlayacak.**

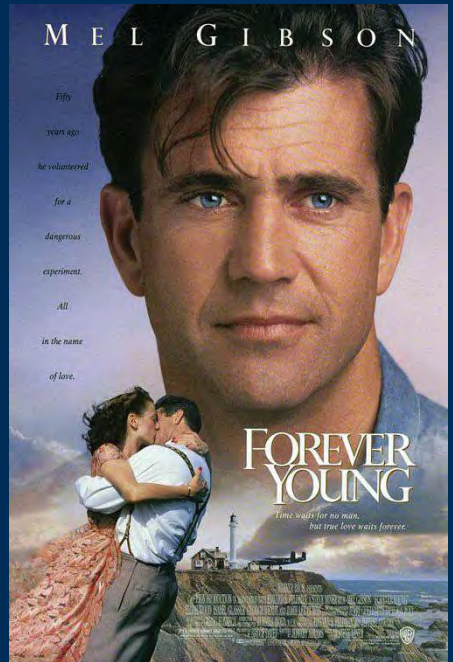

Dondurulan ilk insan James Bedford

1987'de Berkeley Üniversitesi'nden Dr. Paul E. Segall, köpeğini deneysel olarak 15 dakikalığına dondurmuştur. 2015 yılında ise çocuk edebiyatı yazarı Çinli Du Hong, 61 yaşında dondurularak korunma altına alınmıştır. 1967'deki ilk olgudan bu yana yüzlerce insan bedeni dondurularak özel yapılandırılmış tanklarda korunmaya devam etmektedir. Dondurulma maliyetinin beyin için 80.000 ve tüm vücut için ise 200.000 dolar civarında olduğu belirtilmektedir. Maliyet hem dondurulma hem de korunma giderlerini kapsamaktadır. Hukuksal düzenlemelerdeki farklılıklar nedeniyle ülkelerde farklı yaklaşımlar söz konusudur. Anlaşma gereği, dondurulanların veya dondurulmak üzere sözleşme imzalayanların isimleri kendileri açıklamadığı sürece sır olarak saklanıyor. Bu arada bilinen dondurulmuş en ünlü isimler arasında televizyon yapımcısı, aktör, film yazarı Dick Jones (Dick Clair) ve efsane beyzbol oyuncusu Ted Williams bulunuyor.

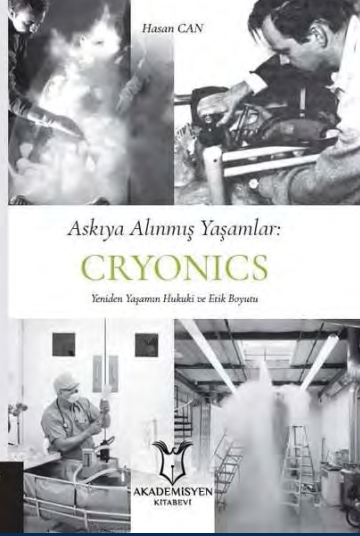
Amerikalı yazar Neil Ronald Jones'tan bugüne kriyoniks birçok kitap ve filme konu olmaya devam ediyor. Mel Gibson'ın 1992 yapımı *Forever Young* filmi kriyoniks açısından ilginç ve en popüler film olarak biliniyor. Filmde Pilot Daniel McCormick'in (Mel Gibson) çok sevdiği ve evlenmek istediği sevgilisinin bir trafik kazası sonucu bitkisel hayata girmesiyle yaşamı altüst olur. Sevgilisinden ayrı kalan ve tek başına bir yaşamı içselleştiremeyen Daniel, kendisini kriyoniks olarak tanımladığımız dondurulma üzerine bilimsel bir çalışmanın içinde bulur. Uyandığında yıl 1992'dir ve yaşam hiç de beklediği gibi değildir.

**1967'deki ilk
olgudan bu
yana yüzlerce
insan bedeni
dondurularak
özel
yapılandırılmış
tanklarda
korunmaya
devam
etmektedir.**

Mel Gibson'ın Forever Young filmi

1967'de Kaliforniya Üniversitesi'nde psikoloji profesörü olan James Bedford dondurulan ilk insan olarak tarihe geçmiştir.

Yine son zamanların popüler film ve dizi platformu Netflix'te yayınlanan *Kriyoniks: İkinci Yaşam Umudu* yönetmenliğini Pailin Wedel'in yaptığı belgesel türde ilginç bir film. Taylandlı bir bilim insanı ve ailesi, ölmekte olan, çok sevdikleri bebeklerini kriyoniks olarak tanımladığımız dondurmaya karar verirler ve film bizi esir alır.

Kriyoniks konusunda ABD'de ALCOR Life Extension Foundation öncü ve en bilinen kuruluştur. ABD'nin bazı eyaletlerinde, Kanada ve Rusya'da da benzer kuruluşlar bulunmaktadır. Ülkemizde

bu konuda hukuksal ve tıbbi herhangi bir düzenleme ve doğal olarak kuruluş bulunmamaktadır. Konu tıp, hukuk ve etik açılardan evrensel nitelikte ve çok tartışmalıdır. Ülkemizde bu konuda Çerkes Ethem'in de torunu olan Güner Kuban'ın medyaya yaptığı açıklamalar söz konusu. Kuban'ın ALCOR'un Türkiye temsilcisi olduğu ve vücudunun dondurulma sözleşmesini imzaladığı belirtilmektedir.

Kriyoniks, bilimkurgu romanlarından köken almış, hukuksal olarak ölümün kabulüyle birlikte tıbbi açıdan aslında ölümün tüm hücre-

lerin ölümünü kapsamadığı fikrinden doğmuş ve hücresel canlılıktan yola çıkarak yaşamın sürdürülebilirliğini benimseyen bilimsel gelişmelerle gelecekte olası yaşama dönüşü muştulayan bir yaklaşım. Kriyoniks, ölümsüzlük ütopyasını besleyen pragmatik bir distopya mı yoksa nesnel bilimsel bir gerçeklik mi? Bu sorunun yanıtını -196°C'nin altında tanklarda dondurulmuş vaziyette bekleyen insan bedenleri yanıtlayacak. Belki 100 yıl sonra belki de yanıtını hiçbir zaman bilemeyeceğimiz bir süreç sonunda...

Kaynakça

Can H., *Askıya Alınmış Yaşamlar: Cryonics, Yeniden Yaşamın Hukuki ve Etik Boyutu*, Akademisyen Kitabevi, 2020.
Dokgöz H., *Adli Tıp & Adli Bilimler*, Akademisyen Kitabevi, 2019.
<https://www.cryonics.org/>
<https://www.alcor.org/>

KARANLIK YÜZ:

KURT WALLANDER SERİSİ - 1

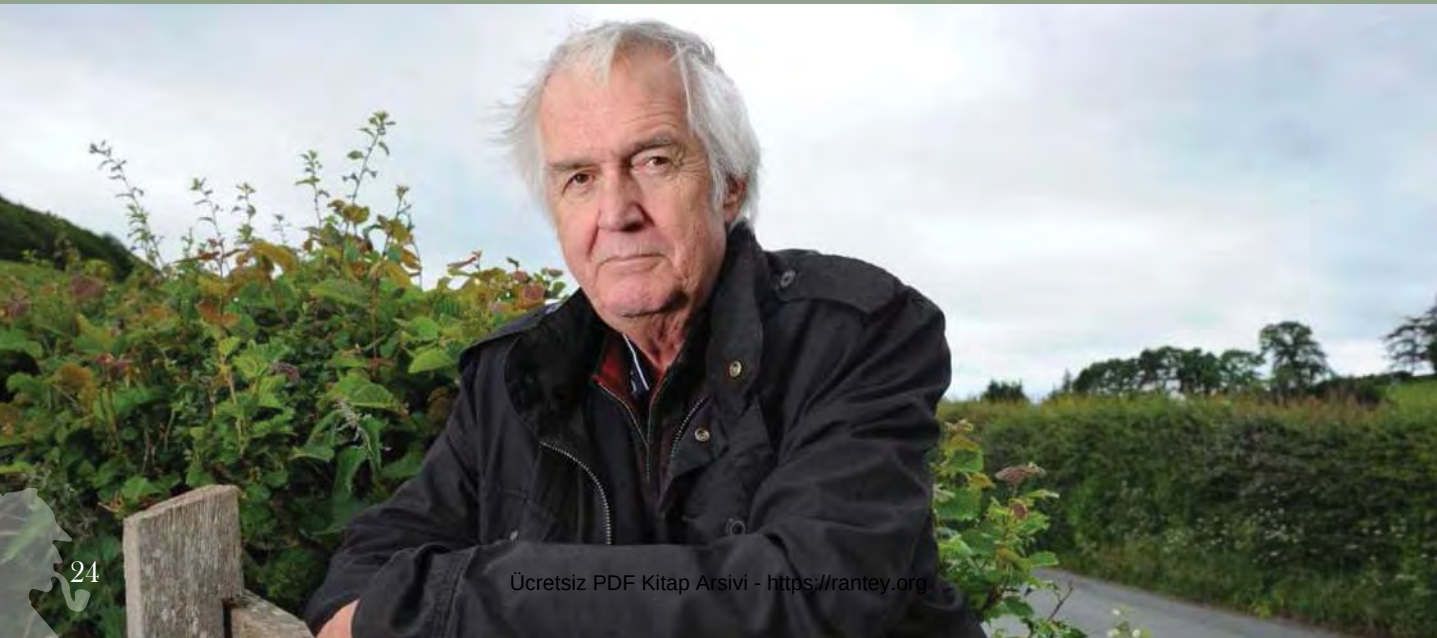
Son yıllarda İskandinav-ya'yı oluşturan beş ülkeden; İsveç, Norveç, Finlandiya, Danimarka ve aynı coğrafyada biraz daha uzakta bulunan İzlanda'dan gelen edebi örneklerin ön plana çıkarak polisiye literatürüne "Kuzey Polisiyele-ri" terimini kazandırmaları boşuna değildir. Zaten bu başarı da dünden bugüne olup bitmemiştir. Daha 1965-1975 yılları arasında bile Stockholm'de geçen hikâyeleri ve romanlarında yer alan toplumsal eleştirileriyle tanınan Maj Sjöwall ve Per Wahlöö çiftinin kahramanı Martin Beck polisiye edebiyat tarihine altın harflerle adını yazdırmıştır. Aynı şekilde Henning Mankell de dünyanın kalanı tarafından imrenilen toplumsal modelin çökmekte olduğunu gözlemlemiş ve bu "teşhisini" küçük Ystad şehri-

nin polis müfettişi olan Kurt Wallander aracılığıyla uzak coğrafyalara aktarmıştır. Günümüz Kuzeyli yazarları işte bu coğrafyanın böyle güçlü ve köklü temeller üzerine kurulu özgün polisiyesine kendilerine has katkılar sağlama konusunda hiç zorlanmamışlardır.

Dünyanın en ünlü "kurgu" polislerinden olan Martin Beck'in on kitaptan oluşan maceralarının tamamını kronolojik sıraya göre yayımlayan Ayrıksı Kitap şimdi de bir başka Kuzeyli dedektifi Türk okurlarla buluşturuyor: Aslında günümüzün en yetenekli polisiye roman yazarlarından biri olarak kabul gören Henning Mankell ilk romanı *Ölümün Karanlık Yüzü'nü* (Mördare Utan Ansikte) yazarak okurları Polis Müfettişi Kurt Wallander ile

tanıştırdığında bundan tam otuz yıl önce, 1991 yılındaydık. Mankell daha ilk yapıtıyla İsveç Polisiye Yazarları Derneği ödülünü kazanmış, 2001 yılındaysa bu kez *Yanlış Yol* (Villospar) adlı eserine CWA İngiliz Polisiye Yazarları Derneği'nin "Altın Hançer" ödülü verilmişti.

Mankell'in kahramanına telefon rehberinde parmağını tesadüfen koyduğu sayfadaki ilk ismi -Kurt Wallander- verdiği bilinen bir anekdottur. Wallander öykülerinde olaylar yavaş yavaş gelişir. Mankell zamanın acele etmeden, ağır aheste aktığı anavatanında mevsimlerle değişen iklimi ve uzun süren soğukların, aylarca değişmeyen bembeyaz manzaranın kahramanı üzerinde yarattığı etkileri de maharetle anlatmayı başarır.

Henning Mankell

KARANLIK YÜZ

BİR KUZEY POLİSİYESİ

Çeviren: Elâ Yıldırım

ayrıkşı kitap

Komiser Wallander, Ystad Emniyet Müdürlüğü'nde görev yapan, eşiyle boşanma arifesinde olan, mesleki yetkinliğinin aksine sorunları karşısında çözümsüz ve şaşkın kalan bir insandır. Kızıyla ilişkisi bir baba-kızın güven ve samimiyete dayalı ilişkisinden ziyade kedi-köpek ilişkisine dönmüştür. Kendi babasıyla kurdukları bağ da son derece tatsız ve üzücüdür; baba Wallander bunama belirtileri gösteren, horoz resimleri yapmaya kendini adanmış ve oğluna onay vermemeye kati surette kararlı bir adamdır. Oğul Wallander ise sevgi görmeyen, kötü muameleye maruz kalan, umutlarını kesin bir biçimde kaybetmiş, kırgın biri olmuştur. Özel hayatındaki tutarsızlıklara rağmen işine dört elle sarılması büyük olasılıkla ilişkilerindeki eksikliği tamamlama arzusundan kaynaklanmış, üzüntüler kahramanımızı işini mükemmel yaparak kayıplarını ve kızgınlığını telafi etme çabasına sevk etmiştir.

Karanlık Yüz, Komiser Kurt Wallander serisinin ilk macerasıdır. Lenarp'tan sabaha karşı bir ihbar gelir. Arayan kişi, adının Nyström olduğunu, Lenarp'ta oturduğunu, komşularının evinin camının kırılmış, komşu kadının elleri bağlı halde yerde yatar durumda bulunduğunu, kocasının ise öldürülmüş olduğunu söyler. Amiri izinde olduğundan soruşturmanın başı-

na Wallander geçer. Cinayet kurbanı yaşlı adam, vücudunun üst kısmı çıplak ve yüzüstü yatar halde bulunur. Yüzünün tanınmayacak hale gelecek şekilde parçalanması hemen dikkat çeker. Üstelik elleri de arkadan bağlanmış ve sol bacağının baldır kemiği kırılmıştır. Şok geçiren kadın, boynunu ve ellerini saran iplerden kurtararak hastaneye kaldırılır. Kadının bilincinin açılıp ifade vermesini beklerlerken kadın hayatını kaybeder. Öncesinde söyleyebildiği tek şey ise "yabancı" olmuştur. Wallander'ın elindeki tek ipucu bu kelimedir ve bu zayıf ama tek çare olan ipucu, basından saklanmalıdır çünkü bu bilginin sızması halinde halkta çığ gibi büyüyecek yabancı düşmanlığı Lenarp'ın yirmi kilometre uzağında bulunan ve ülkeye iltica etmek isteyen göçmenlerin barındığı büyük bir kamptan kendilerine çok daha fazla ölüm haberi gelmesiyle sonuçlanacaktır. İhbarda bulunan komşular, öldürülen çiftin kendi hallerinde, çiftçilik yapan, hiçbir düşmanları bulunmayan orta halli insanlar olduğu yönünde ifade verir. Fakat Wallander ve ekibi soruşturmanın akışında kendilerini bambaşka bir tabloya bakarken bulurlar: Ölen adamın -ve babasının- savaş süresince yığınla para kazandığı, kurbanın oldukça kurnaz ve hırslı bir adam olduğu, yasadışı işlerden kazandığı tüm paraları bankalara yatırdığı, yıllar içerisinde bankada tutulan meblağın ciddi rakamlara ulaştığı, karısının bu servetten haberdar olmadığı ortaya çıkar. Üstelik sahneye evlilik dışı bir ilişki ve bu ilişkiden doğmuş, ellili yaşlarını süren bir "çocuk" da dahil olur. Şimdi artık ekibin düşünüp değerlendirmesi gereken çok fazla cinayet sebebi vardır: Aşk, para, illegal ilişkiler... Wallander ve arkadaşları (Hansson, Martinson, Rydberg, Kristianstad'daki polis şefi Göran Boman ve Savcı Annette Brelín) ölen çiftin katilini, öldürülen adamın metresini ve çocuğunu arar, bankalara aktarılan büyük miktarda yasadışı paranın izini sürer, bir yandan da kentin batı girişindeki mülteci kampında patlak veren mülteci düşmanlığıyla baş etmek zorunda kalır. Her yeni ipucu beklenenin aksine soruşturmayı çıkmaza götürür ama Wallander inatçılığıyla tekrar tekrar başa dönerek işin peşini bırakmaz ve sıkı çalışmasının, inatçılığının ve direncinin mükâfatını alır, cinayeti çözer.

İkili ilişkilerdeki sorunları, ırkçılığı ve göçmenlerin yaşadığı zorlukları kitapta oldukça sade bir dille ama etkileyici bir anlatımla kaleme alan Henning Mankell'in *Karanlık Yüz* romanı belki hızlı tempolu bir polisiye değil ama yalın ve her anlamda doyurucu bir edebi polisiye örneği.

* *Karanlık Yüz*, Henning Mankell, Çev. Elâ Yıldırım, Ayrıkşı Kitap.

AÇLIK

ABD'li gerilim-polisiye yazarı Thomas Harris'in yarattığı yamyam doktor Hannibal Lecter karakterinin insan eti yeme tutkusunun arka planında gerçek seri katillerden esinlenilmiş psikopatik dürtüler vardır. Acı çektmekten zevk alan şehvet katillerinin davranış örgüsünde -tecavüzün yanı sıra- kurbanı deşip parçalamak, kanını içmek, nekrofil ve yamyamlık dahil her türlü sapkınlık, yaygın alt eylemler arasında kabul edilir.

Cinsel ilişki esnasındaki makul taşkınlığın katbekat üzerinde adeta bir gözü dönmüşlük girdabına kapılan psikopat katilin, kurbanının etlerini parçalayıp yemesine sıkça rastlanır ve bu iğrenç eylem, "zincirin bir halkası" olmaktan öte anlam taşımaz. Bununla birlikte yakın tarihteki bazı istisnai dönemlerde insan eti yemenin kıtlık ve açlıkla yakından ilişkisi olmuştur.

1959-61'de kuraklık sonucunda kitlesel ölümlerin yaşanıp -36 milyon Çinli açlığa bağlı nedenlerle kırıma uğramıştı- yamyamlık

faaliyetlerinin kontrolsüz biçimde artmasına neden olan büyük Çin kıtlığından yıllar önce, Almanya'daki Weimar Hükümeti yönetiminde (1918-1933) yaşanan benzer olaylar, insanlık tarihinin sıradışı dönem hikâyelerinden birini oluşturmuştur.

I. Dünya Savaşı, Almanya'da mahvolmuş bir ulus bırakmıştı. Erkek nüfusunun %20'si savaşta kaybedilmiş; verimli topraklar, sanayi tesisleri ve limanlar teslim alınmış; intikam hıncıyla körüklenmiş ablukanın sonucu olarak ülkedeki sivil nüfus beslenme yetersizliği yaşamaya başlamıştı. Yoksulluktan kırılan işçiler greve gidiyor, Almanya dökülüyor, dağılıyor, kıtlığın getirdiği açlık genellikle ölüme neden oluyordu.

Sefalet ortamının en ciddi sonuçlarından biri de suç tarihinin tüyler ürpertici seri katillerinin Almanya'da ortaya çıkmasıdır. Bunlardan ilki, 1879 yılında Hannover kentinde bir işçi ailesinin oğlu olarak dünyaya gelen Fritz Haarmann'dır. Fazla zeki olmayan, az konuşan ve az gülen Haarmann, henüz 17 yaşındayken

Fritz Haarmann

çocuk tacizcisi olarak tutuklandı, ardından akıl hastanesine yatırıldı.

Altı ay sonra buradan kaçıp İsviçre'ye gitti. Sahte kimlikle izini kaybettirdiği sürenin sonunda Hannover'e dönüp yeni mahallesinde kendine farklı bir kişilik edinen Fritz Haarmann, saygın bir hayat sürmeye gayretliydi. Bir puro fabrikasında iş buldu ve genç bir kızla nişanlandı. Ancak bu dönem uzun sürmedi, bir yıl sonra nişanlısını terk ederek orduya katıldı. 1903 yılında sivil hayata geri döndüğünde yankesicilikten hırsızlığa kadar nispeten küçük suçlarla dolu karanlık bir hayatın içine yeniden daldı.

1914'e kadar hapse girip çıktı, dünya savaşını demir parmaklıklar arasında geçirdi. 1918'de tahliye olduğunda bir kaçakçılık çetesine katıldı. Burada hevesle çalışıyor, savaştan çıkmış Almanya'da geçimini karaborsa malların ticaretiyle sağlıyordu. 1919'da muhbirlik yaparak illegal faaliyetlerine karşı sağladığı yasal koruma -cinsel suçlar nedeniyle- sona erdi.

Bir yıl süren hapisane günlerinden sonra Haarmann daha önce örneği görülmemiş seviyedeki sapkınlık ve seri cinayet kariyerine ilk adımını attı. Hannover'in batakhanelerle dolu eski mahallesinde, Hans Grans adında eşcinsel bir fahişeyle birlikte savaşın yıktığı şehri dolduran genç erkek göçmenleri avlamaya başladı.

Ruhunu zapteden canavar rahat durmuyordu. Kurbanlarını öldürme yöntemi her seferinde aynıydı. Karnı aç genci yemeye davet edip eve getiriyor, ona yiyecek bir şeyler veriyor ve daha sonra da üzerine çullanarak -çoğu zaman Grans'ın yardımıyla- gencin boğazını parçalayıp öldürüyordu.

Haarmann ve Grans, zavallı kurbanların cesetlerini karaborsada sığır eti olarak, eşyalarını bitpazarında kullanılmış kıyafet olarak satıyor ve kadvraların yenilemeyecek kısmını kanala atıyorlardı.

Hannover'de kaybolan gençlerin sayısı artınca polis şüphesi Haarmann üzerinde toplanmaya başladı.

1924 yazında kanalın kıyısında birkaç kafatası ve bir çuval insan kemiği bulundu. Pazarda Haarmann'dan biftek alan bir kadın, bunun insan eti olduğundan şüphelenince polise gitti.

Laboratuvarda analiz edilen bifteğin insan eti olduğu saptanınca polis, Haarmann'ın adresini tespit etti. Büyük bir operasyon düzenlendi. Fritz Haarmann'ın odasını araştıran dedektifler kaybolan gençlerin giysilerini buldular. Haarmann sonunda her şeyi itiraf etti, 1924'te yargılandı ve idama mahkûm edildi. İnfaz edilmeyi beklerken -dönemin medyası tarafından- Hannover Vampiri olarak anılmaya başladı.

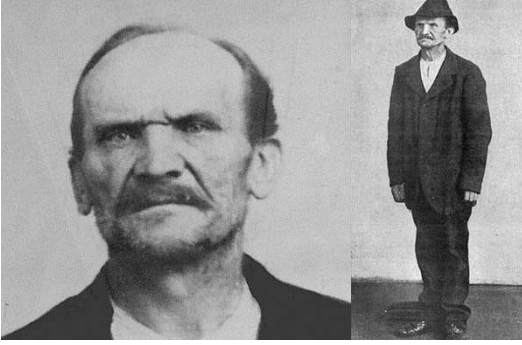
Yazılı bir itirafname hazırladı ve yaptığı korkunç eylemlerden aldığı hazı gizlemeden anlattı. Haarmann yamyamdı. İnsan eti yiyor, ticaretini yapıyor, bununla geçiniyordu ancak mahkemede kendini "işsizliğin ve kıtlığın pençesinde bir kader kurbanı" olarak savunan caninin bunun ötesinde bir psikopatiye sahip olduğu açıklı.

Toplamda 27 cinayetten suçlu bulunan -bu sayının en az 50 olduğu tahmin edilmektedir- Fritz Haarmann bir pazar alanında başı kılıçla kesilmek suretiyle idam

Fritz Haarmann

edildi. Kesik başı ve beyni, adli tıp uzmanları ve patologlar tarafından titizlikle incelendi ancak suç işleme yatkınlığının arkasındaki nedenleri aydınlayabilecek bir bulguya rastlanmadı.

Georg Grossmann

Aynı dönemin bir diğer yamyam seri katili Georg Grossmann'ın (1863-1922) en az 50 kadını vahşice öldürüp vücutlarını parçaladıktan sonra yemesi ve geri kalan etleri karaborsada -evinin yakınındaki tren istasyonundaki sosisli sandviç arabasında- satarak hayatta kalabildiği beyan etmesi dönemin ürkütücü suçlarından biridir.

Berlin Kasabı Georg Grossmann'ın gençlik yıllarına ilişkin, sadist zevkleri olması ve cinsel suçlardan sabıkalı bulunması dışında fazla bilgiye sahip değiliz. Ağustos 1921'de Grossmann, 50'li yaşlarının ortalarındayken Berlin'de kirada oturduğu köhnemiş apartman daireesindeki bitişik komşuları polise ihbarda bulundular. Söylediklerine göre, yan daireden kadın çığlıkları duyulmuş, sonra da silah seslerini bir sessizlik izlemişti.

Polis, Georg Grossmann'ın evine girdiğinde genç ve yoksul bir kadını yatağın üzerinde öldürülmüş buldu. Zanlı gözaltına alınarak nezarethaneye atıldı. Komşuları onun yıllardan beri evine pek çok genç kadını kandırıp getirdiğini ve bunların büyük bölümünün daireden çıktığını görmediklerini söyleyince soruşturma derinleştirildi.

Grossmann da en az Hannoverli akranı Haarmann kadar acımasız, insan eti yiyen bir seri katildi. O da ifadesinde Almanya'daki kıtlık ortamını ve geçim sıkıntısını gerekçe gösterdi. "Açlıkla başka türlü baş edemiyorum," dedi.

Toplam kaç kişiyi katledip de etlerini yediği belirlenemeyen Grossmann fazla konuşmayı sevmiyordu. 1921 yılında, tutuklu bulunduğu hapishanenin hücrelerinde kendini astığı için sıradışı faaliyetleri sır olarak kalmıştır.

Weimar Cumhuriyeti'nin liderleri her yandan bastıran güçlüklerle boğuşmayı sürdürüyorlardı. Savaşın aşırı yüksek maliyeti Almanya'nın sivil ekonomisini adeta bitirmişti. Versailles Barış Antlaşması'yla savaş masraflarının sarsıcı tazminatı üzerlerine yüklenmiş ve ülkenin en verimli bölgelerinin büyük kısmı işgal edilmiş, kömür üretiminin %16'sı, demir cevheri üretiminin %48'ini içeren topraklarının %13'ü kaybedilmişti.

Almanya'da yaşamının maliyeti -1914 ile 1922 arasında- on iki kat artmıştı. Hükümet, savaş tazminatını ödemek için çareyi daha fazla para basmakta bulunca yerel para biriminin değeri hızla düşmüş ve bu durum hiperenflasyona yol açmıştı. Ocak 1920'nin döviz kuruyla 1 dolar 64,8 mark iken Kasım 1923'te 4,2 milyar mark olmuştu.

Ekonomik felaketin sosyal sonuçları nedeniyle Almanya dönemin en çok suç üreten ülkesi haline gelmiştir. Ağır suç makinesi seri katillerin en tanınmışlarından biri, Münsterberg kilisesinde orgcu olarak çalışan koyu dindar Karl Denke (1860-1924), en az 42 kurbanını benzer şekilde öldürüp parçalamış ve cesetleri Breslau -şimdi Polonya'da Wrocław- pazarında domuz eti olarak satmıştır.

Karl Denke

Komşuları tarafından zararsız bir adam olarak tanınan, oysaki vahşetin sınırlarını sonuna kadar zorlamış olan bu korkunç cani, yoksul göçmenlere hizmet veren bir pansiyon olarak işlettiği evinde konuk ettiği son pansiyonerine -her zaman yaptığı gibi- yemek çıkarmış, pansiyoner, bilmeden yediği insan etinin tadının farklı olduğunu söylemiştir.

Karl Denke yemeğini yiyen adama arkadan yanaşmış, çekiçle başına nişan almış ancak hedefi ıskalamıştır. Pansiyonerin kurtulup kaçmasından sonra polisin kapıya dayanması uzun sürmemiştir. Yetkililer bir kasap dükkânını andıran pansiyonun mutfağına girdiklerinde Denke'nin üzerinde insan derisinden dikilmiş bir pantolon askısı vardı; askının üzerinde yine bir insan göğsünden kopartılıp oraya dikilmiş meme uçları görülüyordu.

Aralık 1924'te tutuklandığında Denke'nin mutfağında -her çeşidinden- kilolarca insan organı bulundu: Sirkeye yatırılmış et parçaları, kemik dolu bir kova, eritilmiş insan yağıyla dolu tencereler ve içinde yüzlerce insan dişi bulunan bir çuval... Sorgulamalarda hemen hiç konuşmayan Karl Denke, hapse konmasından iki gün sonra intihar etmiştir.

Peter Kürten

Weimar döneminin sonlarına doğru, tüm zamanların en ürkütücü canilerinden Peter Kürten, namı diğer Düsseldorf Canavarı, 1929'da -yalnızca 10 aylık bir dönem içinde- 29 vahşi saldırı gerçekleştirmiştir. Çok sayıda kurbanını parçalayıp öldürdüğünü itiraf etse de Kürten çıkarıldığı mahkemede kanıt yetersizliğinden ancak dokuz cinayetten suçlu bulunabilmiş ve 1931'de giyotinle idam edilmiştir.

Kürten'in son arzusu, kafası kesilirken çıkan kan sesini duy-

maktı. Aynı zamanda dizginlenemez bir piromanyak -yangın çıkarma tutkunu- olan Kürten, diğer bütün sapıklıklarının yanı sıra parkta uyuyan zavallı bir kuğunun başını kesip fıskıran kanını içerken orgazm olacak ve kurbanlarının yaralarından sızan kanları emecek kadar hasta ruhlu bir canavardı.

1883'te Almanya'nın Mülheim kentinde 13 çocuklu bir ailede doğan ve daha beş yaşında bir çocukken iki arkadaşını öldüren Peter Kürten'in 10 yaşındayken bir arkadaşını Rhine

nehrinde boğduğu söylenmiş, bu erken dönem cinayetleri tam olarak aydınlatılamamıştır.

Peter Kürten küçüklüğünde babasının hareketlerini taklit ederdi. Felaket derecede psikopat olan babasının hastalıklı davranışlarını hafızasına işleyerek büyüyen Kürten, kanın tadına ve öldürmenin hazzına ilk kez dokuz yaşındayken kümes hayvanlarını katlederek varmıştı.

Düsseldorf Canavarı Kürten, I. Dünya Savaşı'nın tamamını hapiste geçirdi. 1921'de tahliye edildi ve 1925'te bir hayat kadınıyla evlenerek Düsseldorf'un merkezinde bir apartmana taşındı. 1929'da dedektifler, sokaklarda bir seri katilin gezdiğini ve kırtan fazla cinayetin aynı kişi tarafından işlendiğini anlamışlardı.

Bir makas veya bıçak yardımıyla kurbanlarının boğazını kesiyor, kafatasını parçalıyor ve kanını emiyordu. Kürten yalnızca kadınları öldürmüyordu. Tecavüz ettikten sonra serbest bıraktığı -neden yaptığı bilinmiyor- bir kadının kendi arkadaşına yazdığı mektup sayesinde yakayı ele veren Peter Kürten, bir psikiyatr tarafından sorgulanan ilk seri katil olarak kriminoloji tarihindeki yerini almıştır. (Düsseldorf Canavarı'nın yaşam öyküsü ünlü yönetmen Fritz Lang'ın 1931 yapımı aynı adlı filmine ilham vermiştir.)

Versailles Barış Antlaşması'nın yaptırımları Alman halkını büyük açlık, soğuk ve salgın hastalıklarla uzun yıllar boyunca savaşmak zorunda bırakmanın yanında aşağılık duygusunun toplumsallaşmasına ve yoğun hınç birikmelerine neden olmuştur.

Gidişatın vehametini fark eden itilaf devletlerinden İngiltere ve İtalya savaş tazmi-

natlarından vazgeçmiş olsa da Fransız hükümeti ısrarını sürdürmüş ve -siyasi uzmanlara göre- bu durum Nazilerin yükselişi sonrasındaki II. Dünya Savaşı'nın çıkmasındaki baş nedenlerden biri olmuştur.

Nazi Almanyası'nda yamyam seri katil salgını büyük ölçüde sona ermiş ancak vahşet bitmemiştir. Bu geçiş döneminde, Kıta Avrupa'sının en ölümcül seri katili unvanına sahip olan Bruno Lüdke, 1908'de Kopenick'te doğdu.

1928'den başlayıp 1943'te tutuklanana kadar 84'ten fazla cinayet işleyerek kendi alanında bir rekor kıran Lüdke, öldürme maratonuna henüz 20 yaşındayken başladı.

Nasyonal sosyalistlerin itibar kazanmaya başladığı yıllardaki otorite boşluğu ve kargaşa ortamından istifade ederek ağına düşürdüğü genç kızları ve kadınları rahatça avlıyor, -cinayet öncesi ya da sonrasında- tecavüz ettiği kurbanlarını elleriyle boğarak ya

da bıçaklayarak öldürüyordu.

İriyarı ve düşük zekâlı olan Lüdke'nin temel öldürme dürtüsü, insan eti yeme tutkusu olmadığı gibi, yalnızca cinsel açlık da değildi; kurbanlarının para ve değerli eşyalarını çalıyordu. Nazi Almanyası yönetimi, Bruno Lüdke davasının uzamasını istememiş ve 50'den fazla eski dosyanın açılmasının arkasındaki ihmal ve beceriksizlikleri örtbas etmişlerdir. Bruno Lüdke bir akıl hastanesinde müşahade altına

Bruno Lüdke

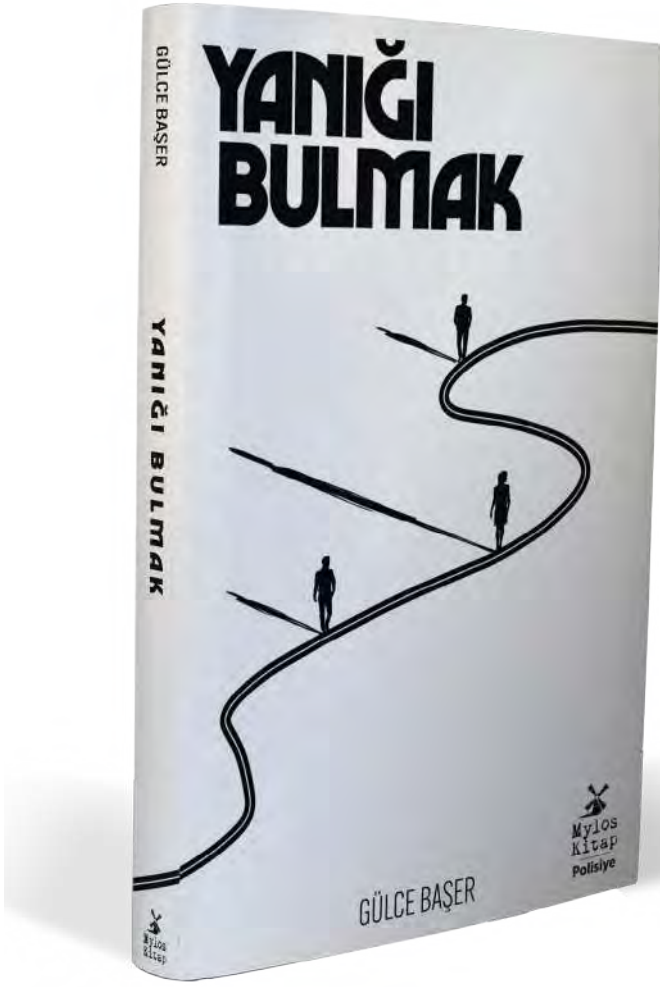
alınmış ve -Fritz Haarmann'da olduğu gibi- üzerinde kanlı canlı klinik deneyler yapılırken zehirli bir enjeksiyonla infaz edilmiştir.

Almanya'nın bunalımlı yıllarındaki toplumsal çalkantılar, kıtlık ve yoksulluğun yarattığı gerçek suç hikâyeleri savaş sonrası kuşağın polisiye kültürü ve edebiyatındaki zenginleşme konusunda tüm hinterlanda -Almanca konuşan İsviçre ve Avusturya dahil- esin kaynağı olmuş, acı deneyimlerle sertleşip ustalaşan polis dedektiflerinin ve halkın -yargı sisteminin revizyonuyla birlikte- bilinçlenmesini olum-

lu yönde etkilemiştir.

II. Dünya Savaşı'ndan önce rejim karşıtı Erich Kästner ve Almanca yazar İsviçreli yazar Friedrich Glauser, Weimar Cumhuriyeti döneminin kasvetli atmosferini yapıtlarına taşıyan gerilim-polisiye ustaları olarak isim yapmışlardır. 1945'ten sonraysa aynı zamanda polisiye film senaristi de olan -35 adet ilginç polisiye romanın yazarı- Hans Jörg Martin ve "Katharina Ledermacher" adlı kahramanının serüvenleriyle tanınan Richard Hey, yazarlık birikimlerini bu karanlık yılların gerçek suç öyküleriyle harmanlamışlardır.

Almanya'nın bunalımlı yıllarındaki toplumsal çalkantılar, kıtlık ve yoksulluğun yarattığı gerçek suç hikâyeleri savaş sonrası kuşağın polisiye kültürü ve edebiyatındaki zenginleşme konusunda tüm hinterlanda esin kaynağı olmuştur.

YANIĞI BULMAK

GÜLCE BAŞER

Camille Preaker ? Ne Yer Ne İçer ?

***Keskin Şeyler*'in Flynn'in en iyi romanı olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Çok karanlık bir roman *Keskin Şeyler*. Geleceğe dair bir umut aşılamıyor, Camille'in iyileşerek yoluna devam edeceğini vaat etmiyor.**

"Ufak kasabalar genellikle tek tip içkiciye hitap eder. Bu tipler farklı farklıdır. Batakhane kasabalar vardır, barları kasabanın dışında kalır, böylece müdavimler kendilerini birer kanunsuz gibi hisseder. Üst kalite, kokteyl kasabaları vardır, barları bir kadeh 'cin rickey'yi o kadar pahalıya satar ki yoksullar içkiyi evlerinde içmek zorunda kalır. Orta sınıf, alışveriş merkezi kasabaları vardır, biranın yanında çiçek soğan kızartmaları ve şirin sandviçler gelir."

Camille Preaker, Keskin Şeyler

Amerikalı yazar Gillian Flynn'in 2006'da yayımlanan, ülkemizde *Keskin Şeyler* başlığıyla okurla buluşan romanının anlatıcısı ve ana karakteri Camille Preaker. Kendisini "varlıklı bir aileden gelen çöp" olarak tanımlayan Camille zengin, zalim, kontrolcü Adora Crellin'in en büyük ve sevilmeyen çocuğu. Hayatı boyunca sevilmemeye ve istenmemeye duygularıyla boğuşmuş. Çocukluğunda kız kardeşi Marian'ın umutsuz bir hastalığa yakalandığına, yavaş yavaş tükendiğine ve nihayetinde

öldüğüne şahit olmuş. Çok erken yaşlarda kendisine zarar vermeye başlamış. Dile, kelimelere düşkünlüğünü, ifadeleri kontrol edebilme isteğini vücudunda kalıcı yaralara dönüştürmüştü. Annesiyle tek ortak noktası, aşırı titizlik. Çoraplarını ütölemekten vazgeçmek isteyen ama bu yapamayan biri Camille. Son derece marazlı bir karakter...

Camille Preaker yalnız bir kadın. Bir kesici, bir alkolik. Doğduğu ve büyüdüğü kasabadan kaçsa da kurtulmayı başaramamış. Yeni bir hayat

için çabalayan, Chicago'nun dördüncü büyük yerel gazetesi *Daily Post*'ta çalışan ikinci sınıf bir gazeteci. Camille'in geçmişiyle ve bugünüyle yüzleşmesi için bir yolculuğa çıkması gerekiyor. Yolculuğun fitilini ateşleyen de Camille'in babacan patronu Frank Curry oluyor.

Curry, Camille'in özel bir haber için doğduğu kasabaya, Wind Gap'e gitmesini istiyor. Önceki sene küçük bir kızın cinayet vakasıyla sarsılan kasaba şimdi de yine aynı yaşlarda kayıp bir kız çocuğunu arıyor. Bu hem gazete için hem de Ca-

mille için büyük bir fırsat aslında. Fakat Wind Gap'e geri dönme fikri bile Camille'in başını döndürüyor. Wind Gap, Camille'in kız kardeşinin öldüğü yer. Camille'in vücuduna kelimeler işlemeye başladığı yer. Nefret ettiğiniz insanlardan uzak duramayacağınız kadar boğucu ve küçük bir kasaba. Kötülüklerin kendini tekrar ettiği bir kasaba. Tabii nihayetinde Camille pes ediyor ve burbonuyla birlikte Wind Gap'e doğru yola çıkıyor. Camille, cinayetlerin peşinden koşarken kötülüğün kaynağının çok daha yakınında olduğunu anlayacak.

Keskin Şeyler, Gillian Flynn'ın ilk romanı. Yazar, 2012'de yayımlanan *Kayıp Kız* romanıyla ve romandan uyarlanan David Fincher filmiyle fırtınalar estirmişti. *Kayıp Kız* iyi bir romandı elbette ve romandan daha iyi bir film izledik diyebilirim. Ama *Keskin Şeyler*'in Flynn'ın en iyi romanı olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Çok karanlık bir roman *Keskin Şeyler*. Geleceğe dair bir umut aşışlamıyor, Camille'in iyileşerek yoluna devam edeceğini vaat etmiyor. Kendine zarar verme, uyuşturucu, alkol, hayvan istismarı, ölüm, dehşet, tecavüz,

şiddet romanın damarlarını oluşturuyor. Son derece kirli ve satirik bir dil kullanıyor Flynn.

Kitabı kapattıktan sonra uzun süre aklınızdan çıkmayacak fazla marazlı, fazla karanlık karakterleri var. Camille'in annesi Adora bunlardan biri. Bunun birçok nedeni var elbette ama uzun zamandır görmediği kızını koca Viktoryen villasının kapısında görünce pek de sevinmiyor desem yeterli olur sanırım. Yine de kızını eve alırken Amaretto Sour kokteyli ikram ediyor Adora. "Sour" (ekşi) olarak adlandırılan şeker şurubu ve limon karışımıyla birlikte İtalyan acıbadem likörü Amaretto'nun birleştirilmesiyle elde edilen bir kokteyl bu. Amaretto, "acı" anlamına gelen İtalyanca sözcük "amaro"dan geliyor. Epey tatlı bir likör aslında ama yine de acı

ve ekşi kokteyl Amaretto Sour, bu rahatsız edici anne-kız buluşma sahnesini çok iyi kodlayan bir araç haline geliyor. Buna benzer bir diğer örnek de Bloody Mary (Kanlı Mary) kokteyli. Camille'in, annesinin eski bir arkadaşıyla epey hassas ve son derece önemli bir mevzu konuşmaya gittiğinde içtiği kokteyl. Votka, domates suyu, çeşitli baharatlar, acı ve tatlı sosların karıştırılmasıyla elde edilen kan kırmızı bir içki. Sahnenin ruhuna çok uygun.

Bu kadar karanlık bir romanda iştah açıcı sofr tasvirleri beklemiyordum açıkçası. Yiyecek tasvirleri var elbette, bir açık büfe örneğin. Çeşit çeşit etler, hindi, domuz, sığır ve geyik etleri. Turşular, zeytinler, yumurta dolmaları, Kaiser roll ya da Vienna roll olarak bilinen küçük yuvarlak ekmekler, üzeri parmesan ya da hamur parçalarıyla kapatılmış güveçler, rozbifli sandviçler... Klasik bir güney kasabasının klasik yemekleri aslında. Ama Flynn bu görünürde iştah açıcı açık büfe sahnesini kayıp küçük kızın cenazesinde konumlandırıyor. Aslında kurbanın ailesiyle görüşmek için cenazeye giden Camille'in bunların hiçbirine dokunmadığını söylersem şaşırtıcı olmaz sanırım. Görevini yerine getirecek gücü bile bulamayan Camille, kafasını elindeki bira bardağına gömmeyi tercih ediyor.

Camille Preaker'ın yemek yemeye düşkün bir gurme olması da epey tuhaf kaçırdı bana kalırsa. Nitekim Camille zorunda kalmadıkça ağzına bir şey atmıyor. Sabah küvete girerken (duştan hoşlanmıyor, mutlaka su dolu küvete giriyor) yanına votka dolu bir bardak almayı ihmal etmiyor. Evden çıkarken de sadece bir yeşil elma ya da muzla idare ediyor. Camille'in yediği şeylerden haz almadığını anlıyorsunuz, yazar da bunu size hissettiriyor. Camille, bir kızarmış ekmek parçasının üzerine tereyağı sürdükten sonra şöyle söylüyor: "Ekmek soğuk ve sertti. Bir ısırık almamla birlikte tüm kırıntılar masanın üzerine döküldü. Kırıntıları tabağın altına süpürdüm ve konuya girdim."

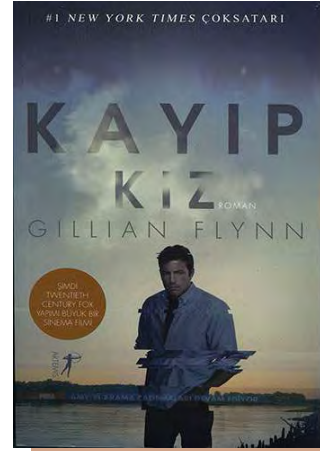
Camille'in bilerek ve isteyerek yemek yediği tek sahne, Dedektif Richard Willis'le akşam yemeğine çıktığı zaman

karşımıza çıkıyor. Wind Gap'in bir polis şefi var elbette fakat Richard, cinayet vakaları üzerine Kansas City'den kasabaya bu dava için atanan bir dedektif. Camille, Richard'la akşam yemeği için "aile restoranı" olarak bilinen Gritty's adlı bir mekâna gidiyor. Birasını içtikten sonra Camille tabağını chicken-fried steak, mısır unu lapası ve patates püresiyle dolduruyor. "Chicken-fried steak" adında tavuk geçmesine rağmen içinde tavuk barındırmayan bir yemek. İsminde tavuk kelimesinin geçmesinin sebebi, dana biftek etinin tıpkı bir tavuk parçası gibi panelenerek kızartılması. Biftek öncelikle baharatlı un karışımıyla kaplanıyor, sonrasında yumurta ve "buttermilk" karışımına bulanıyor. Ülkemizde satışı olmayan süt ürünü "buttermilk" (tereyağı yaparken katılan yağın ardında kalan sütümsü, yağsız ama epey lezzetli sıvıya verilen isim) özellikle ABD'nin güney mutfağında epey tercih ediliyor. Bu karışıma bulandıktan sonra tekrar unla kaplanan biftek altın rengini alana kadar yağda kızartılıyor. Üzerine de "gravy" denen lezzetli bir et sosu dökülüyor.

Camille'in yemek sahneleri neredeyse bu kadar ama konu içecek olunca yelpaze epey genişliyor. Kahve elbette tercih ettiği içeceklerden, mümkünse krema ve şeker kullanıyor. Vişne aromalı Kool-Aid ya da çilekli soda gibi içecekler de karşımıza çıkıyor. Ama Camille iflah olmaz bir alkolik. "Kafanızdaki keskin düşüncelere karşı bir koruma katmanı" olarak nitelendiriyor alkolü. Wind Gap'e gelmeden önce altı ay kadar alkol problemini kontrol altına alabilmiş ama tabii ki şimdi her şey yeniden başlıyor. En çok içtiği ve sevdiği şey burbon. Yanında mümkünse yerfıstığı. Bunun dışında votka, şarap ve bira da içiyor elbette.

Alkol kültürüne, özellikle ufak kasabaların alkol kültürüne de epey hâkim Camille: "Ufak kasabalar genellikle tek tip içkiciye hitap eder. Bu tipler farklı farklıdır. Batakhane kasabalar vardır, barları kasabanın dışında kalır, böylece müdavimler kendilerini birer kanunsuz gibi hisseder. Üst kalite, kokteyl kasabaları vardır, barları bir kadeh 'cin rickey'yi o kadar pahalıya satar ki yoksullar içkiyi evlerinde içmek zorunda kalır. Orta sınıf, alışveriş merkezi kasabaları vardır, biranın yanında çiçek soğan kızartmaları ve şirin sandviçler gelir. Neyse ki Wind Gap'te hepimiz içmeyi seviyoruz. Bu barların hepsi ve daha fazlası Wind Gap'te mevcut." Romanın geçtiği ufak kasaba, Wind Gap anlatının kahramanlarından biri aslında. Yazarın Camille'e kasabanın gastronomisine dair de gözlemler yaptırması mantıklı o nedenle.

ABD'nin Missouri eyaletinde (eyaletin güney sınırındaki bot şeklinin topuk kısmında konumlandığını söylüyor Camille) yer alan kurgusal Wind Gap kasabası ilginç bir kasaba. Aslında birçok bakımdan tipik bir kasaba. Camille Preker'in anlattığına göre kasaba yıllar önce bir grup İrlandalı tarafından kurulmuş. Büyük Kıtık ya da bir diğer ismiyle İrlanda Patates Kıtığı'ndan kaçan halk ilk olarak New York'a yerleşmiş. Burada epey ezilet gördükten sonra batıya doğru ilerlemişler. Fransızların hâkim olduğu bu bölgede de tutunamayarak güneye yönelmişler ve kendi yerleşim yerlerini kurmuşlar. Fakat yıllar sonra, Amerikan İç Savaşı'nın ardından girilen Yeniden Yapılanma Dönemi'nde bu halk gayriresmi bir şekilde kasabadan sürülmüş. Güneyli köklerinden kurtulmak, kendisini kölelik karşıtı bir eyalet olarak konumlamak isteyen Missouri "utanç verici" İrlandalıları ve istenmeyen diğer halkları bölgenin tamamen dışına atmış. Ne var ki Katolik İrlandalıları geride

dinlerini bırakmış. Protestan kasabaların yoğun olduğu güney bölgesindeki nadir Katolik kasabalardan biri o nedenle. Camille'in, "Neyse ki Wind Gap'te hepimiz içmeyi seviyoruz," ifadesi, İrlandalıların geriye sadece dinlerini bırakmadığını düşündürüyor bize.

Bazı kasaba sakinlerinin ve hatta Camille'in gastronomik tercihlerine etki eden bir ayrıntı daha sözkonusu. Wind Gap sakinlerinin çoğu, uzun yıllardır geçimlerini yerel domuz fabrikasında çalışarak sağlıyor. Ülkenin domuz eti ihtiyacının %2'sini sağlayan bu fabrikanın sahibi, Camille'in annesi. Ve aslında romanda hayvan zulmüyle öne çıkan bu fabrika, kasabanın ve Camille'in gastronomisini şekillendiren faktörler arasında. Camille'in anlattığına göre kasabanın on bir yerel barından biri, Heelah's, mönüsünde domuz etine dair hiçbir şey barındırmıyor. Nitekim aynı Camille Preker için de geçerli, kendisi asla domuz eti yemiyor. Romanın sonlarına doğru ailesiyle yediği son akşam yemeğinde sofranın ana kahramanı jöleyle kaplı, ananaslı, kızarmış domuz etine dokunmuyor bile. Tabağındaki kara lahana parçalarını ve taze mısırı tane tane yiyor sadece. Neyse ki tatlı niyetine gelen kan portakallı sorbe epey lezzetli.

EPISODE TÜRKİYE'NİN TEK DİZİ KÜLTÜRÜ DERGİSİ

26.
SAYI

EPISODE

DERGİ SATAN HER YERDE • DERGİLİK UYGULAMASINDA • ONLINE SİPARİŞ bit.ly/MylosDukkan

episodedergi.com •   [episodedergi](https://episodedergi.com)

Mylos
Yayın Grubu

CİNAYETİN USTALARI: Hitchcock ve Highsmith ile Tanışmak

21. yüzyılın başlarında, orta yaşların sonunda olmanın avantajları nedir? Ya da hiç var mıdır? Yani erkekler için düşündüğümüzde ortalama yaşam süresi konusunda babalarımızdan daha iyi durumdayız. Babam, benim şu anki yaşıma kadar bile yaşayamadı. Ama zaten yüksek kolesterollü, düşük egzersizli hayat tarzı uzun bir ömre giden yolun anahtarı değildi tam olarak. (Şarap bir yana, umarım

benim için de aynısı olmaz.) Ve benim gibi insanlar için (suç edebiyatı ve sinemayla ilgili yazan biri için) bunun bir avantajı daha var. Ben, en sevdiğim iki yaratıcıyla (ikisi de son derece yetenekli ancak ikisi de tam olarak tatlı insanlar değil) tanışabilecek kadar uzun zamandır dünyadayım. İkisiyle de sohbet etme fırsatı yakaladım. Hazır mısınız? Alfred Hitchcock ve Patricia Highsmith. Hitchcock'la sadece bir kere

bir araya geldim. İngiliz Film Enstitüsü'nde düzenlenen bir etkinlikte, Gerilim Ustası'nın Brian Forbes'la gerçekleştirdiği röportajın hemen öncesinde kuliste bir araya gelmiştik. Hatta programın BBC tarafından alınan kaydı da var. O videoda beni (20'li yaşlarımda *Islington Gazette* yazarı olmanın verdiği ihtişamlı) Hitchcock'a soru sorarken görebilirsiniz. Etkinliğin organizasyonunu gerçekleştiren kişiler, kuliste sorduğum

sorunun kameralar önünde de sorulması gerektiğini düşünmüştü. Soru, "suçluluk aktarımı" temasını ve *Psycho* filminin ana karakterinin öldürülmesini konu alıyordu. Her iki durumda da görkemli Hitchcock benimle pek ilgilenmiyor gibi görünüyordu. Ama zaten neden ilgilen sin ki? Çekimlere geçmeden önce bile epey yorgun-

du ve bu programı kısa kesebileceğini belirtmişti, ki bunu oldukça duyulur bir şekilde kayıt sırasında Brian Forbes'a da söyledi: "Hadi şimdi keselim." (Forbes kesmedi.) O film parçası kurgu odasının zemininde yerini aldı. (İzleyicilerden gelen birkaç başıboş ve tutarsız soru da öyle. Bu sorulardan biri de Hitch'i İngiliz Gainsborough

Stüdyosu günlerinden tanıyan yaşlı bir hanımefendiden gelmişti.) Ama Hitchcock'u beni kesinlikle dikkate almadığı için suçlayamam; çok daha deneyimli gazetecilerden oluşan bir oda dolusu basın mensubunun içinde acemi, kendini beğenmiş, zıpır bir delikanlıydım. Ancak sorumu iki kez yanıtladı, hem kamera önünde hem de

Barry Forshaw, Alfred Hitchcock'un İngiliz filmlerini çektiği bir Londra bölgesinde yaşıyor. Bu yerel heykel kısaca "Gerilim Ustası" adıyla anılıyor.

kamera arkasında. Yine de o soğuk Buda bakışının etkisiyle cevabını tam olarak anlayamamıştım, ta ki programı bir ay kadar sonra Belsize Park'taki ufak dairemde, küçük bir Sony Trinitron'da izleyene kadar.

Patricia Highsmith ise tamamen başka bir şeydi. Kendisiyle, merhum ve çok acı çekmiş editörü Paul Sidey'nin organize ettiği bir öğle yemeğinde tanışmıştım. O zamanlar 20'li yaşlarımın başındaydım ama korkutucu Highsmith'le konuşmak için tüm cesaretimi topladım. Şaşırtıcı bir şekilde bu kara, etkileyici figür, (kafasında alışılmadık siyah saçtan oluşan bir kask vardı) odanın bir köşesinde tek başına duruyordu, kızgın bakışlarla sigarasını içiyordu (o zamanlar kapalı alanlarda bunu yapabiliyordunuz). Ve kimse onunla konuşmuyordu! Tanrım, kimse Patricia Highsmith'le konuşmuyordu! O nedenle ben de dişlerimi gıcırdattım ve kendisine yaklaştım. Highsmith tabii ki polisiye alanında hâlâ eşsiz bir yazar, o zamanlar da öyleydi. (Little Brown yayınevinin ilk üç Highsmith romanını -*The Glass Cell*, *A Suspension of Mercy* ve *Those Who Walk Away*- tekrar bastığını görmek gerçekten güzel.) Highsmith eserleri, polisiye meraklılarının mutlaka okuması gereken romanlar arasında. Onun insanlığa dair öfke dolu bakış açısını paylaşmasanız da bu bir gerçek, ki ben bu bakış açısını tecrübe ettim. Peki, Highsmith'le ne hakkında konuştuk? Bir sonraki buluşmamızda bana

bir kadeh şarap ısmarlarsanız, belki size anlatabilirim. Şunu söyleyebilirim: Anglosakson kelimeler ve Alfred Hitchcock sohbetin bir parçasıydı. Hatırlarsanız Hitchcock, Highsmith'in ilk romanı *Strangers on a Train*'i sinemaya uyarlamıştı. Highsmith bana filmde pek memnun olmadığını söylemişti. (Tabii ki bunu çok daha güçlü ve şiddetli kelimelerle ifade etti.) Romanın kahramanı ve kötü adamı arasındaki cinayet değiş tokuşunun filmde yer almamasından özellikle mutsuzdu. Kendimi Hitchcock'u savunurken buldum; o günün Hollywood kısıtlamaları içinde böyle bir şeyi konu etmesinin mümkün olamayabileceğini söyledim. Highsmith bu savunmanın hiçbir noktasına ikna olmamıştı. Highsmith'in, kendisi de eşcinsel olmasına rağmen, lezbiyenlik konusunda benimle paylaştığı görüşlerine gelince, gözlerim şaşkınlıkla açıldı diyebilirim!

BLAKE VE MORTIMER:

POLİSİYE/CASUSLUK VE BİLİMKURGUNUN MUHTEŞEM BİRLİKTELİĞİ

Sanat görüneni tekrarlamaz, görünür kılar.
Paul Klee

Blake ve Mortimer, Belçikalı yazar ve çizgi roman çizeri Edgar Pierre Jacobs tarafından yaratılan ünlü Frankofon çizgi roman dizisidir. Eser, 1946 yılında Fransız-Belçika çizgi roman dergisi *Tintin*'de yayımlanan ilk dizilerden biriydi ve daha sonra Lombard Yayınevi tarafından kitap olarak yayımlandı.

Maceraların ana kahramanları, önde gelen bir İngiliz bilim insanı olan Philip Mortimer ve arkadaşı MI5 çalışanı Yüzbaşı Francis Blake'tir. En büyük düşmanları ise birçok macerada yer alan Albay Olrik'tir. Maceralar, onları zaman yolculuğu, Atlantis ve casusluk gibi konularla ilgili olan araştırma ve bilimkurgu alanlarına götürür.

Jacobs'un ölümünden sonra Bob de Moor bitmemiş son serüveni tamamlamıştır. Bu vesileyle Herge, E.P. Jacobs ve Bob de Moor'un yakın arkadaş ve aynı ekole sahip çizerler olduğunu hatırlatalım. Nitekim hem Bob de Moor hem de E.P. Jacobs bazı Tenten maceralarında Herge'ye yardımcı olmuştur.

Jacobs'un ölümünden sonra iki ayrı çizer ve yazar ekibi tarafından yeni kitaplar yayımlanmıştır. Jacobs'un yazıp çizdiği maceralar genellikle yazıldığı dönemde geçmektedir, ancak ölümünden sonra başka sanatçılar tarafından yazılanlar çoğunlukla 1950'li ve 1960'lı yıllarda geçer. 1997 yılında *Blake ve Mortimer* adlı bir televizyon dizisi de çekilmiştir.

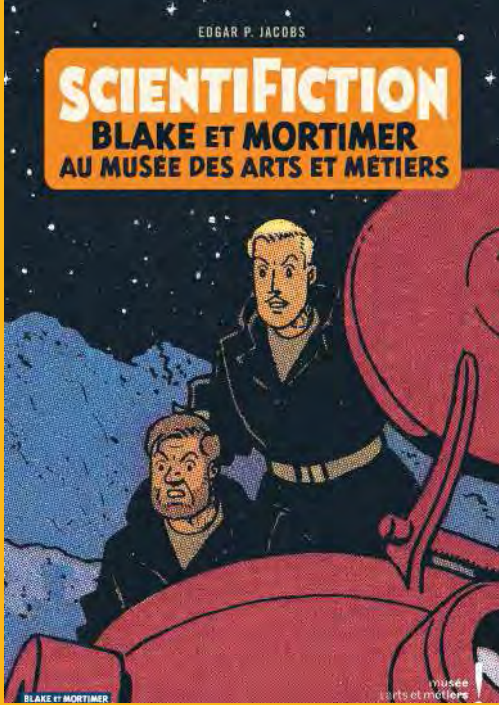
ANA KARAKTERLER

Profesör Philip Angus Mortimer, İskoç kökenli önde gelen bir fizikçidir. Raj'da (Sömürge Hindistan'ı) büyümüş, arketipsel olarak İngiliz beyefendisi bir bilgidir. Aşırı meraklı bir karakter olduğundan sıklıkla başını belaya sokar ve ardından dostu Blake'i maceranın içine sürükler. Jacobs, Mortimer'in grafik tasarımında yakın arkadaşı, çizer Jacques Van Melkebeke'nin yüzünden esinlenmiştir.

Francis Percy Blake, Galler doğumlu bir subaydır. Oxford'da okumuş ve daha sonra İngiliz Güvenlik Servisi MI5'in başına geçmiştir. Ancak hâlâ sahada çok aktiftir. Kılık değiştirme ustasıdır, hatta bazen Mortimer'i bile kandırır. Blake karakteri de Jacobs'un yakın arkadaşı Jazques Laudry'den esinlenerek yaratılmıştır.

Albay Olrik, ilk sayıdan itibaren tipik kötü adamdır. Sadece "Zaman Tuzağı" adlı serüvende biraz iyi karakter görünümündedir. Olrik "Kılıçbalığının Esrarı" adlı ilk serüvende, Diktatör Basam Damdu'nun istihbarat şefi olarak okurların karşısına çıkar. Bu maceradan sonra paralı asker, casus, kaçakçı, maceracı vb. kimliklerle kahramanlarımızı-

zın başına bela olmuştur. Uyuğu, gerçek adı ve doğum yeri bilinmemektedir. Macar olduğuna inanılmaktadır. Olrik, Jacobs'un kendi portresidir. Jacobs bu kötücül karaktere kendi yüzünü vererek diziyi kara mizah katmak istemiştir.

Teğmen Nasır Ahmed, Blake ve Mortimer'in sadık arkadaşı ve müttefikidir. İlk kez, kahramanlarımızın Olrik tarafından yakalanmasını önlediği "Kılıçbalığının Esrarı"nda görünmüştür. Nasır Ahmed, Blake'in emri altında görev yapan Makran Levy Kolordusunun 5. Tabur çavuşudur. Nasır orijinal seride sadece ilk albümlerinde görünür ancak yıllar sonra Yves Sente ve André Juillard tarafından yazılıp çizilen "Altıncı Kıtanın Lahitleri"nde yeniden ortaya çıkar. Bu macerada Mortimer'in hizmetinden ayrıldıktan sonra Hindistan'a döndüğü ve istihbarat servisine girdiği öğrenilmektedir.

Komiser Pradier, E.P. Jacobs tarafından ünlü Fransız aktör Jean Gabin'den esinlenerek yaratılmıştır. Paris Bölgesel İstihbarat Şubesi'nde (DST) tümen komiseri olan Pradier, Fransa'da kaldıkları süre boyunca gerçekleşen maceralarda Blake ve Mortimer'e yardım etmiştir.

Nastasia Wardynska, Blake ve Mortimer'in arkadaşı ve müttefikidir. Rus'tur. Jacobs'un kitaplarında yer almamıştır ancak diğer sanatçıların sonraki çalışmalarında birkaç kez yer almıştır.

Arkeolog ve yazar Sarah Summertown, ikiliye bazı maceralarda eşik eder. Mortimer'in gençlik döneminde Sarah ile romantik bir ilişki içinde olduğu kuvvetle muhtemeldir.

Amiral Sir William Gray, Birleşik Krallık birinci deniz lordu ve Kurmay Başkanları Komitesi başkanıdır. Bazı maceralarda dostlarımızın yardımına yetişir.

➤ SERÜVEN YAPISI

Çizgi roman her ne kadar *Blake ve Mortimer* olarak adlandırılrsa da çoğu zaman ana kahraman Profesör Mortimer'dir. Jacobs'un çizdiği orijinal seride, dürtüsel karakteri nedeniyle kendini maceranın içinde bulan kişidir. Blake ise genellikle maceranın sonlarında onu kurtarmaya gelen ciddi ordu subayı rolünü üstlenmiştir. Kötü adam tarafında ise Albay Olrik her iki kahramanın özelliklerini birleştirmektedir.

Jacobs, bilimkurgu ve polisiyeyi çok güzel birleştirmiştir. Hemen her macera esrarengiz bir olayla başlar. Mortimer'in kendini bir entrikanın içinde bulmasıyla devam eder. Blake'in devreye girmesi ile macera çözümlenir ve sona erer. Jacobs'un yazıp çizdiği orijinal serideki maceralar bilimkurgu ağırlıklıyken Jacobs sonrası dönemde ise polisiye /casusluk temaları daha fazla öne çıkmıştır.

Hikâye yapıları bazı benzerlikleri içermektedir. Macera başladığında bazı önemli ancak görünme-

yen olaylar meydana gelir. Örneğin "Sarı İşaret/Sarı M" in başında esrarengiz kötü karakter, kendini çeşitli aktivitelerle tanır hale getirmiştir ki bu olayları okur sadece Mortimer gazete okuduğunda öğrenmektedir.

Bazı maceralar ise Mortimer'in deneyimlerinden öğrendiklerini yansıtan karelerle sona ermektedir. "Zaman Tuzağı" adlı ünlü serüvende zaman yolculuğundan sonra Mortimer, eski güzel günler üzerinde durmak ya da daha parlak bir gelecek için sabırsızlanmaktan ziyade şimdiki zamandan memnun olunması gerektiğini belirtmektedir. Aslında bu durum özellik-

le Goethe'den bu yana birçok büyük sanatçı tarafından vurgulanmıştır. Birçok sanatçı ve filozof geçmişte ve gelecekte değil, bugünde yaşanmasını salık verir. Günümüzde ise bu anlayış, psikologların ve yaşam koçlarının temel sözlerinden biri olmuştur!

Blake ve Mortimer, tıpkı Sherlock Holmes ve Dr. Watson'ın aynı daireyi paylaşması gibi çoğu zaman aynı evde yaşamaktadırlar. Birçok frankofon çizgi roman; Tenten ve Kaptan Haddock, Asteriks ve Oburiks, Spirou ve Fantasio, Tif ve Tondü dahil olmak üzere birlikte yaşayan bekârların benzer temalarına sahiptir. Bu serilerin hepsi, "ilk olarak" gençlik yayınlarında sansürün çok sıkı olduğu, kadın-erkek arasındaki ayrımcılığın titizlikle uygulandığı bir zamanda yayımlanmıştır. Günümüzde ise kadın karakterler yavaş yavaş bu dizilere sızmayı başarmıştır!

Jacobs, öykülerini yaşadığı döneme ve gerçek ortamlara dayalı olarak çizmiştir, bu yüzden ilk birkaç macera 1940/50'lerde bir görünüme sahipken sonrakiler 1970'lere aittir. Bu kuralın tek istisnası, yine şimdiki zamanda başlayan ancak sabote edilmiş bir zaman makinesi nedeniyle büyük ölçüde 51. yüzyılda geçen ve ortaçağ ve Jurassic döneminde kısa bir mola veren "Zaman Tuzağı"dır.

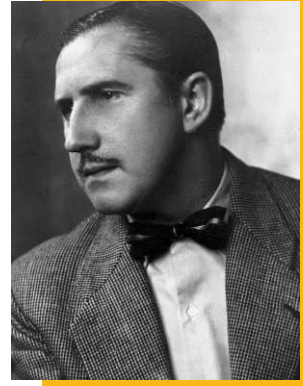
Jacobs sonrası öyküler ise ya ilk serüvenlerin kronolojisine entegre edilmiştir ya da ondan önce gelmektedir, bu nedenle 1940'lar, 1950'ler ve 1960'larda geçmektedir.

E.P. Jacobs'un sanat tarzı, Belçikalı çizgi roman çizimlerinin (temiz ve yalın çizgi) tipik örneği olmasına rağmen filmlerdeki benzer açık renkler, çekimlerin yaygın kullanımı ve spesifik geniş mekân çizimleriyle zenginleşmiştir. "Sarı İşaret"teki Londra gece manzarası buna tipik bir örnektir. Bu mekân çizimleri serüvenlere sinematografik bir hava katmaktadır.

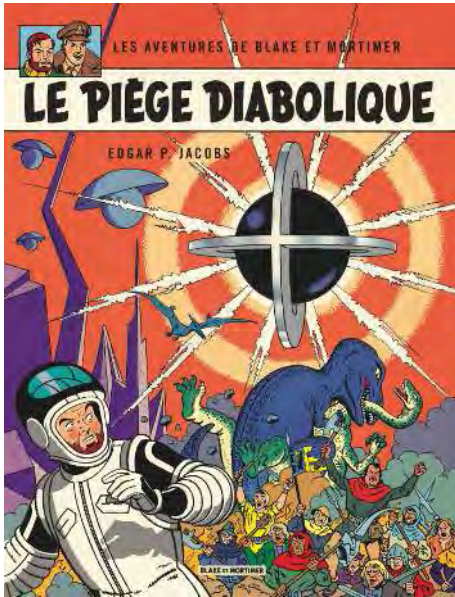
Öte yandan senaryo yazıları, "aşırı laf kalabalığı, altyazılar ve kelime balonları" ile sıklıkla görsel olarak tasvir edilen bir eylemi tekrar açıklama isteği nedeniyle sıkıcı bir anlatıma dönüşebilmektedir. Bu durum, okuru zaman zaman yormaktadır.

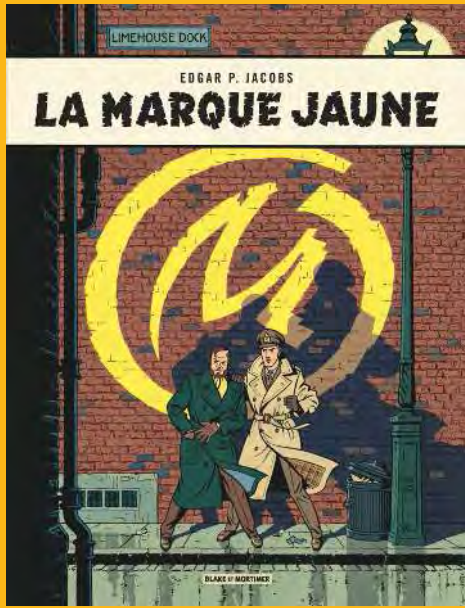
YAYIN TARİHÇESİ

Tintin dergisi 26 Eylül 1946'da piyasaya sürüldüğünde İngiliz İstihbarat Servisi'nden Yüzbaşı Francis Blake, önde gelen fizikçi arkadaşı Profesör Philip Mortimer ve yeminli düşmanları Albay Olrik karakterlerini tanıtan "Kılıçbalığının Esrarı" hikâyesini içeriyordu. "Kılıçbalığı Des-tanı" 1949'da sona erdi ancak Olrik, Blake ve Mortimer, Atlantis'in en büyük kıtasından Paris'in yeraltı mezarla-

Edgar Pierre Jacobs

rına kadar uzanan bir dizi bilimkurgu/dedektif hikâyesiyle çatışmaya ve okuru heyecanlandırmaya devam ettiler. Jacobs'un 1987'deki ölümünden sonra Bob de Moor bitmemiş son hikâyesini (Profesör Sato'nun Üç Formülü) tamamladı.

"Jacobs Sonrası"na gelirse öncelikle Jacobs Stüdyoları tüm serüvenleri yeniden yayımladı. 1990'lara gelindiğindeyse eserin özgünlüğü hakkındaki birçok tartışmadan sonra Dargaud Yayınevi, Blake ve Mortimer serisini tekrar canlandırmak için yeni bir yazar/tasarım ekibi tarafından oluşturulacak serüvenler için izin aldı. Dizi ağırlıklı olarak 1950'lerde geçmek üzere sağlam bir şekilde kurgulandı ve özellikle Blake'in MI5'daki meslektaşları da dahil olmak üzere birçok yeni yardımcı karakter serüvenlere katıldı.

Serinin çoğu, iki ayrı takım tarafından yaratıldı: Van Hamme/Benoit ve Sente/Juillard.

İlk kitap, "Francis Blake Vakası" 1996'da yayımlandı. "Temiz ve yalın çizim" uzmanı çizer Ted Benoit tarafından çizildi, ünlü yazar-senarist Jean van Hamme tarafından yazıldı. Dilde sadeleşmeyi destekleyen bazı otörler, Van Hamme seçimine itiraz ettiler ama bu itiraz başarısız oldu. Jacobs'un bilimkurgu içeriği, casusluğa odaklanan bu hikâyede yer bulamadı. Ancak albüm göreceli bir başarı kaydetti ve

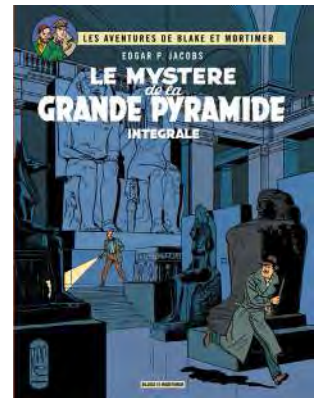
yayıncı seriye devam etmeye karar verdi. Bu arada hem Benoit hem de van Hamme diğer projelere ve gecikmeye başlayan bir sonraki albüm üzerinde yoğunlaşmaya başladı.

Geçici bir çözüm olarak yazar Yves Sente ve çizer André Juillard, temasını soğuk savaştan alan başka bir macera olan "Voronov Komplosu"nu (1998) yayımlamaya karar verdiler. Sonunda Van Hamme ve Benoit albümlerini bitirmeyi başardılar ve "Garip Karşılaşma" (2001) Blake ve Mortimer'in gizemli uzaylı yaratıklarla yüzleşmesiyle ortaya çıktı. Bunu Sente ve Juillard'ın iki kitap macerası izledi: "Altıncı Kıtanın Lahitleri" 2003'te, "Evrensel Tehdit" 2004'te yayımlandı. "Zihinlerin Savaşı" macerası ise Blake ve Mortimer gençliğini ve bağımsızlık öncesi Hindistan'da nasıl tanıştıklarını da ele aldı.

2008 yılında Sente ve Juillard, "Altıncı Kıtanın Lahitleri"ndeki olayları kronolojik olarak takip eden "Gondwana Tapınağı" adlı başka bir kitap yayımladı. Serinin bir sonraki macerası olan ve Jean van Hamme tarafından yazılan "Denarii'nin Laneti" iki cilt halinde yayımlandı. Daha sonra birkaç albüm daha çıktı. En son macerası "Moloch'un Çağrısı" (2020) ile dizi, 27. albüme ulaştı.

SON SÖZ

E.P. Jacobs, dönemdaşı Herge ile birlikte "temiz ve yalın" çizgi ekolünün en büyük iki ustasından biridir. Jacobs'un çizimleri ve ustalığı sonraki kuşaktaki sanatçıları derinden etkilemiştir. Blake ve Mortimer serisine benzer birçok çizgi roman çıkmıştır. Blake ve Mortimer, Tenten ve Asteriks gibi frankofon okulunun en popüler eserleri arasına girmiş olup tüm dünyada geniş bir okur kitlesine ulaşmıştır. Ancak Jacobs'un aşırı detaycılığı nedeniyle oluşan "kalabalık balon içi yazılar ve ek açıklamalar" eserin akıcılığına zarar vermiştir. Bu durum bir kısım okur tarafından sıkıcı bulunmuş, Blake ve Mortimer'in Tenten derecesinde ünlü olmasını engellemiştir. Hatta bizim gibi çizgi roman konusunda entelektüel sığınağa sahip ülkelerde yayınevlerinin gözünü korkutmuş ve daha fazla okura ulaşmasını engellemiştir. Bununla birlikte *Blake ve Mortimer*, 9. sanata gönül verenlerin gözünde ve kalbinde baş köşelerden birinde yer almaktadır.

ALMANYA'DA POLİSİYE

Almanca konuşulan dünyada polisiye edebiyat "der Krimi" (*der Kriminalroman*'ın kısaltılmışıdır) olarak bilinir ve bu terim, psikolojik gerilimden polis prosedürüne suç romanının tüm alttürlerini kapsayan bir şemsiye terimdir. Yine de *Kriminalroman* ve *Detektivroman* (dedektif romanı) arasındaki farktan bahsetmek gerekir. Terimlerin anlamları eleştirmenden eleştirmene farklılık gösterir ancak Richard Alewyn şöyle bir ayrım sunar: "*Kriminalroman* bir suçun hikâyesini anlatır. *Detektivroman* ise bir suç vakasının çözülme hikâyesini anlatır."

Kriminalroman'ın en iyi örneklerinden birini Ingrid Noll'un satirik suç romanı *Die Apothekerin*'de (Zehir Dolabı, 1994) görmek mümkündür. Burada fail, bir dizi cinayetin hikâyesini anlatır ve polisin çok ufak bir rolü vardır. İlk suça giden olaylar anlatılır ve katilin motivasyonu konu edilir. Bu anlamda *Detektivroman*'ın zıddıdır. Jakob Arjouni'nin bu alttüre mensup romanı *Happy Birthday, Türke!* (İyi ki Doğdun Türk, 1987) anlatının başında suçu ele alır ve faili romanın en sonunda, dedektifin yaptığı mantıksal çıkarımlarla açığa çıkarır. *Detektivroman*, Alman eleştirmenler tarafından çoğunlukla klasik dedektif anlatılarına ve ikonik dedektiflere (Poe'nun Dupin'i, Conan Doyle'un Holmes'ü, Georges Simenon'un Maigret'si ve Agatha Christie'nin Poirot'su) yapılan referanslar aracılığıyla incelenir. Aynı zamanda sonraki dönemlerde ortaya çıkan polis odaklı anlatılar (Nele Neuhaus'un "Bodenstein ve Kirchhoff serisi, 2006-) ya da özel dedektifleri konu eden kara roman geleneğine mensup eserler de (Arjouni'nin Kayankaya serisi, 1987-2012) bu türün altında sınıflandırılır. Temel olarak iki anlatı türü arasındaki fark, hikâyenin hangi perspektiften (dedektif ya da fail) anlatıldığıyla ilgilidir. Elbette bu iki yaklaşımı da barındıran ve dolayısıyla hibrit form-

lar sunan suç anlatılarıyla da karşılaşmak mümkündür. Dönüşümlü olarak fail ve polis perspektifinden anlatılan ve iki tarafın da psikolojisine detaylarıyla değinen Jan Costin Wagner'in Kimmo Joentaa serisi (2003-) buna örnek gösterilebilir.

Alman polisiye edebiyatında başka ülkelerin suç anlatısı geleneğinden esinlenen farklı alttürleri de görmek

Ingrid Noll ZEHİR DOLABI

roman

CAN

mümkündür. Christie gibi İngiliz Altın Çağ yazarlarından etkilenen *Rätselkrimi* (puzzle suç romanı) bunlardan biridir. *Soziokrimi* (toplumsal suç romanı) İsveçli yazarlar Maj Sjöwall ve Per Wahlöö'den ilham almıştır. Simenon'un Belçikalı dedektifi Maigret'den etkilenen *Polizeikrimi* de (polis prosedürü) vardır. Sara Paretsky ve Val McDermid gibi Anglo-Amerikan yazarlardan etkilenen *Frauenkrimi* (kadınların suç anlatıları) yine bu alttürlerden biridir. Amerikalı yazar Patricia Highsmith'ten etkilenen *der psychologische Krimi* ya da *Psychothriller* (psikolojik gerilim/psikolojik suç romanı) ve Hammett ile Chandler'ın Kara Roman geleneğinden ilham alan *Privatermittler* (özel dedektif) alttürleri vardır. Almanya'nın zengin ve çalkantılı tarihini göz önünde bulundurduğumuzda *der historische Krimi* de (tarihi suç romanı) özellikle 1945 sonrası suç anlatılarında öne çıkar. Bu alttürlerin sınırları keskin değildir ve bir romanda birden çok alttür iç içe geçebilir.

ÖNCÜLER (1828-1933)

Eleştirmenler Almanca polisiye edebiyat tarihinin farklı yerlerde başladığını savunur. Winfried Freund örneğin, Friedrich Schiller, Heinrich von Kleist ve E.T.A. Hoffmann gibi önemli "edebi" yazarların erken dönem eserlerini bu türe ait kaynak eserler olarak adlandırır. Fakat Alman edebiyatı kanonunun büyük yazarlarının eserlerine odaklanmak daha az bilinen ancak suç edebiyatı türünde önemli ilk eserler veren yazarları göz ardı etmemize neden olabilir. Bu nedenle Almanca suç anlatılarının erken dönem temsilcilerine odaklanmakta fayda vardır.

İlk Almanca dedektif hikâyesi, Adolph Müllner'in *Der Kaliber* (1828) türün öncülerinden Edgar Allan Poe'nun *Morgue Sokağı Cinayetleri* eserinden yıllar önce yayımlanmıştır. Müllner, Otto Ludwig ve 19. yüzyıl Avrupa'sının Almanca konuşan ülkelerindeki yazarlar aslında suç türünün öncüleriydiler. Romantizm akımından, Aydınlanma çağından etkilenen bu yazarlar dedektif hikâyelerini Amerika ve İngiltere'den önce yazmaya başladılar. 1870'lerde de J.D.H. Temme ve Adolf Streckfuss gibi yazarlar, araştırmacı karakterler olarak devlet memurlarını odağa alan suç anlatılarıyla öne çıktılar. Sonraki yıllarda Conan Doyle'un Holmes'ünden esinlenen Balduin Groller'in *Avusturyalı Dagobert* novellaları (1910-1912) öne çıktı. 1890-1936 arasında Auguste Groner, Luise Westkirch ve Eufemia von Adlersfeld-Ballestrem gibi öncü kadın suç yazarlarının epey üretken olduğu bir dönem gördük.

Erich Kästner

1920 ve 30'ların Almanya'sında Sherlock Holmes hikâyeleri (1887-1927) ve Christie, S.S. Van Dine, Dorothy L. Sayers ve Edgar Wallace gibi İngilizce eserler kaleme alan yazarların "kim yaptı" polisiyeleri oldukça popülerdi ancak bu dönemde çağdaş olaylarla ve modernist hareketle şekillenen Almanca suç anlatıları konusunda da geniş bir üretim vardı. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Alman imparatorluğunun çöküşü, sanayileşme ve ekonomik durgunlukla birlikte Weimar Cumhuriyeti'nde (1919-1933) kent hayatının, politik huzursuzluk ortamının ve suçun yaygın temalar haline gelmesine neden oldu. Bunun bir örneğini Alfred Döblin'in hapis-haneden ayrıldıktan sonra Franz Biberkopf'un maceralarına odaklanan modernist başyapıtı *Berlin Alexanderplatz*'da (1929) görmek mümkün. Bunun yanı sıra Carl Grossmann (Berlin), Fritz Haarmann (Hannover) ve Peter Kürten (Düsseldorf) gibi Alman seri katillerin medyayı, yazarları ve halkı büyülediğini de gördük.

Şehir hayatı, kentli seri katil ve faşizmin yükselişi gibi temaları Fritz Lang'ın çocuk katili M. Peter Lorre'a odaklanan filmi *M-Eine Stadt sucht einen Mörder*'de (1931) görmek mümkün. Eksprasyonizmden hayli etkilenen bu psikolojik

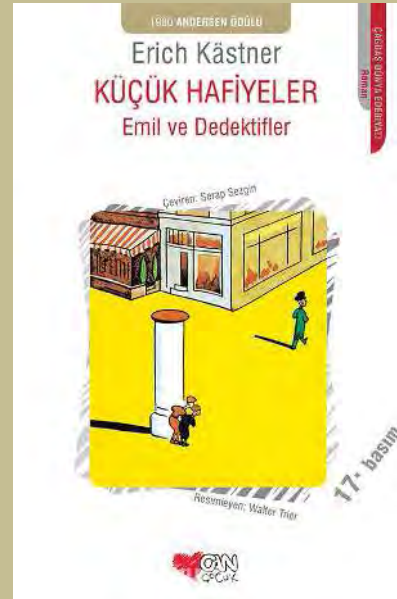
gerilim filmi parmak izi gibi modern polis tekniklerinin gerçekçi bir portresini sunar. Nazilerin 1933'te iktidara gelmesinden önce yayınlanan film bir uyarı alegorisi gibi okunabilir. Suç patronu Schränker, Gestapolarinkine benzer bir deri ceketle yargıç gibi davranır, çocuk katillerinin yasal haklarını kaybetmeleri gerektiğini savunur ve bunu yaparken de Nazilerin habercisi olan bir dil kullanarak bu suçluların "ausgerottet" yani imha edilmeleri gerektiğini söyler.

Benzer temaları kullanarak farklı bir sonuca bağlanan diğer *Großstadtkrimi* de (kentsel suç romanı) Erich Kästner'in *Emil und die Detektive* (Küçük Hafiyeler – Emil ve Dedektifler, 1929) isimli romanıdır. Bu popüler çocuk romanı Berlin'deki büyükannesine 120 Mark götürmekle görevli bir çocuğun, Emil Tischbein'in hikâyesini anlatır. Trende bir suçlunun ona ilaçlı çikolata vermesi ve parasını çalmasının ardından Emil, Berlinli genç çocukların yani "dedektiflerin" yardımıyla hırsız yakalar. Burada çocuklara yönelik suçlar yine vardır ancak bu suçlar gençliğin direnci, kararlılık ve ekip işiyle çözülür.

Türün öncüleri kısmında iki önemli eserden daha bahsedebiliriz. Alexander Lernet-Holenia'nın *Ich war Jack Mortimer* (1933) isimli romanı, suçlu karakterlerini Amerika'nın gangster kültüründen alan Avusturya'ya ait bir *Großstadtkrimi* yani kentsel suç romanıdır. Roman, Viyanalı taksi şoförü Ferdinand Sponer'in perspektifinden anlatılır. O dönem

için epey karmaşık bir suç romanı olan bu eser hem kurbanın hem katilin hem de talihsiz Sponer'in derin psikolojik portrelerini sunar.

Rahel Sanzara'nın *Das verlorene Kind* (1926) isimli eseri de yayımlandığı dönemde büyük sansasyon yarattı, on bir

dile çevrildi ve 1926'da Kleist Ödülü'ne layık görüldü. Muhtemelen konusunu 19. yüzyıl suç hikâyelerinden alan ancak çocuk katilleri ve Lustmord (seks katilleri) ile ilgili çağdaş endişelere değinen roman bir katili, bu katilin dört yaşındaki kurbanını ve kurbanın babasının nasıl bu suçu affettiğini konu alıyor. Erich Kästner'in yanında Sanzara da nasyonal sosyalistlerin kara listesinde yer aldı ve romanları 10 Mayıs 1933'teki Nazi kitap yakımı sırasında imha edildi. Bunun nedeni eserin suç romanı olmasından ziyade yazarların politik duruşlarıydı ve isimlerinin Yahudi isimlerini andırmasıydı. İşin tuhaf tarafı şu ki Rahel Sanzara bir mahlastı. Johanna Bleschke bir dansçı ve oyuncu olarak kariyerine başlamadan önce bu mahlası seçmişti. Aslında Yahudi değildi.

NASYONAL SOSYALİZM DÖNEMİNDE POLİSİYE ROMAN (1933-1945)

Nasyonal sosyalizm ideolojisinin hüküm sürdüğü dönemde geniş kitlelere hitap eden polisiye romanlar yayımlanıyordu. 1933-1945 arasında bir milyondan fazla baskı yapan 3.000 polisiye roman yayımlanmıştı. 1939'dan sonra da Erich Langenbucher gibi Nazi subayları polisiye romanı şekillendirmeye çalıştı. Polisiye yazarlarına romanlarını Almanya'da geçirmeleri, suçu gerçekçi tasvir etmeleri, gazete raporlarının formunu baz almaları, suçluların davranışlarını haklı çıkarmadan tasvir etmeleri ve en önemlisi de Alman polis memurlarının devletin kahraman temsilcileri olarak resmetmeleri söyleniyordu. Polisiye yazarları Nazi Almanya'sını yetkin ve kanunlara uygun davranan bir polis gücüne sahip modern endüstriyel bir toplum olarak göstermeye teşvik ediliyordu. O nedenle Fred Andreas'ın *Das vollkommene Verbrechen* (1944) adlı eseri gibi romanlar Nazi polislerinin karşısındaki suç ne kadar zekice işlenmiş olursa olsun suçluları yakalayacağını vurguluyordu. Dönemin sözde apolitik eğlence kültürünün bir parçası olarak polisiye romanlarda rejime ihtiyatlı bir şekilde destek veriliyordu. Neredeyse hiçbir polisiye roman nasyonal sosyalizme atıfta bulunmuyordu.

Ne var ki 1941 ve 1944 yılları arasında Alman Propaganda Bakanlığı ve Almanya Asli Ceza Dairesi, yayıncı Hermann Hillger ile birlikçe çalışarak "Neuzeitliche Kriminalromane" (Modern Suç Romanları) serisini başlattı. Bu eserler devletin ideolojisini yansıtıyordu ve bu nedenle onlara nasyonal sosyalist polisiye romanlar diyebiliriz. Hans Rudolf Berndorff'un *Shiva und die Galgenblume* (1943) isimli romanında polis dedektifi Shiva'nın genetik aile ağacı tekniğini kullanarak bir suçluya ulaşmaya çalıştığını görüyoruz. Shiva, Herr van der Haardt'ı aile geçmişinden dolayı bir hırsız işe almaması için uyarıyor. Bu hırsız, alkolik bir bar sahibinin ve bir hayat kadınının oğlu. Van der Haardt yine de adamı işe alıyor çünkü onu hırsızlığa iten şeyin toplumsal dezavantajlar olduğunu düşünüyor.

Fakat roman, adama tekrar hırsızlık yaptırarak bu teoriyi çürütmeyi gözetiyor. Dolayısıyla buradaki anlatı, suçun biyolojik teorisini öne çıkarıyor ve devletin bir görevlisi olarak Shiva aracılığıyla okurlara bir ırk dersi veriyor: "Bunun nedeni kan. Bunun nedeni o adamın soyu. Ecdadının kötü kanı."

Nasyonal sosyalist polisiye romanlarda suçlunun asılarak ölüme mahkûm edilmesi sıklıkla rastladığımız bir durum. Suçluların bu akıbeti aslında Nazi devletinin gerçekliğini de yansıttırıyor. 1940-1943 yılları arasında idama mahkûm edilen vatandaşların sayısı bir yılda 900'den 5.000'e çıktı. Propaganda Bakanlığı görevlisi Wilhelm Idhe'nin Axel Alt mahlasıyla kaleme aldığı *Der Tod fuhr im Zug: Den Akten der Kriminalpolizei nacherzählt* (1944) isimli romanda ölüm cezasının fonksiyonu daha açık kelimelerle ifade ediliyor. Roman, Nazi Partisi üyesi

demiryolu işçisi "Berlin S-Bahn katili" olarak bilinen Paul Ogorzow'un 1941'de Berlin polisi tarafından tutuklanmasını ve hemen ardından idam edilmesini anlatıyor. Bu sadece kanunun ve devletin gücünü göstermekle kalmıyor, "dejenere" insanların anında imha edilmesi gerektiği düşüncesini güçlendirmek için kullanılıyor. Bir Nazi için bile durumun değişmemesi gerektiğini gösteriyor.

Bunun tam zıddı örnekler de var elbette. Will Berthold'un Bruno Lüdke vakasını konu aldığı savaş sonrası Batı Almanya romanı *Nachts, wenn der Teufel kam: Roman nach Tatsachen* (1959) bunlardan biri. Söylenene göre Lüdke, 1924-1943 yılları arasında sekiz kişiyi öldürdü. Romanda katilin Berlinli başkomiser Heinrich Franz tarafından yakalandığını görüyoruz oysa polis gücünün ideolojik olarak yeteneksizliği söz konusu. Nazi otoriteleri bir seri katilin varlığını reddediyor ve ölümleri intihar olarak sınıflandırıyor çünkü cinayet rakamlarını en alt seviyede tutmak istiyor.

Nazi devletinin Propaganda Bakanlığı aracılığıyla edebi üretim üzerindeki kontrolü, yazarların anlaşılabilir otosansür uygulamasıyla birlikte Nazi döneminde neredeyse tamamen konformist bir polisiye edebiyat anlayışına yol açtı. Hukuk, polislik ve adaletle doğrudan kurduğu ilişki göz

önüne alındığında suç edebiyatı türünü muhafefet amacıyla kullanmak yüksek risk taşıyordu. Yine de sistemi eleştiren bir örnek var: Adam Kuckhoff ve Peter Tarin'in *Strogany und die Vermissten* (1941) isimli romanı. Bu roman, diğer muhalif yazarların eserlerine benzer bir strateji benimsiyor, eleştirisini başka bir yerde ve tarihte konumlanan bir anlatıda kodluyordu. Bu roman Çarlık Rusya'sında yozlaşmış politikacıları ve gizli polisleri ele alıyordu. Trajik bir sonla Kuckhoff, rejime komünist muhafefetle yaklaşması sebebiyle 1943'te idam edildi.

Nazi döneminde kaleme alınan polisiye romanların çoğu, gösteremedikleri ya da gösteremedikleri şeyler nedeniyle epey dikkat çekicidir. Bunların çoğunu devletin cezai eylemleri oluşturuyor: Yahudi-Alman vatandaşlarına ve diğer siyasi, dini, etnik ve cinsel azınlık gruplarına uygulanan sistematik zulüm, sınır dışı ve cinayet; Yahudi işletmelerine ve mülkiyetine el konulması ve polisin ideolojik olarak belirlenmiş, yargı dışı eylemleri gibi.

ERKEN DÖNEM SAVAŞ SONRASI SUÇ ANLATILARI (1945-1960) VE DOĞU ALMANYA POLİSİYESİ (1949-1971)

Savaş sonrası dönemde karşılaştığımız, Nazi dönemini eleştiren ilk *Kriminalroman*, Hans Fallada'nın *Jeder stirbt für sich allein* (Herkes Tek Başına Ölür, 1947) isimli romanı. Roman, 1943'te rejim karşıtı kartpostallar dağıttıkları gerekçesiyle ihanetle suçlanan ve idam edilen Elise ve Otto Hampel'in hikâyesini konu alıyor. Nazi rejiminin suçluluğunu ortaya çıkarmaya çalışan Nürnberg Savaş Suçları Mahkemeleri (1945-46) zamanında üretilen suç anlatılarının biridir.

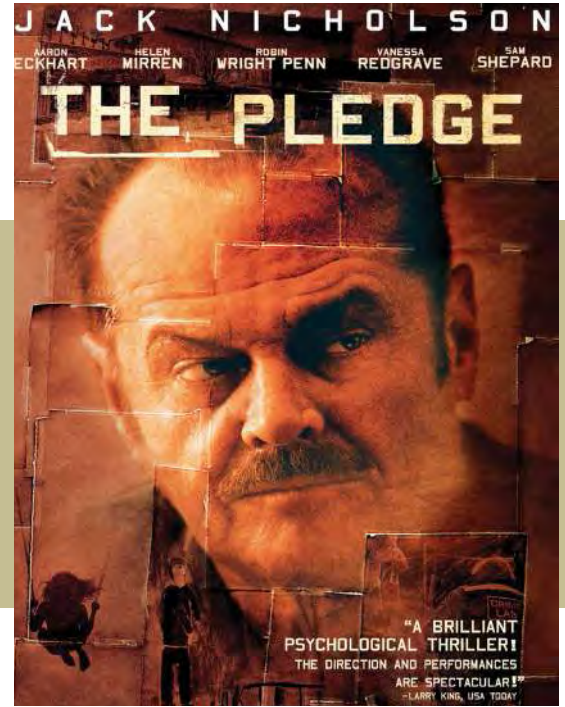
Robert Stemmle'nin 1948 tarihli romanından uyarlanan *Affaire Blum* (1948) adlı film, kurbanın sağcı Alman katili tarafından hak-sız yere cinayete suçlanan Yahudi-Alman bir işadamlarının 1926 tarihli vakasını inceler. Nasyonal sosyalizmin kökenlerini araştıran ilk metinlerden biri olan bu eser, kurumsal antisemitizmin polis müfettişlerini

katilin suçlamalarına inanmaya ve masum bir adamı yargılamaya nasıl yatkın hale getirdiğinin altını çizer.

1956 yılı, kaçış sanatının temsil edildiği bir Batı Almanya suç edebiyatı fenomeninin ortaya çıkışına tanık oldu: Yayıncı Bastei tarafından yayımlanan ve adını New York'ta suçla mücadele eden bir FBI ajanından alan "Jerry Cotton" serisi. Yüzün üzerinde Alman suç yazarından oluşan bir kolektif tarafından servis edilen bu *Heftromane* (kitapçık şeklinde yayımlanan romanlar) on dokuz dile çevrildi ve bugüne kadar yaklaşık 930 milyonluk tiraj elde etti. Bu serinin 1950'lerdeki ilk başarısını, okurların Batı Almanya'nın sosyal koşullarından ya da zorlu tarihsel geçmişinden çok uzakta konumlanan eğlence arzularının yansımaları olarak görmek mümkün. Bununla birlikte ilk Batı Almanya televizyonu suç dizisi *Stahlnetz* (1958-68) ve onun Doğu Alman muadili *Blaulicht*'in (1959-68) başarısı, izleyicilerin Alman topraklarında geçen ve ulusal kaygılarla ilerleyen suç anlatılarına da açık olduklarını gösteriyor.

1950'lerde polisiye alanında üretim yapan aydınlardan biri, İsviçreli yazar Friedrich Dürrenmatt idi. On yıllık süreçte üç roman kaleme aldı: *Der Richter und sein Henker* (Yargıç ve Celladı, 1950), *Der Verdacht* (Şüpheli, 1951) ve *Das Versprechen: Requiem auf den Kriminalroman* (1958). Buradaki meta-

fizik ve felsefi düşünce, iki Bärlach romanındaki "öl-mekte olan dedektifin" ve *Das Versprechen* romanındaki "başarısız dedektifin" karakterizasyonunu etkiler. Bu iki karakter de Aydınlanma geleneğinin eleştirisini sunar. Bu tarz antidedektif romanları zamanının epey ötesindedir ve Alman polisiyesinin yeniliklere ne kadar açık olduğunu gösterir. Sean Penn'in romanın başarılı bir uyarlamasını beyazperdeye taşıdığını da belirtelim: Jack Nicholson, Sam Shepherd ve Robin Wright'ın başrolde olduğu *The Pledge* (2001) isimli film.

Yeni kurulan Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde (Doğu Almanya, 1949-1990) polisiye edebiyat, soğuk savaşa karşı artan gerilimi yansıtan ideolojik düşüncelerle şekillendi. Doğu Alman popüler edebiyatı sosyalist, antifaşist, politik-pedagojik bir işleve sahip olacak ve Batı Almanya'nın ürettiği popüler edebiyat dalgasına karşı "baraj" görevi üstlenecekti. 1951'de kurulan ve 1956'da Kültür Bakanlığı'na bağlanan Edebiyat ve Yayınevleri Ofisi, yayıncı listelerini ve yayıncılık lisanslarını devlet kurallarına uygun olarak onaylıyordu. ADC'nin kırk yıllık ömrü boyunca, her edebiyat türüyle birlikte polisiye de devlet kültür politikasına bağlı olarak sıkılaştırılan veya gevşeyen dalgalanmalara maruz kaldı.

İlk ADC polisiye romanlarından olan Hannes Elmens'in *Was geschah im D 121?* (1951) isimli romanı, sınıf çatışmasını temalandırması ve Batı Alman ajanları veya sabotajcıları tarafından işlenen ve Doğu Alman vatandaşları ya da Volkspolizei (halkın polisi) tarafından çözülen suçları gösteren olay örgüsü kullanmasıyla 1950'lerin Doğu Almanya polisiyesinin temsilcilerinden biridir. Batı Almanya'yı ve faşizmi de sık sık

ortadan kaldırmayı amaçlayan bu model, 1960'lara kadar etkisini sürdürdü: Gerhard Harkenthal'ın *Rendezvous mit dem Tod* (Ölümler Bir Buluşma, 1962) filmindeki katil, devletin devrilmesini planlarken Doğu Alman vatandaşı kılığına giren Batı Almanyalı eski bir Nazi subayıdır. Bununla birlikte 1961'de Doğu Almanya lideri Walter Ulbricht'in liderliğinde, Doğu ve Batı Almanya arasındaki önemli hareketi durduran ve soğuk savaş gerilimini azaltan Berlin Duvarı'nın inşası, bu ajan/sabotajcı modelini giderek gereksiz hale getirdi.

Kültürel açıdan daha rahat olan 1961-1965 arasında Doğu Alman polisiyesi, okurları daha ciddi edebi metinlere yönlendiren yüksek kaliteli bir popüler kurgu biçimi olarak düşünülmüyordu. 1965-1971 arasındaki dönem boyunca, Gert Prokop ve Erich Loest gibi Doğu Almanya yazarları polisiye romanlarını Doğu Almanya dışında konumlandırarak, kapitalizme saldırarak ve onu faşist Batı Almanya'ya bağlayarak kurguladılar. Loest'in *Das Waffenkarsell* (1968) romanı Nijerya'da geçer ve politik huzursuzluğu körükleyen eski Nazilerin tasviri yoluyla sömürgecilik, yasadışı silah ticaretini ve faşizmi eleştirir.

BATI ALMAN TOPLUMSAL SUÇ ROMANI (1960-) VE GEÇ DÖNEM DOĞU ALMAN POLİSİYE EDEBİYATI (1971-1989)

1960'lar ve 1970'ler, toplumu keşfetmeyi ve eleştirmeyi amaçlayan ve *Neue Deutsche Kriminalroman* (yeni Alman suç romanı) olarak da bilinen Batı Alman *Soziokriminalroman* veya *Soziokrimi*'nin (toplumsal suç romanı) ortaya çıkışına tanık oldu. Bunun nedenlerinden biri edebiyat dünyasında yatıyordu. 1962'de Rowohlt Yayınevi'nin "rororo gerilim" kitapları serisinin editörü Richard K. Flesch, İsveçli Maj Sjöwall ve Per Wahlöö'nün 10 romanlık Martin Beck serisini (1965-1975) Almanca yayımlandı. Sjöwall ve Wahlöö polisiye romanı toplumsal eleştiri aracı olarak görmüş ve kapitalizmin İsveç toplumu üzerindeki negatif etkilerini vurgulamak için kullanmıştı. Bu serinin Batı Almanyalı polisiye yazarları üzerinde büyük etkisi oldu.

Felix Huby, Hansjörg Martin, Michael Molsner, Irene Rodrian, Fred Werremeier ve -ky (-ky olarak bilinen yazarın 1981'de sosyoloji profesörü Horst Bosetzky olduğu ortaya çıktı) gibi *Soziokrimi* yazarları Batı Almanya'da edebiyatın işlevi hakkındaki fikirleri dönüştüren kilit isimlerdendi. Batı Alman toplumunu eleştirirken, okurların karakterlerle ve dolayısıyla belirli sosyopolitik konumlarla özdeşleşmesine izin veren, tanımlanabilir bir dünya göstermeye özen göstererek suç türünün popülerliğinden yararlandılar. *Soziokrimi* yazarları ayrıca suç kavramını yeniden tanımlamaya çalıştılar: "Suç, bireysel bir eylem olarak değil, sosyal koşulların doğrudan, olumsuz bir sonucu olarak görülmelidir." Suçun bu şekilde kuramsallaştırılması, suç işlemenin kalıtsal bir durum olduğunu savunan nasyonal sosyalist fi-

kirlerle keskin bir tezat oluşturunuyordu.

Irene Rodrian, Batı Alman yayıncılık dünyasında başarı ve ün elde eden ilk kadın suç yazarlarından biriydi. Sosyal suç romanı *Küsschen für den Totengräber* (1974), hastanede doğum yaptıktan sonra cinayet tehlikesiyle karşı karşıya kalan, evli olmayan genç anne Margot Grimm'i anlatır.

Richard Hey'in polis prosedürü türündeki "Katharina Ledermacher" serisi (1973-80) Almanca polisiye edebiyat eserleri içinde kadın bir komiseri odağına alan ilk seridir. İlk roman *Ein Mord am Lietzensee* (1973), yaşlı bir adamın cinayetini araştıran oldukça yetenekli Ledermacher'ı odağa alır.

Berlin Duvarı'nın diğer tarafında polisiye edebiyat, Erich Honecker'in 1971'de Doğu Almanya devlet başkanı olarak atanması ve SED Merkez Komitesi'nin Dördüncü Konferansı'nda sosyalist literatürün tabulara tabi olmaması gerektiğini açıklamasının ardından nispeten rahat bir kültür politikasından epey yararlandı. O dönemde bazı Doğu Alman polisiye eserler, ülkedeki suçlarla ilgilenmeye başladı. Bu, Doğu Berlin, Rostock ve Dresden gibi şehirlerde geçen polisiye dizi *Polizeiruf 110*'un (1971-) yaratılmasıyla bütünleşen bir gelişmeydi.

Bu dönemde yayımlanan polisiye eserler rejime eleştirel bir tavır takındı. Gert Prokop'un *Einer muss die Leiche sein* (1976) isimli romanı, politik kariyerini raydan çıkarmakla tehdit eden metresini öldüren sadık bir SED (Almanya Sosyalist Birlik Partisi) üyesini konu alıyor.

1980'lerde ideolojik kısıtlamalar uygulanırken polisiye edebiyat bir dizi farklı işlev geliştirdi. Polisiye; habercilik aracı, gündelik hayatın sorunlarını belgelemenin bir yolu olarak kolektif bir "ermittelnde Gesellschaft"tan (araştırma toplumu) bireysel zihniyete geçişin bildirisi olarak kullanıldı.

Devletin kendine güvenen temsilcileri olarak tasvir edilen dedektifler, artık yöntemleri veya çalışmalarının amacı konusunda kararsız olarak gösteriliyordu. Ve daha önce devletin dışında veya düşmanı olarak görülen failler, karmaşık sosyal ve psikolojik faktörler nedeniyle cinayet işleyen normal ADC vatandaşları olarak tasvir ediliyordu. Böylece polisiye edebiyat, hükümetin son on yılında "Doğu Almanya'nın çöküşünün dolaylı bir tarihçisi" haline geldi. 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra Jan Eik, Hartmut Mechtel ve Ingeburg Siebenstädt gibi tanınmış Doğu Alman yazarlar başarılı bir şekilde yazarlık kariyerlerine devam ettiler.

TÜRK-ALMAN POLİSİYE EDEBİYATI VE FRAUENKRİMİ (1980-)

1980'ler ve 1990'lar, polisiyedeki bir dizi gelişmeyle dikkat çekti. 1984'te Bochumer Krimi Archiv (Bochumer Suç Arşivi), Batı Alman yazar ve gazeteci Reinhard Jahn tarafından kuruldu. Bu da 1985'te eleştirmenler, kitapçılar ve akademisyenlerden oluşan bir jüri tarafından değerlendirilen ve her yıl verilen ödül Deutscher Krimipreis'i ortaya çıkardı. Şu anda Avusturya, Almanya ve İsviçre'den 800'ün üzerinde üyesi olan "Das Syndikat-Die Autorengruppe deutschsprachige Kriminalliteratur" (Sendika-Almanca Suç Edebiyatı Yazarları Derneği) 1986'da kuruldu. Bu dernek her yıl bir polisiye kongresi düzenler ve suç yazarlarından oluşan bir jüri tarafından değerlendirilen Friedrich Glauser Ödülü'nü verir. 1996'da, Amerikan "Suçlu Kız Kardeşler" ağının Almanca bölümü kuruldu ve 2007'de "Mörderische Schwestern-Vereinigung deutschsprachiger KrimiAutorinnen" (Cinayet Kızkardeşleri-Alman Kadın Suç Yazarları Derneği) haline geldi. Bu kuruluşların her biri, hızla gelişen yayımlar bağlamında Almanca polisiye edebiyatı teşvik etmeye ve Almanca yazar polisiye romancıların çıkarlarını korumayı amaçlar.

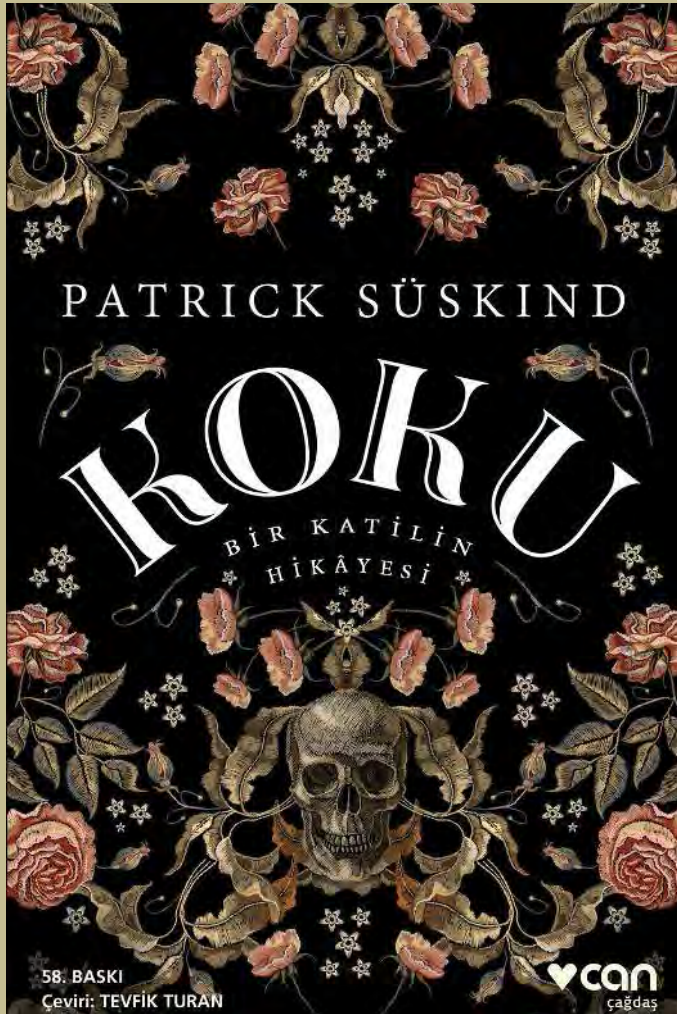
1980'ler Batı Almanya'da bir dizi Türk-Alman suç anlatısının ortaya çıkışına tanık oldu. Önemli bir erken örnek, 1969'da Almanya'ya göç eden Türk yazar Aras Ören'e aittir. Romanı

Bitte nix Polizei: Kriminalerzählung Almanca'ya çevrildi ve 1981'de yayımlandı. 1973'te Gastarbeiter'in (yabancı misafir işçiler) Batı Almanya'daki işgücünün yaklaşık yüzde 10'unu temsil ettiği dönemde geçen romanın çok katmanlı anlatımı "Türk göçüyle savaş sonrası yeniden yapılanmanın hikâyesi" olarak okunabilir. Bununla birlikte roman; göçmenler, Batı Alman vatandaşları ve yetkililer arasındaki gergin ilişkiyi de vurgular.

Dört yıl sonra, Batı Almanya kültüründe Türk-Alman vatandaşların tasvirinde çığır açan bir polisiye roman yayımlandı. 20 yaşındaki Alman, Jakob Arjouni'nin yazdığı *Happy Birthday, Türke!* (İyi ki Doğdun Türk, 1985) Almanca polisiye romanlarda nadiren görülen bir alttür kullandı: Kara Roman geleneğinin özel dedektif odaklı anlatıları. Ve okurları Türk-Alman dedektif Kemal Kayankaya'yla tanıştırdı. Kayankaya, Alman vatandaşı, anadili olarak Almanca konuşan, devlet onaylı özel dedektiflik ehliyetine sahip ve Batı Alman dostları ve onların ırkçı stereotipleriyle uğraşırken akıllıca bir özgüvenle kendini gösterebilen bir karakter. Alman okurlardan sevimli, futbolu ve ringa balığını seven Kayankaya ile özdeşleşmelerini istemek Türk vatandaşların kebabçı dükkânı sahibi, çöp toplayıcı veya suçlu olarak baskın imajına doğrudan meydan okudu ve Alman ulusal kimliğinin özcü kavramlarıyla yüzleşti. *İyi ki Doğdun Türk* aynı zamanda Batı Alman toplumunun kalbindeki devletin yolsuzluğunu ve ırkçılığını da ortaya çıkarmayı amaçlayan bir toplumsal romandı. 1968'de çocukken Batı Almanya'ya göç eden polisiye yazarı Akif Piriñçi, tartışmalı bir şekilde kendisini göçmen bir yazar olmaktan çok, popüler kurgu yazarı olarak konumlandırdı. Bununla birlikte kedi dedektifi Francis'in yer aldığı uluslararası düzeyde çok satan sekiz Felidae romanı (1989-2014) göçmen deneyiminin alegorileri olarak okunabilir.

Yeni milenyum Türk-Alman eserleri arasında Feridun Zaimoğlu'nun Kara Roman geleneğine mensup polis dedektifi romanının parodisi olan *Leinwand* (2003) yer alıyor. *Leinwand*, Zaimoğlu'nun tek polisiye romanıdır ve Kiel Polis Dedektifi Seyfeddin Karasu'nun evsiz bir adamın yakılmasını ve Doğu Almanya'dan bir kadının boğulmasını araştırdığını gösterir. Ancak Zaimoğlu, davalardan birinin Karasu olmadan çözüldüğünü göstererek ve ikincisini çözmeden bombalı patlamada onu öldürerek türü altüst eder. Alman tarihinin ilk Türk-Alman polis müfettişinin bu nedenle maalesef kısa bir kariyeri vardır.

Daha yakın zamanlarda Su Turhan'ın "Kommissar Paşa" serisi (2013-) Türk-Alman polis müfettişi Zeki Demirbilek'in Münih'teki Özel Göç Birimi başındaki kişi olarak göçmen/ırkçı suçları araştırdığını gösteriyor. Demirbilek, on iki yaşında Almanya'ya taşınan ve Alman polisinde başarılı bir kariyere sahip olan, Alman kültürüne son derece entegre bir Türk göçmenidir. Kimliği neredeyse mükemmel bir Alman ve Türk karışımıdır: Münih ve İstanbul'u memleketi olarak görür, Almanca ve Türkçeyi akıcı bir şekilde konuşur, Bayern ve Fenerbahçe futbol kulüplerini destekler ve Ramazan ayını gözlemler, ancak alkol içer ve domuz eti yer. Bu nedenle Demirbilek, Arjouni'nin Türkçe bilmeyen polis yapılarının ötesinde faaliyet gösteren, içeriden ve dışarıdan bir kişi olan Kayankaya'dan ve Tatort'un gizli görevde çalışan ve çok az Türkçe konuşan Hamburglu polis memuru Cenk Batu'dan önemli ölçüde farklılaşır.

1840'lar ve 1970'ler arasında Annette von Droste-Hülshoff, Auguste Gröner, Luise Westkirch, Eufemia von Adlersfeld-Ballestrem, Rahel Sanzara ve Irene Rodrian gibi kadın yazarlar, zengin ve karmaşık metinlerle Almanca polisiye edebiyata önemli katkıda bulundular. Özellikle antifaşist sürgün edebiyatıyla tanınan Hermynia Zur Mühlen, 1920'lerde Lawrence H. Desberry mahlasıyla sosyalist muhabir-dedektif Brian O'Keefe'ye odağa aldığı altı polisiye roman yazdı. O'Keefe romanları gazetelerde tefrika edildi, yeniden baskılar yaptı ve tercüme edildi ancak daha sonra, yüksek kültüre ve erkek yazarların üretimine ayrıcalık tanıyan edebiyat tarihinden büyük ölçüde yok oldular. *Frauenkrimi* yani kadınların kaleme aldığı ya da kadınları konu alan polisiye romanlar 1980'lerde epey gelişme kaydetti. Bu, kısmen 1968 öğrenci hareketinin mirasından ve kısmen de Sara Paretsky, Val McDermid ve Sue Grafton gibi Anglo-Amerikan feminist polisiye yazarlarının etkisinden kaynaklanıyordu. *Frauenkrimi*, kadın dedektifleri aracılığıyla eşitsizliğe itiraz etti, yeni cinsiyet ve "queer" yapılarını kutladı ve ataerkil topluma eleştirel bir göz attı.

Bu bölümü, türün aykırı örneklerle-

rinden biriyle kapatabiliriz: Patrick Süskind'in olağanüstü edebi-tarihi suç romanı *Das Parfum-Die Geschichte eines Mörders* (Koku-Bir Katilin Hikâyesi, 1985). Roman uluslararası alanda büyük başarı yakaladı ve Alman yönetmen Tom Tykwer tarafından 2006'da sinemaya uyarlandı. Duyular, arzular ve ahlak ilişkisi üzerine kurulu roman 15 milyondan fazla sattı, çok sayıda dile çevrildi ve 20. yüzyıl Alman edebiyatının seçkin bir örneği olarak tarihe adını yazdırdı.

TARİHİ POLİSİYE ROMAN, BÖLGESEL POLİSİYE ROMAN VE AFRIKA-KRİMİNİN YÜKSELİŞİ (1989-)

1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılmasından bu yana Almanca polisiye türünde çok çeşitli eserler üretildi. Almanya'nın yeniden birleşmesinin ardından ülkenin 20. yüzyıl tarihinin yoğun şekilde yeniden incelenmesi, tarihi polisiyelerde patlamaya yol açtı. Önemli örnekler arasında Nazi geçmişini incelemek için bir tarihçi dedektif kullanan Christian von Ditfurth'un "Stachelmann" serisi (2002-) yer alır. Andreas Pittler'in 1913-1955 arasındaki Avusturya tarihini araştıran "Bronstein" serisi de (2008-) örnek olarak gösterilebilir. Ferdinand von Schirach'ın Nazi suçlarıyla ilgili olarak savaş sonrası adaletin başarısızlığını inceleyen *Der Fall Collini* (Collini Davası, 2010) isimli romanı ve Simon Urban'ın ADC'nin alternatif tarihini sunan ve Birleşme sonrası Almanya'yı eleştiren romanı *Plan D* (2011) yine bu kategoriye mensuptur.

1990'larda *Regionalkrimi*, *Regiokrimi* veya *Heimatkrimi* (bölgesel suç romanı) giderek daha popüler hale geldi. Bu alttür, taşra ve kırsal alanların, lehçelerin ve kültürlerin "coğrafi, yatay bir haritalaması" yoluyla geçmişin "dikey" ekseninde tarihi polisiye romanların vurgusunu tamamlar. Kökenleri, modern Almanya'nın federal eyaletlerinde yankısı devam eden Heiliges Römisches Reich'in (Alman Ulusunun Kutsal Roma İmparatorluğu; 800-1806) güçlü bölgesel karakterinde bulunabilir. Farklı şehir ve bölgelerdeki araştırma ekiplerinin yer aldığı televizyon dizisi *Tatort* (1970-) bölgesel suç anlatısı olarak görülebilir.

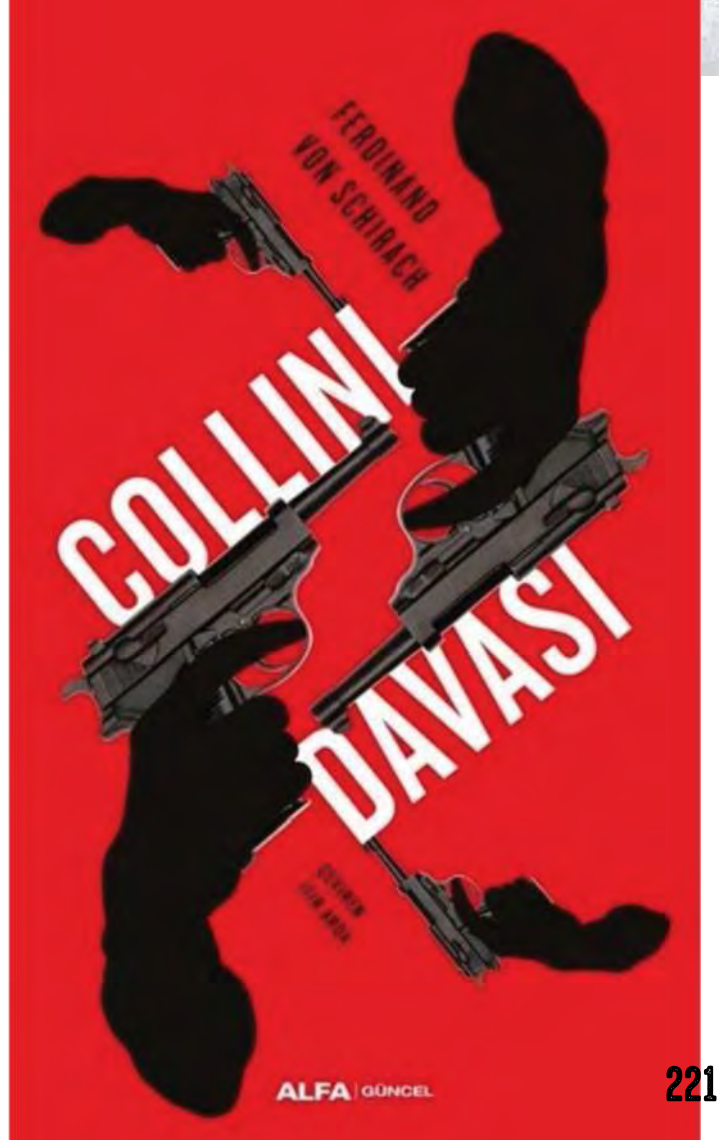
Tatort ve Jürgen Lodemann'ın *Anita Drögemöller und die Ruhe an der Ruhr* (1975) gibi polisiye romanları sözko-

IMAGINE A WORLD IN WHICH
THE BERLIN WALL HAD NEVER FALLEN

PLAN D

SIMON URBAN

'A superb alt-timeline thriller that recalls Robert Harris's *Fatherland*'
Financial Times

ALFA GÜNCEL

nusu bölgenin ötesinde bir kit-
leyi hedef alırken 1990'ların
"yeni bölgesel suç romanı" son
derece yereldi, topografik ay-
rıntılara ve lehçeye o kadar çok
vurgu yapıyordu ki Köln'den
polisye romanlar, Münihli po-
lisiye hayranları için neredey-
se hiçbir şey ifade etmiyordu.

Bununla birlikte birçok po-
lisiye yazarı, yerel mekânları
daha büyük sorunları incele-
yen suç anlatılarıyla birleştire-
rek bölgesel suç kurgusunun
olumsuz algılarına meydan
okudu. Bunlardan biri, Rainer
Gross'un Nazi ötenazi mirasını
konu alan *Baden Württemberg
Krimis* adlı eseridir. Diğer ör-
nekler arasında Jacques Ber-
ndorf'un Batı Almanya'daki
Eifel bölgesinde geçen "Si-
ggi Baumeister/Eifel Krimi"
serisi (1989-), Wolf Haas'ın
Salzburg'da geçen "Simon
Brenner" özel dedektif serisi
(1996-2009) ve Nele Neuha-
us'un Batı Almanya'nın Taunus
bölgesinde geçen polis pro-
sedürü türündeki serisi "Bo-
denstein ve Kirchhoff" (2006-)
gösterilebilir. Volker Klüpfel ve
Michael Kobr'un Müfettiş Kluf-
tinger'i konu aldığı ve Alman-
ya'nın Swabia'daki Allgäu böl-
gesinde geçen oldukça başarılı
Allgäukrimis'i 2003 yılından
bu yana 750.000 adet sattı ve
bir televizyon uyarlamasıyla
taçlandırıldı.

Afrika-Krimi alttürü -Afri-

ka'da geçen veya Afrikalı karakterler ve temalar barındıran Al-
manca polisye romanlar- Afrika'nın edebi temsillerine ilginin
artması ve sömürge sonrası meselelere dair yükselen tartış-
malar nedeniyle 1990'larda önemli ölçüde büyüdü. Afrika'da
geçen polisye romanlar suçun altın çağından beri var aslında
ama ilk Almanca Afrika-Krimi, Henry Kolarz'ın Zimbabwe, Bots-
vana ve Güney Afrika'da geçen *Kalahari* (1977) isimli romanı-
ydı. Özellikle yeni milenyumun başından beri yaklaşık yüz farklı
örnekle karşılaştık.

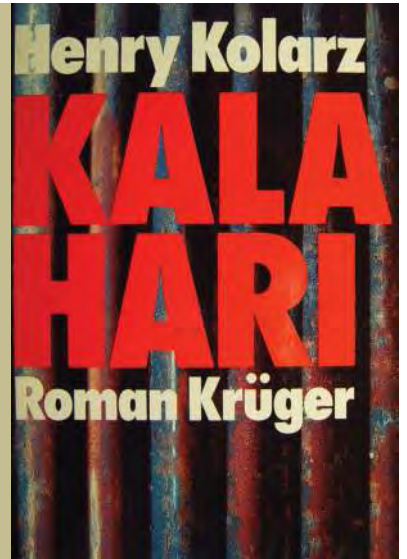
YENİ MİLENYUMUN POLİSİYELERİ VE YAHUDİ-ALMAN POLİSİYE ANLATISININ BOŞLUKLARI

Günümüzde Alman polisyesi epey canlı, zengin ve çeşitlidir.
Geçmişte Alman kitap pazarında İngilizce polisyelere kıyasla
Almanca polisyeler zayıf bir konumdaydı. 2008'in sonların-
da Almanya'da basılan polisye romanların yalnızca üçte biri
Alman yazarlar tarafından kaleme alınmıştı. Bununla birlikte
bugün kitapçılar, Almanca polisye ve uluslararası polisyenin
karışımını sergiliyor ve en çok satanlar genellikle Almanca po-
lisyeler oluyor ki bu da daha dengeli bir gelişime işaret ediyor.

Bu metinler, Klüpfel ve Kobr'un *Allgäukrimis*'i gibi Almanca
konuşulan veya spesifik bir kültürü övebilir; Franz Dobler'in *Ein
Bulle im Zug*'u (2014) gibi etnik azınlıklara yönelik polis mu-
amelesine dikkat çekebilir; Wolfgang Schorlau'nun *Der letzte
Flucht*'ı (2011) gibi küreselleşme ve ilaç endüstrisinin gücü
konularını ele alabilir; Maria Gronau'nun *Weiberschläue* (2003)
gibi Avrupa'nın genişlemesi bağlamında sınır ötesi suçluluğu
araştırabilir veya Frank Schätzing'in kıyamet gerilim kitabı *Der
Schwarm* (Sürü, 2004) gibi Anglo-Amerikan ticari modellerini
verimli bir şekilde kullanabilir.

Yüksek ve düşük kültür arasındaki geleneksel ayrımlar da
zamanla daha akışkan hale geldi. Böylesi bir melezlik elbette
Jelinek, Fallada ve Dürrenmatt gibi Avusturyalı, Alman ve İsviç-
reli yazarların eserlerinde uzun zamandır görülüyordu ancak
genç yazarların suç anlatısının geleneklerini benimsemeleri ve
bunlara meydan okumaları, Almancada karmaşık politik, sos-
yal ve tarihsel soruları ele alan yüksek kaliteli eserlerin sürekli
üretileceğini vaat ediyor.

Bu noktada bir şeyin yokluğunu kabul etmemiz gerekiyor.
20. yüzyılın Almanca kaleme alınan polisye eserlerini ince-
lerken Yahudi-Alman, Yahudi-Avusturyalı veya Yahudi-İsviçreli

yazarlar tarafından kaleme alınan metinlerin eksikliği söz konusu. İngilizcede sayısız eserler veren Yahudi yazarları (Harry Kemelman'ın "Rabbi Small" serisi, Faye Kellerman'ın "Decker and Lazarus" serisi, Michael Chabon'un "The Yiddish Policeman's Union" serisi) düşündüğümüzde bu epey tuhaf bir durum. Bu yokluğun çeşitli nedenleri olabilir. En bariz olanı şu ki, Yahudi vatandaşların nasyonal sosyalizm altında kitlesel göçü ve toplu katliamı, Avrupa'daki Yahudi kültüründe yıkıcı, uzun vadeli bir etki yarattı. Bununla birlikte Almanca konuşulan dünyada Yahudi yazarların polisiye yazma geleneği olup olmadığı büyük ölçüde araştırılmadı.

Bununla birlikte Yahudilerin kaleme aldığı bir dizi savaş sonrası Almanca metin, özellikle de nasyonal sosyalist suçlar hakkında yazarken polisiyenin geleneklerinden yararlanır. Bunlardan biri, Edgar Hilsenrath'ın tartışmalı romanı *Der Nazi und der Friseur'dür* (Nazi ve Berber, 1971). Bu son derece hicivli *Kriminalroman*, savaş suçları yüzünden çekeceği cezadan kaçmak için Yahudi toplama kampı kurbanı Itzig Finkelshtein'in kimliğini çalan Nazi SS faillerinden Max Schulz tarafından anlatılıyor. Schulz, Auschwitz mahkûmu numarasıyla soykırımdan kurtulan biri kılığında İsrail'e göç etmekle kalmıyor, suçlarını 1967'de emekli bir Batı Alman yargıcına itiraf ediyor. Yargıç ise onu ciddiye almıyor. Böylece Nazi savaş suçluları suçlarını kabul etseler bile Batı Alman hukuk sisteminin bunları görmezden geldiğine şahit oluyoruz.

Avusturya bağlamında Albert Drach'ın *Untersuchung an Mädeln Kriminalprotokoll* (1971) isimli romanı, iki genç kadının otostop yaparken kendilerine tecavüz eden bir adamı öldürmeleriyle suçlandığı bir davanın tasviriyle cinsiyetçiliği ve sosyal önyargıyı eleştiriyor. Doron Rabinovici'nin *Suche nach M.* (1997) isimli romanı, soykırımdan kurtulan ebeveynlerinin deneyimleriyle psikolojik olarak yaralanmış ikinci nesil iki çocuğu tasvir ederken suç edebiyatının unsurlarını kullanıyor: Doğu-Batı Alman yazar Jurek Becker'in 1973'te ADC'de geçen *Bronsteins Kinder* (1986) romanı da dikkate değerdir. Roman, genç Hans Bronstein'in soykırımdan kurtulan babasının eski bir toplama kampı muhafızını kaçırmasını anlatıyor. Hans, adamın gitmesine izin verip vermeyeceği veya babasının geçmişteki suçlar için adaleti sağlamasına izin verip vermeyeceği konusunda ahlaki bir ikilemele karşı karşıya kalıyor.

Yahudi-Alman bir yazarın elinden çıkan en popüler polisiye romanlardan biri J. Monika Walther'in kaleme aldığı *Goldbroiler oder die Besch-*

"Yeri göğü inleyen dev bütçeli bir film gibi!"
The Times

Frank
Schätzing

SÜRÜ

ROMAN

Edgar
Hilsenrath

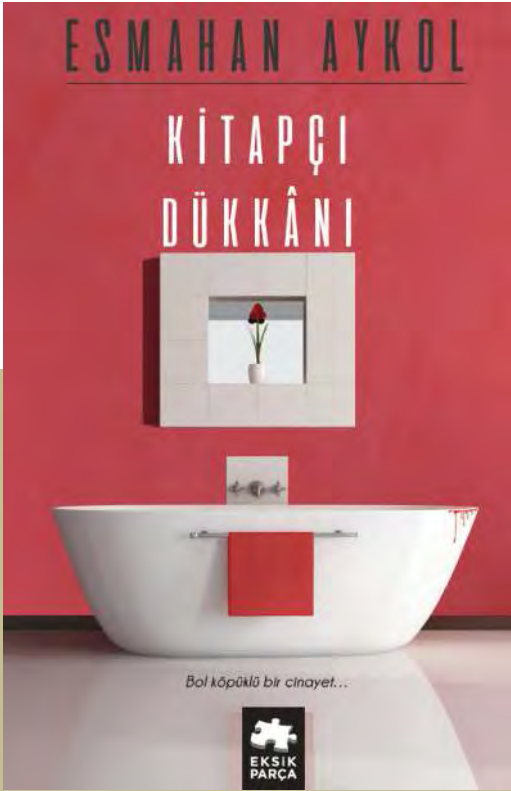

Nazi ve Berber

ROMAN

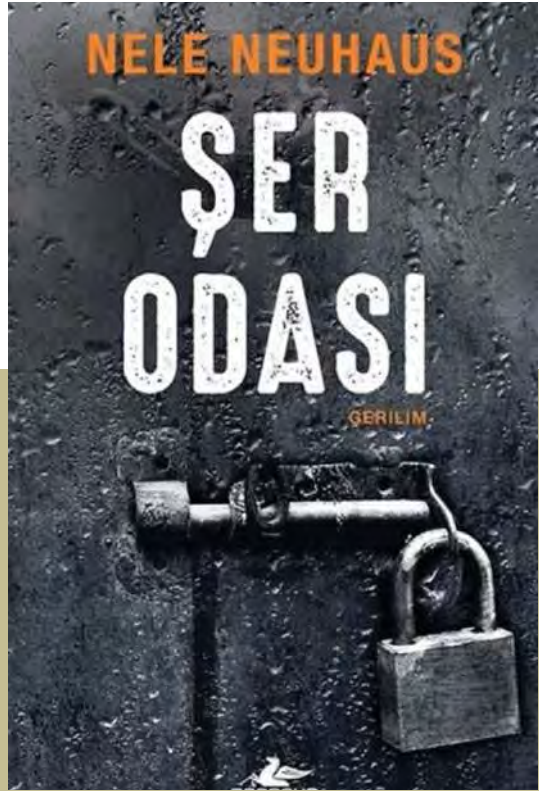
221B

reibung einer Schlacht: Kriminalgeschichte (2009) isimli romandır. Berlin Duvarı'nın yıkılmasından kısa süre sonra Warnemünde'de geçen bu roman, eski Doğu Alman vatandaşlarının yeni düzende ekonomik olarak bocalamasını gösteriyor.

Polisiye edebiyatta birbirine bağlı iki gelişmeden daha bahsetmek gerekir. Birincisi, Türk-Alman yazarlar tarafından polisiye romanlarda Yahudi-Alman karakterlerin kullanılmasıdır. Hilal Sezgin'in 1885'te Frankfurt'ta geçen *Der Tod des Maßschneiders* (1999) romanı görünüşte Yahudi karşıtı bir cinayeti araştıran genç bir Yahudi-Alman kadını konu alır. Daha yakın zamanda Esmahan Aykol'un *Kitapçı Dükkânı* (2004) isimli romanı, İstanbul'da bir polisiye kitapçısı olan ve Türk komiser Batuhan Önal ile vakaları araştıran Yahudi kökenli bir Alman'ı, Kati Hirşel'i okurlarla tanıstırıyor.

İkincisi, Almanca polisiye edebiyattaki Yahudi sesinin Yahudi olmayan yazarlar tarafından giderek daha fazla temsil edilmesidir ki bu belirli bağlamlarda sorunlu görülebilir. Örneğin Harald Gilbers'in 1944

Nazi Almanyası'nda geçen son suç romanı *Germania'nın* (2013) ana kahramanı, SS'e bir seri katil vakasını çözmesi için yardım etmesi emredilen Yahudi eski polis müfettişi Richard Oppenheimer'dir. Ne böyle bir senaryonun tarihsel inandırıcılığı ne de üçüncü kuşak bir Alman yazarın Nazizm altında yaşayan bir Yahudi perspektifinden roman kaleme alması Alman eleştirmenlerin gündemine oturdu. Son olarak, İsrail'de yaşayan genç bir Alman yazar olan Katharina Höftmann, "Assaf Rosenthal" serisiyle (2012-) yeni bir çıkış açtı. Serinin ilk romanı *Die letzte Sünde*, okurları Tel Aviv polis dedektifi Rosenthal ile tanıstırıyor. Daha liberal bir meslektaş ile tartışmalarına rağmen Filistin çatışması hakkında katı görüşlere sahip bir Siyonist olarak tasvir ediliyor bu karakter. Serinin ilerideki romanlarında Rosenthal'ın tutumlarının sorgulandığını görmek ilginç olacaktır. Bununla birlikte Almanca konuşulan ülkelerin tarihi, toplumu ve kültürünün Avusturya, Almanya ve İsviçre'den yeni bir Yahudi polisiye yazarı dalgasının bakışıyla ele alındığını görmek çok daha hoş bir gelişme olacaktır.

ALMANCA POLİSİYE EDEBİYAT ÜZERİNE

Dergimizin bu sayısında incelenen Almanca yazılmış polisiye edebiyat konusu üzerine özellikle Türkçeye çevrilen yazarları ele alan bir inceleme yaparak katkıda bulunmaya çalışacağız.

Almanya'da polisiye romanın başlangıcından itibaren bu türe ilgi büyük olmuştur ancak Alman dilinde polisiye romanın niteliksel gelişimi II. Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanmıştır.

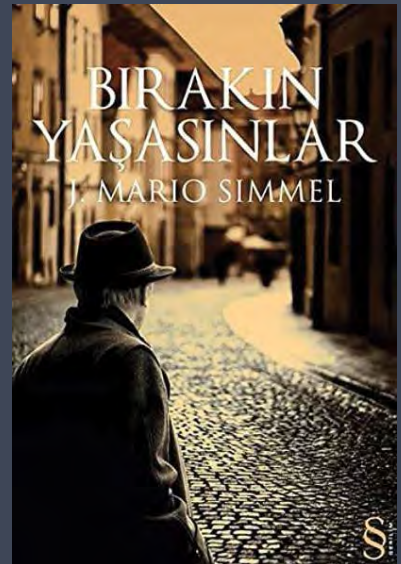
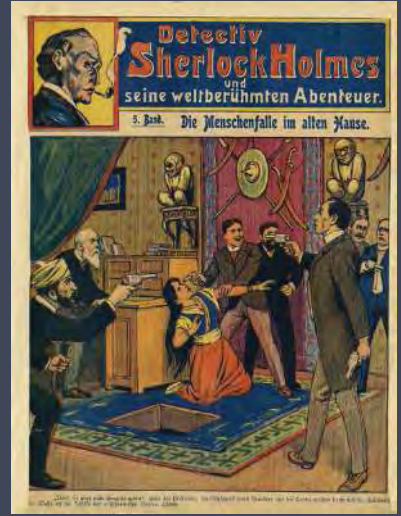
Polisiye konusunda Alman dilinde ilk yazarlar olan ve 1860'dan sonra çok sayıda polisiye öykü yazan Jodocus D.H. Temme ve dört öyküsü 1890'larda dilimize de çevrilen Joseph Ehrler'in yapıtlarının polisiye edebiyatı açısından önemi yoktur. Bu yazarların eserleri bütünüyle "onparalık öykü" türüne girecek yapıtlardır. Örneğin Ahmet Mithat Efendi'nin 1883'te kaleme aldığı *Esrar-ı Cinayat* bu iki yazarın yapıtlarına göre açık ara daha nitelikli bir yapıttır.

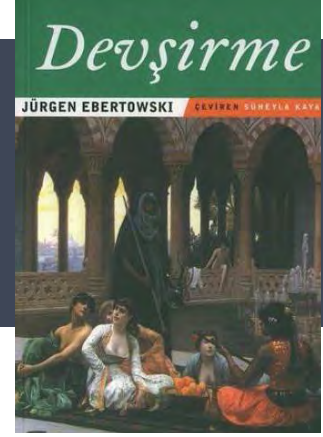
20. yüzyılın başındaysa ilginç bir gelişmeye tanık oluyoruz. Sherlock Holmes öyküleri Almanya'da çok tutulmuş ve sahte Sherlock Holmes öyküleri ortalığı kaplamıştır. *Detektiv Sherlock Holmes und seine weltberühmten Abenteuer* (Dedektif Sherlock Holmes ve Dünyaca Tanınan Maceraları) dizisi bu alanda en bilinenidir. Bu dizide Doktor Watson'un yerini Henry Taxon diye biri alır. Bu öykülerin büyük bölümü 1908'den sonra dilimize çevrilmiştir.

II. Dünya Savaşı'ndan önce Almanya'da bugün için de kalıcı olan tek isim dünyaca ünlü çocuk polisiye romanları yazarı anti-faşist Erich Kästner (1899-1974)'dir. En ünlü eseri *Emil und die Detektive* (1929, Emil ve Detektifler) Türkçe dahil birçok dile çevrilmiş ve 1964'te beyazperdeye aktarılmıştır.

Hoşgörülü ve barış yanlısı Kästner, Nazi yönetiminde bu rejime karşı olduğundan yurtdışına kaçmış ve barışsever nitelikli çocuk polisiyeleri Naziler tarafından meydanlarda yakılmıştır. Yazarımız savaş sonrası ülkesine dönmüş, yarattığı ikiz kahramanları Isa ve Jutta Günter'in öyküleriyle çocuklara polisiye keyfini yaşatmaya devam etmiş, 1960'ta Danimarkalı ünlü masal yazarı Andersen adına konulan ödülü de kazanmıştır. Yazarın 10'a yakın eseri dilimize çevrilmiştir.

Türkçede II. Dünya Savaşı'ndan sonra eserleriyle en çok tanınan Almanca yazan romancı Johannes Mario Simmel (1924-

2009)'dir. Eserleri 32 dile çevrilen ve bütün dünyada 55 milyon satan Simmel kayda değer bir yazardır. Hızlı bir ritim içinde gelişen romanları "thriller" türüdür ama sağlam bir polisiye kurgu yanında Amerika kökenli thrillerlerde pek görülmeyen apayrı bir özelliğe sahiptir. Simmel için thriller belirli kılıpları gözeterek yani belirli dozlarda gerilim, seks ve muamma öğelerini kullanarak okuru oyalamak için yazılmış roman değildir. Romanları ilerici siyasal mesajlar içerir ve edebiyat olarak da üst düzeydedir. Örneğin dilimize *Bırakın Yaşasınlar* diye çevrilen *Bitte laßt die Blumen leben* adlı romanında amacı yalnız kâr olan kapitalist sisteme eleştiriler getirdiği gibi, Almanya'daki yabancı işçiler sorununa da çarpıcı bir şekilde değinir.

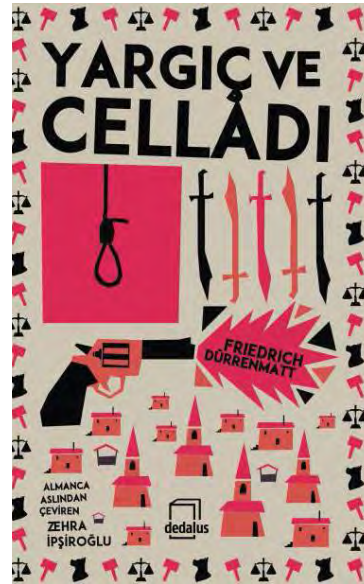
Simmel, 1980'den sonra Türkiye'deki gelişmeleri ve antidemokratik uygulamaları protesto ederek eserlerinin Türkçeye çevrilmesine izin vermemesine karşın yine de yirmiyeye yakın romanı dilimize çevrilmiştir.

Türkçede romanları peş peşe yayımlanan bir diğer Alman yazar Jakob Arjouni (1964-2013)'dir. Yazarın dedektifi Türk kökenli Kemal Kayankaya'dır. Aslında ana babası çok küçük yaşta ölünce bir Alman ailenin evlatlık olarak büyüttüğü Kayankaya hiç Türkçe bilmez ama adı, şivesi ve yüz hatları

Almanların onu kendilerinden biri olarak kabul etmelerini zorlaştırır. Polislerle, yabancı düşmanı resmi görevlilerle, açgözlü ev sahipleriyle başı her zaman derttedir. İrkçı davranışlar ve önyargılar her zaman önüne engeller çıkarır. Almanların gözünde yabancı işçi statüsünde, rahatsız edici, toplumdan dışlanmış bir geleneksel "kara roman" özel dedektifidir.

Kayankaya'nın olaylar karşısında davranışı aslında başlangıçta çok yansızdır, müşterilerine profesyonelce yaklaşır ama olaylar karmaşıklılaştıkça, daha doğrusu Alman toplumunun değer yargıları ve ırkçı eğilimleri olayları karmakarışık yaptıkça dedektifimiz istemese de bu profesyonelce yaklaşımından uzaklaşacak; hem cinayeti çözecek hem de olayların asıl nedenlerini, güç ve paranın neden olduğu yozlaşmayı müthiş bir kara mizahla gözler önüne serecektir. Arjouni'nin Kemal Kayankaya dizisinden yazdığı dört romanı da dilimize çevrilmiştir.

Akif Pirinçci (1959) Almanca yazar, İstanbul doğumlu ama on yaşından beri Almanya'da yaşayan bir yazardır. Polisiye yazmadan önce radyo oyunları ve 12 baskı yapan bir

roman yazmış ama asıl ününü 1989'da yazdığı, dedektifi Francis adlı bir kedi olan polisiye yapıtı *Felidae* ile kazanmıştır. İlk romanı diğerleri izlemiş ve Francis, kediler dünyasındaki muammayı çözerek kurban kedilerin intikamını almaya devam etmiştir. Olaylar, kediler dünyasında geçer ama kediler insanlarla birlikte yaşadıklarından ve yaşamları birçok alanda örtüştüğünden olaylarda insanlar da kediler kadar başat bir rol oynar. Pirinçci, Francis aracılığıyla

kedi dünyasından yola çıkarak alegorik bir biçimde toplumu ve meseleleri sorgular.

Francis'in sahibi Mısır tarihi uzmanı Gustav şişman, sevecen, kadınlarla ilişkilerinde başarısız biridir; Francis onu sever ama küçümsemekten de geri kalmaz. Francis öyküleri eğlenceli, sürükleyici, zaman zaman da bir polisiye roman parodisi olarak gelişir ama eğlenceli görüntünün derinliğine göz atarsak insanlar arası ilişkilere, kişiler arası iletişim kopukluğuna ve canlıların ister insan ister hayvan olsun diğerine karşı hoşgörüsüzlüğüne, özellikle

bilimsel gelişmeler mazeretiyle yapılan yıkımlara getirilen eleştirileri de fark ederiz. Pirinççi'nin bütün polisiye eserleri dilimize çevrilmiştir.

Berlin Humboldt Üniversitesi'nde hukuk tarihi profesörü ve Anayasa Mahkemesi yargıçısı olan Bernhard Schlink (1944) günümüzün en dikkate değer Alman polisiye roman yazarlarından ve bütün romanları dilimize çevrilmiştir.

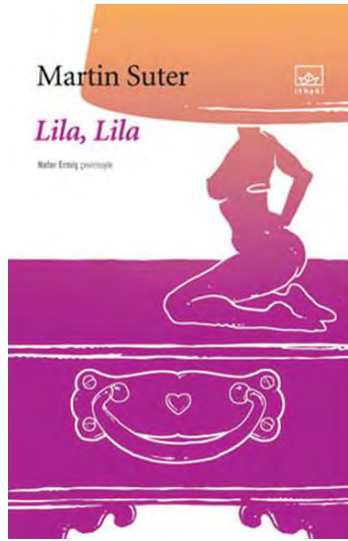
Sağlam bir tarih bilincine ve rafine bir edebiyat zevkine sahip olan yazarın polisiye romanlarının kahramanları sessiz, aydın, şefkatli, yalnızlığı bilinçli seçen ve bundan zevk alan, doğruluğa takıntı derecesinde tutkun kişilerdir.

Bir üçlemenin kahramanı olan ünlü detektifi Selb, Naziler döneminde savcılık yapan, yaptıklarının doğruluğuna inanan, sonra büyük bir düş kırıklığına uğrayıp birçok meslektaşının aksine bir daha adli yargıda görev almayıp yaşamını özel detektif olarak sürdüren bir kişidir. Karısı öldükten sonra tek başına yaşayan, yaşıtı üç arkadaşıyla buluşmaları dışında pek toplumsal hayatı olmayan ve geçmişiyile sürekli hesaplaşarak bu kâbusla birlikte hayatını sürdüren, bugün de geçmişin Nazilerine nazire yaparcasına kötülükler üreten kişi ve kurumlarla uğraşan Selb, yazarımızın yarattığı çağdaş Alman polisiye edebiyatının en başat figürlerinden biridir.

Severek okuduğum, Türkçeye en çok çevrilen bu dört yazarın yanında yakın zamana kadar dilimizde eserleri yayımlanan diğer Alman yazarlara da kısaca göz atarsak şu tespitleri yapabiliriz.

II. Dünya Savaşı sonrası Alman polisiye edebiyatının öncülerinden ve Alman Polisiye Yazarları Birliği "Syndicate"ın kurucusu olan Thomas Andresen (1934); tanınmış bir film yönetmeni de olan Ulf Mieke (1940-1989); kasvetli ama ilginç romanların yazarı ve üç romanı dilimize çevrilen Petra Hammesfahr (1951) ilk akla gelenlerdir.

Konusu İstanbul'da geçen *Bosphorusgold* (Boğaz'ın Altınları) yazarı Jürgen Ebertowski (1949); üç ilginç romanı dilimize kazandırılan ve Almanların Patricia Highsmith'i olarak kabul edilen Ingrid Noll; Robert Mitchum'un başrolünü oynadığı bir

filme de konu olan *Kendini Kovalayan Adam* romanını yazan Avusturyalı Paulus Schotte (1894-1987) ve *suspense* türü polisiye romanın en iyi örneklerinden biri kabul edilen *Can Dostu*'nun yazarı İsviçreli Martin Suter de yine Türk okurların okuma olanağına kavuştukları Almanca polisiye roman kaleme alan yazarlardır.

Eserlerini Almanca yazan İsviçreli tiyatro yazarı, denemeci, eleştirmen, kuramcı ve olağanüstü bir polisiye roman yazarı Friedrich Dürrenmatt (1921-1990) ise incelediğimiz konunun dışında apayrı bir yazı konusu olacak kadar önemli, dünya polisiye roman tarihinin en başat figürlerindendir.

Bu konuda en son söyleyeceğim Fransızca çevirilerini okuma olanağını bulduğum, otuz beş ilginç polisiye romanın yazarı Hans-Jörg Martin; Katharina Ledermacher adlı kahramanının öyküleriyle tanınan Richard Hey; ilginç eserlerin yazarları Werner Schmitz ve Irene Rodrian ile özellikle *Heißt du wirklich Hasan Schmidt?* (Hasan Schmidt, Senin Asıl Adın Ne?) adlı, bir Türk çocuğunun kahramanı olduğu, Türk kökenlilerin Almanya'ya uyumlarındaki karmaşık sorunları inceleyen ilginç bir polisiye roman yazan sosyoloji profesörü Horst Bosetzky'nin de dilimize kazandırılmasıdır.

ALMANLAR NE ZAMAN KÖTÜ OLDU?

Evliliğinde zor günler geçiren New York polisi John McClane (Bruce Willis), karısıyla arasını düzeltmek amacıyla onun çalıştığı şirkette düzenlenen Noel arifesi partisine katılmak için Los Angeles'a gelir. Şirket çalışanları dışında kimsenin bulunmadığı koca bir gökdelen teröristlerin baskın yapmasıyla davetliler listesinde bulunmayan McClane, karısının da dahil olduğu rehinelere tek umudu haline gelir. Baskını düzenleyen teröristlerin başı ise Hans Gruber'dir (Alan Rickman). Kardeşi Simon (serinin üçüncü filminde Jeremy Irons tarafından canlandırılır) ile Almanya'da doğup büyüyen, gençliğinde Volkfrei adlı radikal bir örgüte katılan fakat uyumsuz davranışları nedeniyle buradan atılan Hans Gruber, serbest terörist olarak kariyerine devam ederken yolları McClane ile kesişir.

90'lı yılların aksiyon filmlerinde sayısız kere tekrarlanan, dış dünyaya kapalı bir alanda tutulan rehinelere kurtaran (çoğu zaman şans eseri orada bulunan) kahraman hikâyelerinin ilk ve en başarılı örneklerinden *Zor Ölüm*'ü diğerlerinden ayıran sahnelerden biri, McClane ile Gruber'in final öncesinde karşılaşmasıdır. Uzun zamandır üzerinde çalıştığı planı bozan McClane'i öldürmek için gökdeleni turlarken hazırlıksız bir durumda onu karşısında bulan Gruber, masum bir rehine numarası yapar. Bunu daha inandırıcı kılmak için de doğup büyüdüğü Almanya'nın izini dilinden olabildiğince siler ve McClane'i kandırmayı başarır...Sadece bir süreliğine. Durumu fark eden McClane, Gruber'e takdirlerini sunar: "Bu aksanla televizyonda falan çalışmalıydın."

Zor Ölüm için uzun süre Almanca ve Almanların İngilizceyi konuşma tarzları üzerine çalış-

şan Rickman'ın her zamanki gibi göz dolduran performansı ile aksiyon filmlerinin unutulmaz kötüleri arasına giren zeki, acımasız ve tehlikeli Gruber, 20. yüzyıldaki Anglo-Amerikan kültürel temsillerindeki kötü karakterlerle de büyük oranda örtüşür. Peki, 20. yüzyıl öncesinde durum nasıldı?

19. yüzyıl boyunca İngiltere-Almanya ilişkilerinin düşmanca olduğunu iddia eden yaklaşımın -büyük oranda yüksek politika ve jeostratejik meselelere odaklanması nedeniyle- yakın zamanda değişmesiyle bu iki ülke arasındaki kültür, sanat ve seyahatler üzerinden süregelen yakınlık ve alışveriş ön plana çıkar. 1800'lerde müzik, edebiyat ve felsefede altın dönemini yaşayan Almanya, İngiltere'de de karşılığını bulur. Diğer yandan ulusal birleşmesini geç tamamlaması ve sanayileşme yarışına sonradan eklemlenmesi nedeniyle İngiliz entelektüeller, Almanya'ya pastoral bir gerikalmışlık etiketi de yapıştırır. İngiltere'nin "aşırn" sanayileşmiş ve özünden kopmuş olduğunu düşünen kimi isimlerin ülkelerini yenileme ve gençleştirme üzerine kafa yorarken baktıkları örnek Almanya olur. İngiltere ise her zamanki gibi medeniyetin hamiliği rolünü kendine yakıştırır. Fakat yine bu gerikalmışlık etiketi, Almanya'nın negatif temsillerinde barbarlığın kaynağı olarak kendini gösterir.¹

Gerikalmışlık sadece kültürel ve toplumsal anlamda bir artı olarak kalmaz Almanya için. Meşhur ekonomist Alexander Gerschenkron'un da iddia ettiği üzere gerikalmışlık,

1) Bu konuda fazla bilgi için bkz. Richard Scully, *British Images of Germany Admiration, Antagonism & Ambivalence, 1860-1914*, Palgrave Macmillan, 2012.

Kendi tarihiyle ilişkisi nedeniyle buradan kahramanlık hikâyeleri çıkarması -neyse ki- pek mümkün olmayan Almanya'da casusiye türünün bugüne kadar çok gelişmemesi bir noktaya kadar anlaşılabilir. Zira popüler casusluk hikâyelerinin olmazsa olmazı kendi tarafını iyi, karşı tarafı kötü gösterme yaklaşımına hiçbir zaman yaslanmadı, yaslanamazdı da. Fakat son zamanlarda kendi tarihiyle yüzleşirken polisiye-casusiye türünden daha fazla faydalanmaya da başladı.

GREENMANTLE
John Buchan

örneklerinden *Dorking Savaşı* (1871), 1870 yılında Fransa ile girdiği savaştan galip çıkan Almanya'nın ulusal düzeyde birleşmesini tamamlamasının hemen ardından yayımlanır. Gelecekte yaşayan bir anlatıcının ağzından Britanya'nın Almanca konuşan bir düşman tarafından işgali ve bütün imparatorluğun kaybedilmesi

anlatılır. William Le Queux tarafından yazılan *İngiltere'de Büyük Savaş* (1894) ve *Erskine Childers'in Kumların Bilmecesi* (1903) adlı romanlar da Almanya'nın işgalci olarak resmedildiği anlatı geleneğine katkı sunmaya devam ederler.

Fakat Alman işgaline dair paranoya John Buchan'ın *Otuz Dokuz Basamak* (1915) kitabında bambaşka bir boyuta evrilir. Bunun başta gelen nedeni, Alman işgalinin sadece bir kurgu değil, I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla gerçek bir ihtimal olarak belirmesidir. Bahsi geçen kitaplardan farklı olarak Buchan, Alman işgaline bir yüz verir: Alman casuslar. Kitap, İngiltere'yi işgal etmeye yönelik Alman komplosunu ortaya çıkaran Scudder adlı serbest çalışan bir casusun bildiği her şeyi, kahramanımız Richard Hannay'e aktarması sonucu Hannay'in peşine düşen Alman casuslarla yaşadığı

Casusluk edebiyatından devam edelim. Fanatizm, John le Carré'nin her ne kadar sahiplenmesi de sıklıkla atıfta bulunduğu bir tabirdir. Yazarın en bilinen karakteri George Smiley'i üç roman boyunca zorlayan rakibi Karla da serinin sonunda bir fanatik olarak tanımlanır. *Almanya'da Küçük Bir Kasaba* (1968) adlı romanında ise Bonn'daki İngiliz Konsolosluğu'nun sırlarıyla kayıplara karışan Leo Harting fanatik olarak nitelendirilir. Le Carré'nin anlam dünyasında fanatizm, İngilizlerin tam da imparatorluklarını kaybettikleri ve ulusal aidiyetlerini sorguladıkları bir zamanda düşmanda veya kendilerinden olmayanlarda gördükleri ve kendilerini dehşete uğratan bir özellik olarak belirir. Diğer bir deyişle Le Carré'nin tespiti casusluk edebiyat geleneğinde fanatizmin anti-İngilizliği ifade ettiği. Ve çoğu zaman Almanlara, bazen de Ruslara yakıştırılır.

Le Carré edebi tarzı gereği kötü karakter yaratmazken casusluk romanlarının diğer bir dev ismi Ian Fleming kötü karakter üretme fabrikası gibidir. Fleming'in yarattığı Alman kötülerinin başında, karakterin ismiyle yayınlanan 1964 tarihli Bond filminde Gert Fröber tarafından canlandırılan

köşe kapmacayı anlatır. İçine düştüğü zor durumdan sağ salim kurtulan Hannay, kitabın son sahnesinde Alman casuslarla yüzleşir. Fakat casuslar İngilizliği o kadar iyi taklit eder ki Hannay, McClane'in Gruber karşısında yaşadığına benzer bir tereddüt yaşar, en azından bir süre boyunca. Sonunda karşılaşmadan galip çıkan Hannay, casusların liderinin gözünde fanatizme dair bir parıltı, yanlış yönlendirilmiş bir yurtseverlik görmekten de kendini alamaz.

Fanatizm, İngilizlerin -özellikle casusluk romanlarında- kendinden olmayanları tanımlamak için en çok başvurduğu sıfatlardan biri. Buchan'ın ikinci Hannay macerası *Greenmantle*'de (1916) sert görünüşün altında türlü sapkınlıklar saklayan Alman Yarbay von Stumm ve Müslüman nüfusu, İngilizlere karşı ayaklandırmaya kendini adan Hilda von Heinem'da Buchan'ın Almanlara atfettiği fanatizmin izlerini görürüz. 2015 yapımı *The Man from U.N.C.L.E* filmindeki Victoria Vinciguerra karakteri, hem kadın hem başkötü hem de fanatik olması nedeniyle Hilda von Heinem esintisi taşır. Alman olmasa da Nazi artıklarıyla işbirliği halindedir.

**II. Dünya Savaşı'nın
fitilini ateşleyen,
Alman ırkını
saflaştırma adına
milyonlarca
insanı toplama
kamplarında ölüme
yollayan kararlara
imza atan Hitler,
bugünün dünyasında
kötülüğün timsali
olarak karşımıza
çıkıyor.**

Auric *Goldfinger* gelir. Bond hikâyelerinde çoğu kötü karakter gibi Goldfinger da etnik kökenleri açısından çok sayıda belirsizliği barındırır. İngiliz vatandaşı olmasına rağmen ismi Yahudi olduğunu ima eder. Ama Bond'un doğru bir şekilde tahmin ettiği üzere, kızıl saçlı ve mavi gözlü Goldfinger esasında Baltık kökenlidir. Benzer bir şekilde, Bond serisinin ilk filminde (filme de adını veren) Amerika ve Sovyetler arasındaki soğuk savaşı sıcak savaşa çevirerek dünyaya egemen olmaya çalışan Dr. (Julius) No karakteri de yarı Alman yarı Çinlidir.

Soğuk savaş sonrasında çekilen pek çok casus filmi gibi "Austin Powers" serisi de türün oturmuş klişelerini tiye alır ve bunu yaparken Bond'un kötülerinden de ziyadesiyle faydalanır. Serinin esas kötüsü Evil, her ne kadar isim olarak Dr. No'yu çağırırsa da Fleming'in yarattığı başka bir Alman kötü karakter olan Ernst Stavro Blofeld'in parodisidir. *Rusya'dan Sevgilerle*'nin unutulmaz kötüsü Rosa Clebb (kendisi Alman değilse de) Frau Farbissina olarak akılda kalan Alman kötüleri arasında girer.

Ve tabii ki Almanların üzerine yapışan kötü karakterlerin en büyük nedeni, kötülerin en kötüsü, Adolf Hitler'in ta kendisi... II. Dünya Savaşı'nın fitilini ateşleyen, Alman ırkını saflaştırma adına milyonlarca insanı toplama kamplarında ölüme yollayan kararlara imza atan Hitler, bugünün dünyasında kötülüğün timsali olarak karşımıza çıkıyor. Pek çok film (*Inglourious Basterds*/ *Soysuzlar Çetesi*) ve oyunda (en başta Wolfens-

tein)² öldürülebilir bir nefret objesi olarak belirdi. Cinsel organı dahil Hitler'in bütün fizyolojik özelliklerinde ve hatta genlerinde (bkz. *The Boys From Brazil*) bile kötülük arayan yaklaşımı da ona atfedilen kötülüğün derecesini anlamak için not edelim.

Kendi tarihiyle ilişkisi nedeniyle buradan kahramanlık hikâyeleri çıkarması -neyse ki- pek mümkün olmayan Almanya'da casusiyet türünün bugüne kadar çok gelişmemesi bir noktaya kadar anlaşılabilir. Zira popüler casusluk hikâyelerinin olmazsa olmazı kendi tarafını iyi, karşı tarafı kötü gösterme yaklaşımına hiçbir zaman yaslanmadı, yaslanamazdı da. Fakat son zamanlarda kendi tarihiyle yüzleşirken polisiye-casusiyet türünden daha fazla faydalanmaya da başladı. Wolfgang Schorlau, Volker Kutscher, Christian Von Dittfurth gibi isimler tarafından kaleme alınan romanları Almanya'da son dönemde yazılan casusiyetlere örnek olarak gösterebiliriz. Volker Kutscher'in "Babylon Berlin" serisi, devasa bir prodüksiyonla dizi olarak uyarlandı. Buna ek olarak üç sezondan oluşan, Doğu Almanya'dan bir casusun gözünden 1980'lerin siyasi gerilimlerini ve Doğu Bloku'nun adım adım yaklaşan çöküşünü anlatan "Deutschland" (83, 86, 89) serisini de burada analım.

2) İçinde Hitler'in olduğu bilgisayar oyunları için bkz. <https://techraptor.net/gaming/features/celebration-video-games-when-re-you-can-kill-hitler>

Kişiler gerçek kişilikler kurmacadır.

ALAMANYA ACI VATAN

Bir cinayeti aydınlatacak en önemli şey, onun nedenidir. Cinayet nedenini aydınlatacak en önemli şey de öldürülen kişidir. Çok basit.

Daha Çok Bira, s.52

Validebağ Parkı'na girmek üzereydim ve sinir içindeydim. Bıkmıştım artık, bir gün Coşkun Bey gelir, *Bahçıvan*'ı tartışacağız der; bir gün Turgay Bey çıkar, "Karım Adanalı, *Sıfır Bir Adana*'yı konuşacağız," der. Tamam yengeye saygımız sonsuz, yaptığı keklerin, böreklerin lezzeti arşa vardı ama... N'oluyo, demeye kalmadı Turgay'la burun buruna geldik. Maskelerin altından, "Ne o?" dedi. "Kendi kendine konuşuyorsun."

Hemen gardımı aldım. "Yok be!" dedim, "Ne kendi kendine konuşması..."

"Evet..." dedi Coşkun, "deminden beri arkandan gelip seni izliyordum, hem konuşuyordun hem de el kol hareketleri yapıyordun."

Hık mık deyip durumu kurtarmaya çalıştım. Yavaştan kafayı yemeye başlamıştım galiba. ÖzErenköy Kitap Kulübü tarafımdan kurulmuştu, bu da bana tartışılacak konuları seçme hakkı verirdi. Ama herkes bu hakkı kendisinde görüyor, utanmadan öneri bile getiriyorlardı. Köşeden Şenol

ve Erol çıktı, Şenol anlaşılan Erol'un yeni arabasına binmek için oturduğu Çekmeköy'den Gebze'ye kadar gitmişti. Umursamadım, o lacivert, yumuşak, deri kaplı, ısıtmalı koltuklara poposunu koymamış yegâne kulüp üyesiydim. İkisi de omuzlarında yönetmen koltukları, termoslarda çay, kahvelerle toplantıya geliyorlardı. Yetişip yüklerine yardımcı olmak istedim, koltuklardan birini uzatan Şenol'u itip Erol'un ağır yükünü omuzladım. Her toplantıya mutlaka geciken Ahmet'e WhatsApp grubumuzda yine çemkirmiştim, bu defa onu her zaman toplandığımız yerde bir ağaca dayanmış uyurken bulduk. Bir karınca burnundan içeri giriyordu, uyandırmaktan vazgeçtim.ERCÜSÜZ ve AHMETSİZ toplantıya başladık.

"221B ile görüştüm, bu sayıda kapak olarak Almanya'yı yapıyorlar," dedim üzüntülü bir sesle.

"Yapsınlar işte, ne güzel..." dedi Coşkun da.

"Hiç Alman polisiye var mı?" dedi Şenol. Coşkun

hemen saymaya başladı: "Volker Kutscher, Wolfgang Schorlau..."

Bu adam beni her zaman şaşırtırdı. Nereden aklına gelmişti, şüphelendim:

"Sen nereden biliyorsun bu isimleri?" diye sordum. Mırın kırın edince anladım ki benden önce o, 221B'cilerle görüşmüş. Aklıma iki güzel dizi bir anda geldi:

"*Dogs of Berlin* ve *Babylon Berlin*!" diye haykırdım. Sonra, "Yahu, en sevdiğim yazar Philip Kerr de var." Coşkun tam itiraz edecekti ki, "Biliyorum, İngiliz ama karakteri Bernie Günther, Alman. O da sayılır." Bu arada Ahmet hapsirarak uyandı.

"Aa! Şey vardı ya..." dedi Erol, "Hani bir Alman vardı da, Türk dedektifi vardı..."

"Jacob Arjouni..." dedim. Neredeyse ağlayacaktım, nasıl olmuş da benim aklıma gelmemişti. "Alman polisiyesi denince hemen akla o geliyor, daha enteresan bir isim bulmak lazım..." diye kıvırdım. Erol'un konu hakkında fazla bilgisi yoktu ama eline geçen

her yazılı şeyi okuyan Şenol dizi film seyretmek yerine kitap okuma fikriyle çılgınlık atarak, "Evet! Evet! Kitap okuyalım..." dedi, bir yandan da telefonundan araştırıyordu. "Vay be! Adamın kahramanı bir Türk dedektif, Kemal Kayankaya. Oğlum, bu adam çok ilginç, bak ne diyor: 'Kemal Kayankaya adında Türk kökenli bir dedektif karakteri yaratarak Almanya'da yaygın olan türün klişelerini tersine çevirmeye çalışıyor. Hatta çok fazla ortada görünmeyen bir adam olduğu için çok kişi onun gerçekten Türk olduğunu da düşünmüş. Arjouni soyadı da takma, Faslı ilk karısından ödünç. Sus bi dakika be!" Ahmet arka arkaya hapşırıp duruyordu. Şenol lafını hapşırıklarıyla kesen Ahmet'e patlamıştı ama karınca genzinden beynine doğru gezindikçe beyni gıdıklanıyor olmalıydı.

► SİYAH PERUK, SİYAH LENS. OLDU MU SANA TÜRK

Akşam trafiğine ve virüslü ka-

labalıklara kalmak istemediğimizden toplantıyı erken kesip WhatsApp'tan konuşmaya karar verdik. Kafamı toparlamaya çalıştım ama yirmi küsur sene önce okuduğum kitaplardan hiçbir şey kalmamıştı. Sadece keyif aldığımı hatırlıyordum. Mecbur yeni baştan okuyacaktım. Hemen kitaplardan çıkardım, kesif bir toz kokusu hapşırttı. Ahmet'e olduğu gibi burnuma mini minnak maytlar doluştuğunu düşünüp endişelendim. İlk kitap olan *İyi ki Doğdun Türk*'ü okurken geçen yirmi küsur senede beğeni düzeyimin gelişmiş olduğunu görünce sevindim. Gitmiyordu abi ya, sıkıcıydı. Belki de Erol akıl etti diye bilinçaltım kabullenemiyordu. Adam kısacık hayatında üç tane polisiye romanı yazmıştı. 80'li yıllarda okuduğumda değişik gelmiş olmalıydı. Aslında gruptaki herkes benimle aynı şeyleri düşünüyordu. Yani yukarıdakiler benim değil, grubun düşünceleriydi. Derken Şenol dâhiyane (lanet ki ne lanet, yine benim fikrim değil) fikir attı:

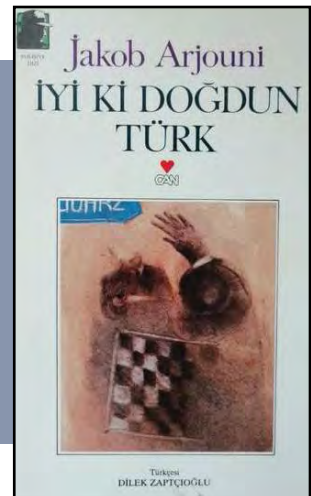
"Ya o zamanlar bir herif vardı, hani Türk kılığında çalışıyordu... Almanların arasında. Kimdi o?"

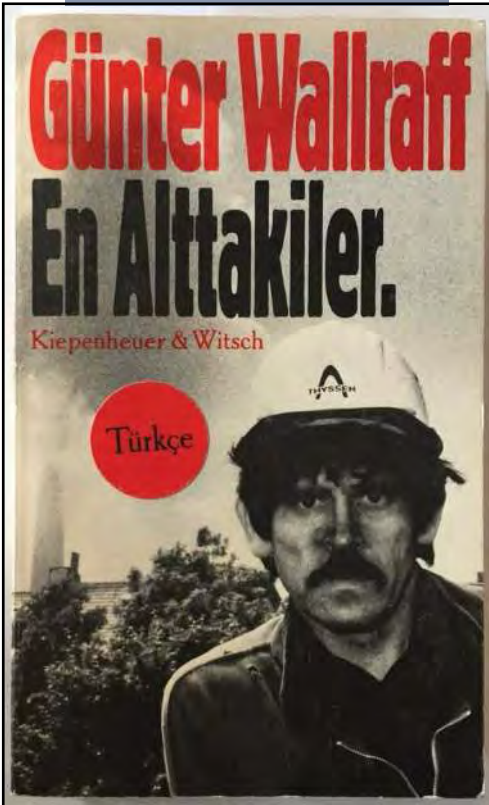
"En Alttakiler!" diye çılgık attım. "Günter Wallraff."

"Aynen..." dedi Şenol. "Onu da okuyalım, aynı dönemde yazılmış ikisi de."

"Oha!" diye karşılık verdi Ahmet. "İki kitap mı okuyacağız?"

"Dört..." dedi Coşkun da, "Arjouni'nin üç kitabı var, *İyi ki Doğdun Türk*, *Daha Çok Bira* ve *Bir Adam Bir Cinayet*. Bir de Wallraff'ın kitabı. Etti dört." Ahmet'ten birkaç gün ses çıkmadı. Kalbine indiğini düşünüp acaba evine birilerini yollasak mı diye tartıştık. Ama araya başka bir muhabbet girince unuttuk. Ercü ise Alman Sanatı deyince sadece Sibel Kekilli'yi yaratan sanat dalını anlıyordu, gruba bu konuyla ilgili bazı eserlerden kupleler atıp az provoke etmedi yani. Nihayet buluşma günü geldi. Validebağ Parkı'nda her zamanki ağacımızın altında yönetmen sandalyelerimize kurulduk.

"Şenol..." dedim, "o akıl etti, bence Şenol biraz o zamanın atmosferini anlatsın, Günter Wallraff neler yazmış?" Zira benim de araya giren bazı işlerden *En Alttakiler*'i okumaya zamanım olmamıştı. Şenol fütursuzca ayağa kalkıp her cümlesinde en az defa üç kullandığı "Oğlum..." diyerek lafa başladı:

"1980'li yılların ortaları, kapkara zamanlar. Adam Ali Sınırlıoğlu adını alıp peruk takıyor, gözlerine koyu renk lens takıyor, oluyor Türk. Yalnız adamlarda acayip bir sömürü sistemi var. Tüm fabrikalar, başta Thyssen olmak üzere işçi alımını taşeronlara yaptırıyorlar. Zaten işçi ücreti acayip düşük, çoğu parayı da taşeron alınca işçilere hiçbir şey kalmıyor, üstüne üstlük çoğu zaman o kalan azıcık parayı da alamıyorlar. İşler çok pis, tozun, bokun içinde çalışıyorlar, dünyanın tozunu yutuyorlar, çoğu kanser oluyor. Almanlara koruyucu ekipman veriyorlar ama Türklere vermiyorlar. Bizim Ali Sınırlıoğlu çalışma düzeninin kapitalizmin doğduğu yıllardaki kadar vahşi olduğunu söylüyor. Hatta..."

"Polisiyeden fazla uzaklaşmayalım..." diye koro halinde Coşkun ve Erol ciyakladılar. Ne de olsa aramızdan sadece ikisi patrondu. Kendi yaptıklarını düşündüler herhalde. Erol kızarmış gözlerle bana bakıp kitaplardan bahsetmemi istedi.

"Olay Frankfurt'ta geçiyor. Adamımızın adı Kemal Kayankaya, annesi onu doğururken ölmüş, babası da..." Şenol'a bakıp devam ettim:

"Çöp kamyonlarında çalışırken bir kamyonun altında kalıp ölmüş. Kendisini evlat edinen Alman bir ailenin yanında tam bir Alman gibi yetişmiş. Bence Arjouni burada tam bir Alman gibi yetişmiş diyerek kurnazlık yapıyor. Tam bir Türk gibi olsaydı Türkleri yeterince tanıyamadığı için inandırıcılıktan uzaklaşacaktı. Neyse bunlar önemli değil, yazar genelgeçer klişelerle Almanların Türklere bakışını yansıtmaya çalışıyor..." Ahmet cebinden çıkardığı *İyi ki Doğdun Türk*'ten işaretlediği bir sayfayı okumaya başlayarak lafımı kesti:

"Kadının biri onu, aşağılayan gözlerle süzüp, 'N'aber Alaattin, lamban nerede?' diyor." Birkaç sayfa çevirdi: "Kemal'in köşeye sıkıştırdığı komiser Futt için: 'Futt yenilgiyi kabul etmiyordu, hele bir Türk tarafından yenildiğini asla.'" Ve... bir sayfa daha çevirdi: "Polisler suçlu Almanları yakalar ama şöyle derler: 'Aslında Türk'ü tutuklamalıydık.'" Kitabı kapattı ben de şaşkınlıktan dibim düşmüş olarak sordum:

Günter Wallraff (Fotoğraf: Stefan Gregorowius)

"Gerçekten okudun mu?"

"Sadece ilkin." Bu bile bir şeydi. Turgay girdi devreye:

"Loser diyorlar değil mi, hani ezik diye çevrilmiş Türkçeye. Kemal Kayankaya da aslında tam bir loser değil mi sizce?" Toplu halde evet, dedik. Turgay da notlar almıştı, *Bir Adam Bir Cinayet*'i açıp okumaya başladı: "Bir sürü borcum vardı, buna karşın elimde tek bir iş bile yoktu. Musluğun onarılması gerekiyordu, kahve makinem bozuktu." Susup bize baktı: "Bu Avrupalı milleti kahvesiz ne yapar bilmem, devam ediyorum: 'Dosyalar, boş şişeler yerlere, raflara saçılmıştı; kutulardaki boş adres kartlarına leş gibi bir viski kokusu sinmişti.' Bence şahane bir anlatım." Gerçekten de şahane bir anlatımdı, hatta ustaların dediği gibi "anlatmayıp gösteriyordu."

Erol: "Benim sizler gibi notlarım yok ama ben bu kitaplarda şunu gördüm: Her romanda mutlaka kirli polisler oluyor ve adamımız illa dayak yiyor. Sen ne dersin Armağan? Polisiye tarihine de meraklısın." Polisiye tarihi konusunda konuşmak bana en haz veren şeylerden biriydi. Monica Bellucci'yi çınlıçıplak görmüş gibi sırttım:

"Jacob Arjouni için zaten Dashiell Hammett ve Raymond Chandler benzetmesi yapılıyor, polisiyenin malikânelerden çıkıp sokağa indiği dönem. Tabii Kemal Kayankaya yarım asır geriden geliyor. Dönem aslında Private Eye'ın yani özel dedektifin sonunun geldiği çağ, polis dedektifleri, avukatlar ve adli tıpçıların ve hatta Kuzey polisiyesinin yükselmeye başladığı dönem. Kemal Kayankaya biraz o dönem için idare etse de günümüzde iyice arkaik kalıyor. Kavgacı, deli gibi içen, yer yer okurdan delil saklayan bir dedektifle karşı karşıyayız. Alman polisiyesi içinde Jacob Arjouni nasıl bir yer tutuyor, bilmiyorum."

WHITNEY HOUSTON'I SEVEN BİR ADAM

"Whitney Houston'ı da seven bir adam. Tarihi çerçe-

ve içinde değerlendirmem zor ama..." dedi Erol, "Ben bu kitapları sevdim. Almanların arasında tutunmaya çalışan, geleceği olmayan, sürekli Türk olduğu için hakarete uğrayan bir adamın kavgacı ve içkici olması çok doğal. Adam yerde yaralı yatarken kolunu sıçan ısıyor da, 'Köpekler bile buna güler, sıçanın yediği bir Türk' diye alay ediliyor." O da notlar almıştı, "Adam devamlı diken üstünde, sürekli mücadele halinde. Buna rağmen bir Türk gibi vicdanlı da, mesela..." *Bir Adam Bir Cinayet*'in sayfalarını araladı: "Çoğunluğu Türk olan kaçak göçmen bir grubu polisin elinden kurtarmak için bin takla atıyor."

Turgay da:

"Bu Kemal çok alaycı bir züppe, kendisini tiyatrocı sanıp, 'Hangi oyunu oynuyorsunuz?' diye soran kadına bakın neler diyor: 'Shakespeare'den Romeo ve Jülyet. Geleneksel Avrupalı sahneleme modellerine karşı bir tasarımla, çağdaş oryantalist ve varoluşçu bir bakışla yorumluyoruz.' Daha sonra iyice cıvıttı ama." Coşkun önemli bir şey söyleyecekmiş gibi sırtıp kaşlarını kaldırdı:

"Önemli bir şey söyleyeceğim, bu adamın kadınlarla arası yok." Hemen düşündük, evet, bir şey yoktu. Bir macerada sarhoşken bir fahişenin yanına bırakıyorlardı ama sonuç? "Bence latent homoseksüel. Hep erkeksi görünmeye çalışıyor ama beğendiği bir kadın bile yok. Derdi hep erkeklerle, dayak yiyeceğini bile bile kavgaya ediyor."

"Belki de dönemin koşullarındandır..." diye mırıldandı Şenol, "Günter Wallraff da hiç kadınlarla bir araya gelmiyordu. Zaten gariban işçiler ne yapsın? Vardiya bitiyor, üç saat uyutmadan başka fabrikaya götürüp çalıştırıyorlar." O zamanın yaşamını düşünmeye çalıştık, sanki bu zamandan farklı değildi. Sessizce toparlandık, Ahmet hâlâ aksırıp duruyordu. Coşkun ile Erol kol kola girmiş önden yürüyorlardı. Coşkun, "Yüzde on zam yapacağım benim işçilere..." dedi.

Erol da: "İşler hiç iyi değil, ben yüzde beş yapabilirim..."

ALMAN POLİSİYESİNDE ETNİK AZINLIKLAR

Polisiye edebiyat 19. yüzyılda ortaya çıkışından bu yana yazarlara muhtelif toplumlar üzerine yaratıcı bir şekilde düşünceleri için bir alan sunmuştur. Bu, hafife alınacak bir unsur değildir çünkü Alman tarihinin de gösterdiği üzere kültürel gruplara yönelik önyargılar, azınlıkların ulusal anlatıdan çıkarılmasından, azınlıklara yönelik yaygın ifadelerden ve klişelerden derinden etkilenebilir. Suç edebiyatının bu çelişkili potansiyeli (bir yandan kültürel çeşitliliği tasvir ederken diğer yandan da "öteki"nin negatif temsillerini oluşturur) Alman polisiye edebiyatında etnik azınlıkların çeşitli deneyimlerini yakalayan şeydir. Azınlıkların temsili, hikâyeden hikâyeye önemli ölçüde farklılık gösterse de hepsi, etnik azınlık karakterlerin Alman polisiye edebiyatı dünyasında sahip oldukları karmaşık yeri hatırlatan ortak bir geçmişi paylaşır.

Azınlıkların temsili, hikâyeden hikâyeye önemli ölçüde farklılık gösterse de hepsi, etnik azınlık karakterlerin Alman polisiye edebiyatı dünyasında sahip oldukları karmaşık yeri hatırlatan ortak bir geçmişi paylaşır.

Annette von Droste-Hülshoff Die Judenbuche

HOFENBERG

JAKOB WASSERMANN

DER FALL
MAURIZIUS

1945'TEN ÖNCE POLİSİYE EDEBİYAT

Erken dönem Alman polisiye yazarları geleneksel olarak kültürel çeşitliliği çoğunlukla sınıf ve bazen de cinsiyet açısından tartıştılar ancak etnik çeşitlilik tartışmalarından kaçınma eğilimindeydiler. 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın başında bunun birkaç istisnası vardı elbette. Annette von Droste'un, bir Yahudi tefecinin ve Vestfalya kırsalında yerel bir ormancının öldürülmesini izleyen kısa romanı *Die Judenbuche* (1842) buna örnek gösterilebilir. Jefferson Chase'e göre Droste'un hikâyesi, Yahudi karakterleri suç, kara büyü ve Eski Ahit intikamıyla ilişkilendiren zamanın antisemitik görüşlerini yansıtıyor. Jakob Wassermann'ın 1928'de yayımlanan ve karısını öldürmekle haksız yere suçlanan profesör Leonard Maurizius'un davasına odaklanan *Der Fall Maurizius* (1928) adlı eserinde de farklı bir bakış açısı görülebilir. Kahraman, genç araştırmacı Etzel

Adam Kuckhoff & Peter Tarin

Strogany und die Vermissten

Kriminalroman

Andergast, kendi babasının yargıç olarak yönettiği davanın konusu olan suçu çözme-yi hedefliyor. Bunu yaparken Maurizius'un Yahudi köklerinin yanı sıra Yahudi arkadaşlarının karşılaştığı ayrımcılık hakkında da bilgi edinerek okurlara 20. yüzyılın başında Alman Yahudi azınlığının karşılaştığı zorluklar hakkında fikir veriyor.

Kuşkusuz Alman edebiyatında çoğulculuk tartışması, çoğu kültürel prodüksiyonun Propaganda Bakanlığı tarafından sansüre tabi tutulduğu Nazi rejimi sırasında daha fazla öne çıktı. Jakob Wasserman gibi Alman Yahudi yazarların ve Eric Kätsner ve Rahel Sanzara gibi sol görüşlü polisiye yazarların romanlarının 1933'te yakılması, türün azınlıkları tasvir etme ve adalet sistemindeki yolsuzluğu ele alma kapasitesinin nasıl bir tehdit olarak görüldüğünü ortaya koyuyor. Suç edebiyatı uzmanı Katarina Hall, 1939'da rejimin suç yazarlarına, polislerin kahraman olduğu endüstriyel ve müreffeh bir Almanya'da geçen büyük ölçüde apolitik hikâyeler sunmak gibi belirli kriterler teşvik ettiğini belirtiyor. Buna karşılık Adam Kuckhoff ve Peter Tarin'in polisiye romanı *Strogany und die*

Vermissten (1941) gibi bazı edebi meydan okuma eylemleri de gerçekleşti elbette. Çarlık Rusya'sında geçen tarihi bir roman olarak sunulsa da bu eser, yazarların dönemini yansıtıyor. Bunu, roman kahramanlarının bir dizi kayıp vakasını tartışırken sarf ettiği bir cümleden anlayabiliriz: "Siyasi suçların yaygın olduğu bir zamanda yaşıyoruz, bu yüzden her şey siyasi suç olmak zorunda." Muhalif anlatıların tehlikeleri göz önüne alındığında Nazi döneminin polisiye romanlarının çoğu, Yahudi, Roman ve Sinti azınlıklarının sınır dışı edilmesine ilişkin tartışmalardan kaçındı. Tüm bunlar ancak savaştan sonra ve hatta 21. yüzyılda ele alındı.

> SAVAŞ SONRASI SUÇ ANLATILARI

II. Dünya Savaşı'nın sonu, yalnızca Alman coğrafyası ve siyasetinde değil, aynı zamanda ulusal ve uluslararası göç hareketlerinde artış gören nüfusunda da değişiklikler getirdi. 2015 yılında Alman Federal İstatistik Ofisi, tüm Alman nüfusunun en az %21'inin kendisini göçmen olarak tanımladığını veya 1949'dan sonra Almanya'ya taşınan en az bir ebeveyni veya büyükanne ve büyükbabası olduğunu ifade etti. Ancak böylesi bir demografik değişiklik, etnik azınlıkların polisiye edebiyattaki temsili konusundaki tartışmalarında değişiklik getirmede. Sandra Beck, 1950'lerin savaşı konu alan polisiye romanlarının çoğunun Yahudi karakterlerden veya Yahudi intikam hikâyelerinden kaçındığını

nı ve bunun yerine eski Nazi faillerini yargılamaya çalışan beyaz Alman vatandaşları hakkındaki anlatılara odaklandığını vurguluyor. Bazı istisnalar mevcut elbette. Erich Engel'in 1920'lerde Alman polisi tarafından haksız yere cinayetle suçlanan Yahudi bir işadaminin hikâyesini anlatan *Affaire Blum* (1948) adlı filmi bunlardan biri. Alman Demokratik Cumhuriyeti (ADC) yani Doğu Almanya'nın ve bunun yanı sıra soğuk savaş bağlamının ortaya çıkmasıyla toplumsal çeşitlilik konusunda çoğu tartışma bölgesel ilişkilere kaydı. Bu nedenle Doğu Alman kötü adamlarının varlığı (bunun tam tersini Doğu Almanya polisiyesinde görmek mümkün) ADC'ye ait polisiye anlatılarda çok üretken bir edebi unsur haline geldi. Örneğin Gerhard Harkenthal'ın *Rendezvous mit dem Tod* (1962) adlı romanı, hükümeti devirme planıyla Doğu Almanya'ya sızan Batı Almanyalı eski bir Nazi'yi odağına alır (Hall, 84).

1970'lerde birkaç Alman polisiye yazarı farklı bir yol izledi ve

hikâyelerini Afrika'da kurmaya karar verdi. Almanda genelde "Afrika-Krimi" olarak bilinen bu polisiye alttürü, İngiliz ve Fransız edebiyatında popüler olmasına rağmen Almanya için oldukça yeni bir yaklaşımdı. Alman yazarlara, alışılmış Avrupa mekânını merkezden uzaklaştırarak ve bölünmüş ülkelerinin siyasi meselelerinin tartışılmasından kaçınarak Alman polisiyesini yenileme fırsatı sundu. Bu da onların sömürgecilik, ırksal ve etnik çeşitlilik gibi yeni temaları ele almalarına izin verdi. Henry Kolarz, Detlef Wolff veya Peter Höner gibi yazarlar suç anlatılarını Kenya, Zimbabwe veya Güney Afrika mekânını kullanarak kaleme aldı ve soğuk savaşın yanı sıra Afrika ile özdeşleştirilen basmakalıp suçları (fil dişi kaçakçılığı, yasadışı madencilik) barındıran temalara yöneldi. Julia Augart bu yeni alttürün Alman polisiye edebiyatına önemli katkılarından birinin anlatıya çokkültürlü araştırma ekiplerinin dahil edilmesi olduğunu vurguluyor. Ancak bunun çoğu kez yerel halkın olumsuz temsillerine veya uyumlu işbirliğinin romantik tasvirlerine düştüğünü kabul ediyor. Peter Höner'in Alman ve yerel Afrikalı araştırmacılar arasındaki kültürel çatışmaları yansıtan romanı *Rafiki Beach Hotel*'i (1990) dikkate değer bir istisna olarak listeliyor.

1980'lerde Batı Almanya'dan yazarlar savaş sonrası göçmenleri ve onların soyundan gelenleri konu alan anlatılar yayımladıkça etnik çeşitlilik tartışması yeni bir dönemece girdi. Türkiye'den Al-

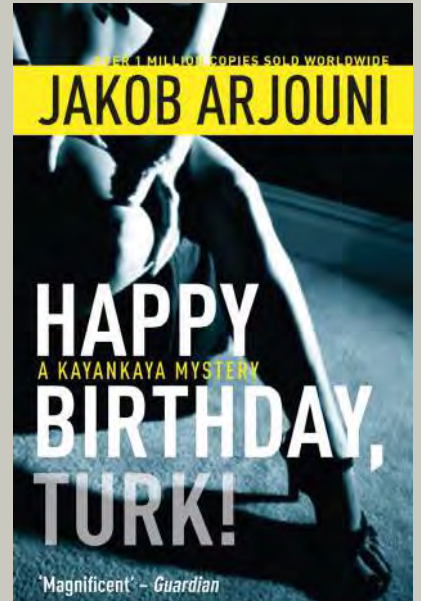
manya'ya göç eden Aras Ören gibi yazarlar, Almanya'daki misafir işçilerin gerçekliğini doğrudan ele alan şiirler, kısa öyküler ve romanlar üretti. 1981'de yazdığı polisiye romanı *Bitte Nix Polizei*, Berlin'in çokkültürlü Kreuzberg semtinde 1970'lerde geçer ve belgesiz bir Türk göçmenin yaşamına odaklanır. Romanda polisin ve pek çok yerlinin yabancı düşmanı olarak sunulması ve Türk kahramanın yanlış bir şekilde cinayet ve tecavüzle suçlanması dikkat çekicidir. 1985 yılında Alman polisiye edebiyatındaki etnik azınlıklar, Jakob Arjouni'nin ilk Türk-Alman dedektif Kemal Kayankaya'yı konu aldığı *Happy Birthday Türke!*

Muhalf anlatıların tehlikeleri göz önüne alındığında Nazi döneminin polisiye romanlarının çoğu, Yahudi, Roman ve Sinti azınlıklarının sınır dışı edilmesine ilişkin tartışmalardan kaçındı. Tüm bunlar ancak savaştan sonra ve hatta 21. yüzyılda ele alındı.

isimli romanının yayımlanmasıyla büyük bir dönüm noktası yaşadı. Roman, Alman polisiye kurgusunun geleneksel beyaz kahramanına, etnik azınlıkların televizyon dizilerinde suçla ilişkilendirilmesine ve polisiye romanlarında görülen azınlıkların mağdur edilmesine meydan okuyarak büyük beğeni topladı. Burada Kayankaya, Türk kökenli olan ve beyaz bir Alman ailesi tarafından evlat edinilen karizmatik bir antikahraman olarak sunuluyor. Arjouni'nin, edebiyat eleştirmenlerinin Kayankaya'nın yıkıcı rolü konusunda ayrıldığı nokta işte tam da bu ayrıntıda gizli. Sandra Beck, Kayankaya'nın ırkı dışında Türk kültürüyle bağlantısı olmadığı için onu sözde "etnik dedektif" konseptinin yetersiz bir temsilcisi olarak adlandıracak kadar ileri gider. Ancak karakterin "çift bilinçli tespit" yeteneğine sahip olduğunu kabul eder ve bu da karakterin hem Alman hem de Türk kültüründen ayrıştığını vurgular.¹ Ne de olsa Kayankaya, Türk kültürüyle özdeşleşme bile 1980'lerde Frankfurt'ta yinelenen ırkçılıkla karşı karşıyadır.

1) W.E.B. Du Bois tarafından türetilen çifte bilinçlilik terimi, ABD'deki Afrikalı Amerikalıların ve etnik azınlıkların tecrübe ettiği, kendi benliklerinin yanı sıra ırksal bir mercekle algılanışlarıyla nasıl algılandıklarına yönelik farkındalığı ifade eder. Alman polisiye edebiyat eleştirmenleri, Türk-Alman karakterlerinin bazı deneyimlerini tartışmak için bu terimi ödünç almıştır.

➤ ALMANYA'NIN BİRLEŞMESİ VE GÜNCEL GELİŞMELER

Almanya'nın yeniden birleşmesiyle ülke giderek daha da çokkültürlü ve geniş Avrupa topluluğunun bir parçası olarak görülmeye başladı. Suç anlatılarını da etkileyen bir temaydı bu tabii. 1970'lerde Batı Almanya'da yayınlanmaya başlayan, Almanya'nın en popüler ve etkili ana akım suç televizyon dizisi *Tatort*, 1990'larda azınlıkların ve yabancı karakterlerin temsiline önemli değişiklikler yaşadı. İlk *Tatort* bölümleri, azınlıkları yasadışı faaliyetlere veya basmakalıp rollere dahil olan ikincil karakterler olarak temsil etme eğilimindeyken 1991'de dizi ilk Yugoslavya doğumlu Alman dedektif Ivo Batic'i (Miroslav Nemec) merkeze aldı. Michelle Mattson'a göre, azınlığa mensup başdedektifin temsili sorunluydu çünkü yazarlar onun kültürel geçmişine çok az önem ve saygı gösteriyordu. Gerçekten de "kusursuz" bir

Bavyera aksanıyla Alman kültürüne tam entegrasyon sağlamış mavi gözlü bir dedektif tasvirinin onu, kovaladığı yabancı suçlulardan önemli ölçüde uzaklaştırdığını belirtiyor Mattson. Ve hikâyede "etnisiteye" yalnızca ikincil, çerçevesi iyi çizilmiş bir sınırın ötesine geçmediği sürece izin verildiği sonucuna varıyor. Benzer bir temsili 1999'da izleyicilerle buluşan *Sinan Toprak ist der Unbestechliche* isimli Alman dizisinde de görmek mümkün.

Diziye ismini veren Türk-Alman dedektifin (Erol Sander) etnik kökenine çok az atıfta bulunduğunu görüyoruz. O kadar ki oyuncunun kendisi de karakteri "Almanlardan daha Alman" olarak canlandırıldığını söylüyor.

Yeni milenyum, Alman polisiye edebiyat karakterlerinde çeşitlilik artışı getirdi, ancak bunların çoğu bir dereceye kadar eski temsil modellerini izliyor gibi görünüyor. 2008 yılında *Tatort* dizisi ilk Türk Al-

man televizyon dedektifi Cenk Batu'yu (Mehmet Kurtuluş) konu aldı. Dizide, Hamburglu dedektifin yerel bir Türk suç çetesini soruşturmak için eski bir Türk mahkûm olarak kılık değiştirmesi isteniyor. Üstlerinin söylediğine göre bu "sarışın bir Hans" tarafından yürütülebilecek bir görev değil. Batu'nun tıpkı Kemal Kayankaya veya Sinan Toprak gibi dış görünüşü dışında Türk-Alman kültürüne dair algılanan fikirlere çok az bağlı kaldığını görebilmek için sadece birkaç sahne yeterli oluyor. Nitekim karşılaştığı çoğu suçlu Türk-Alman karakterin aksine dili konuşmuyor ve Türk kimliğine dair herhangi bir işaret göstermiyor. Ancak dizi, karakterin etnik kökenlerinin günlük deneyimleriyle nasıl kesiştiğini görmezden gelmiyor. Örneğin birkaç sahnede Batu, polis teşkilatı üyeleri tarafından haksız bir şekilde suçlu olarak tanımlanıyor. Bu karakter kısa ömürlü olmasına rağmen daha sonraları Yalçın Gümer (Fahri Yardım), Anaïs Schmitz (Florence Kasumba) ve Mila Şahin (Almila Bağrıaçık) gibi etnik azınlığa mensup başdedektifleri de konu alan *Tatort* dünyasında kültürel sosyal çeşitliliğin kapılarını açtığı söylenebilir.

Alman edebiyatında Su Turhan'ın *Komiser Paşa* serisi (2013), mensup olduğu azınlık sınıfının kültürüyle güçlü bağlara sahip olduğu halde bağlı bulunduğu milliyetin çoğunluk kültürüne entegre olmayı başarmış biri olarak gösterilen Türk-Alman dedektif Zeki Demirebilek'i konu alıyor. Önceki etnik azınlık dedektiflerinden farklı olarak sadece Alman egemen kültürüne iyi entegre olmakla kalmıyor, aynı zamanda akıcı bir şekilde Türkçe konuşuyor ve her iki kültürü de iyi tanıyor. Ancak Katarina Hall, Demirebilek'in Türk kültürel belirteçlerini temsilinin Türk-Alman dedektifin egemen Alman kültürünü tehdit etmeyen, idealize edilmiş bir karakterizasyonunu öne çıkaran çok spesifik örneklerle sınırlı olduğunu savunuyor.

Daha yeni televizyon dizileri, Alman polisiye kurgusunda etnik köken tartışmasına yeni boyutlar sunuyor. Örneğin *Bruder-Schwarze Macht* (2017) dizisi, kızıyla ara sıra Türkçe konuştuğu için Türk kültürüyle bağlarını koruyabilen, İslam'ın gerekliliklerini uygulayabilen ve camide veya bir cenazede geçen çeşitli sahnelerde başörtüsü taktığı görülen başarılı polis memuru Sibel'i (Sibel Kekilli) konu alıyor. Yine de dizinin sık sık Sibel ile radikal İslami bir gruba dahil olan küçük erkek kardeşi arasında tezat oluşturduğunu ve Sibel'i tartışmalı bir şekilde örnek bir azınlık olarak konumlandığını kabul etmek gerekiyor. Netflix orijinal dizisi *Dogs of Berlin* (2018), Berlin'in uyuşturucuyla mücadele ekibinden açık bir eşcinsel olan Türk-Alman dedektif Erol Birkan'ı (Fahri Yardım) ön plana çıkarıyor. Birkan çeşitli sahnelerde akıcı bir şekilde Türkçe konuşuyor ve Türk-Alman mahallesinde epey tanınıyor. Cenk Batu'nun gizli soruşturmasına benzer bir senaryoda Birkan, bir Türk-Alman futbolcunun cinayet vakasının soruşturulmasına atanıyor çünkü cinayet birimi PR amacıyla bir "Türk'e" ihtiyaç duyuyor. Birkan, büyüdüğü marjinal topluluğu etkileyen uyuşturucu kaçakçılığı halkalarını araştırma görevine katılıyor.

Bu birkaç örnek, Alman polisiye romanındaki etnik azınlıkların tarihine ve onları uzun süredir tanımlayan bazı temsil modellerine genel bir bakış sağlıyor. Kuşkusuz suç ya da mağduriyet mecazlarının devam eden varlığı, yapımların etnik farklılığı çeşitli

şekillerde tasvir etmesine dair şüphe uyandırıyor. Ve bize, tıpkı Alman toplumu gibi, polisinin nasıl gelişmeye devam ettiğini, ancak aynı zamanda geçmişin hatıraları tarafından ne denli kovalandığını da hatırlatıyor. Yine de yakın zamanda başrollerde karşımıza çıkan etnik azınlık dedektiflerin Alman ekranlarına ve literatürüne getirdiği ilerlemeyi küçümseyemeyiz: Azınlık ve çoğunluk açısından okur ve izleyici için yeni tanımlayıcı figürler sunuyorlar ve uzun süredir Alman toplumunu ve kurgusunu tanımlayan "biz" ve "diğerleri" arasındaki farklılıkları doğruyorlar. İşte, bizi her zaman daha fazlasını hayal etmeye davet eden şey, suç dünyasına ve aynı zamanda adalete odaklanan polisiye türünün uzun süredir devam eden bu anlatı ve tutumlara meydan okuma olasılığıdır.

Kaynakça

- Augart, Julia. "(Inter)cultural investigation: Kenya in German crime fiction." *Acta Germanica, German Studies in Africa*, 41, 42-55, (2013).
- Chase, J.S. *Part of the Story The Significance of the Jews in Annette von Droste-Hülshoff's. Dtsch Vierteljahrsschr Literaturwiss Geistesgesch* 71, 127-145 (1997).
- Michelle Mattson, "Tatort: The Generation of Public Identity in a German Crime Series", *New German Critique*, 78.1 (1999), 161-81.
- Sandra Beck, "Blood, Sweat, and Fears: Investigation the Other in Contemporary German Crime Fiction" in *Contemporary German Crime Fiction*, ed. by Thomas W. Kniesche (Boston: De Gruyter, 2019), ss. 197-198.
- Katharina Hall, *Crime Fiction in German: Der Krimi*, (Cardiff: University of Wales Press, 2016).

GÖZ GÖZE SAMİMİYET: JOHN WOO

Karakterleri aynı anda hem iyi hem de kötü olabilen John Woo aynı anda hem çığ hem de kayıtsız kalınamayan estetikte filmler üretmeyi başardı.

Sanatın uçları sivri de olabilir, yumuşak da. Ne kadar açtığınıza göre değişir. Dostoyevski, dikkatsiz okurun kanını daha ilk sayfada akıtır ama Tolstoy... Tolstoy okuyorsanız kanınızın aktığını fark etmeniz zaman alır, belki en sonda, ölmeden hemen önce. Hangisine yakın duracağını okur kendi tecrübesiyle karar verir elbette.

Sinemada da benzer bir durum var, Godard siz daha yerinize oturmadan kulağınıza yapışır, bu onun sabırsız ruhudur, kapılır gidersiniz ama daha finale varmadan yorulursunuz. Fellini diyelim, yolu siz seçmişsiniz de o, yanınızda yürüyüp hayallerinden söz ediyormuş gibidir, fakat nihayet aslında bütün yol boyunca onun hayallerinin peşinden gittiğinizi anlarsınız.

Kıtalar, ülkeler için de bu karşılaştırma belki işe yarayabilir: Asya kıtası hayatta kalmamız için çabalamayan ama öldüğümüzde arkamızdan ağlayan içten bir dost gibidir; Avrupa, hayatta kalmamız için çabalayan bir yapay zekâdır, ölünce sosyal medya hesabımız sahipsiz kalır. Bu, bu kıtaların sanatına da yansır.

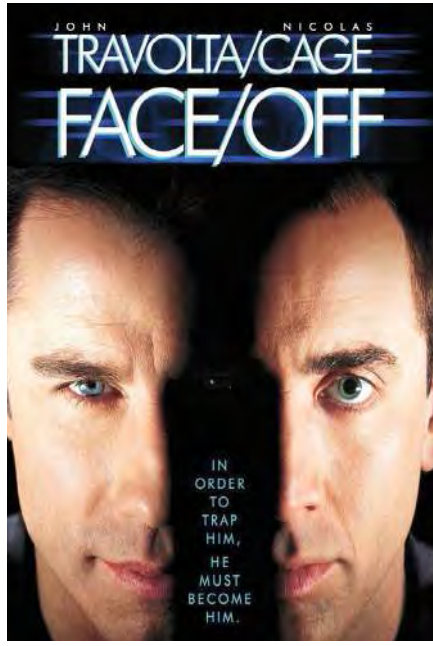
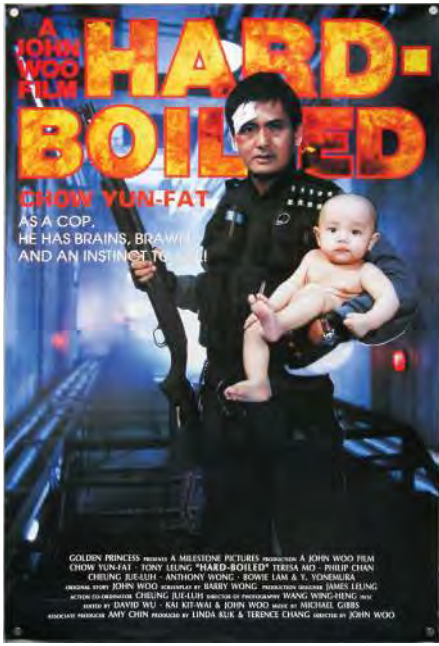
Demek istediğim, hangi ölçünün doğru olduğunu bize kimse söyleyemez -sanatsal yaratının ideal bir ölçü birimi yoktur.

› KÖPEK YILINDA DOĞDUM, ADIM YUSEN WU

John Woo aksiyon yönetmeni olarak tanındı. Benzerlerinden onu ayıran hesapsız, hazırlıksız gibi duran kaotik sahneler çekmekteki cüreti ve takdire şayan meziyetleri oldu. Karakterleri aynı anda hem iyi hem de kötü olabilen John Woo aynı anda hem çığ hem de kayıtsız kalınamayan estetikte filmler üretmeyi başardı.

Uzun yıllar Hong Kong'un önce kendi seyircisine ardından hızla tüm dünyaya hitap eden, fizik kurallarına meydan okuyan macera filmlerinin setinde pişti: Kung Fu filmleri, karakterlerini anın doğasına teslim eden Woo için kuluçka işlevi gördü. Asya kültürünün bir parçası olan Kung Fu'ya batılı seyirci fantastik muamelesi yapmıştı. Marquez'in büyümlü gerçekçilik başyapıtı *Yüzyıllık Yalnızlık*'ta olup biten tüm imkânsız olaylar için, mealen "kimse bu hikâyelerin olağanüstü olduğunu düşünmez, inanarak ve kabul ederek anlatılagelen hikâyelerdir bunlar," sözlerini hatırlatırcasına dünyanın geri kalanı ayakları yere basmayan bu karakterlerde gerçeklikten kopuk süper kahraman anlatıları buldu. Oysa halklar hayatı doğal/doğaüstü diye ayırmaz, aynı gerçekliğin parçaları olarak algılar, sindirir ve sürdürür. Kung Fu filmlerinde yerçekimine meydan okuyan bütün o karakterler, uzun mesafeleri çıplak ayakla kateden Çin köylüsünden başkası değildir sonuç olarak.

Woo
karakterleri
asla çok akıllı
ve çok güçlü
olmaz ama
mecburiyetin
emrindeki
fedakâr
köylüler
gibi sırası
geldiğinde
uçarak
Kung Fu
yapabilir, ateş
edebilirler.

O köylü diyar diyar dolaşıp bir yandan geçinmenin, bir yandan da diyelim intikamını almanın yolunu arar. Hayat zordur ve asıl imkânsız olan dövüşen insanların havada uçması değil, bu hayatın sürdürülebilmesidir. Batılı seyirci, uçan adamları fantastik birer figür olarak aldı, oysa o insanları fantastik birer kahraman yapan şey çok azla yetinip adalet, sadakat, fedakârlık gibi kadim düsturları ölümüne savunmalarıydı. John Woo bu kadim hikâye ve karakterlerin arasından ilmek ilmek oluşturacağı kendi sinema diline öncelikle bu düsturları kattı.

► BABA, OĞUL VE KUTSAL SİNEMA ADINA!

Hiçbir filmi pür polisiye olarak kabul edilemese de tüm filmleri suç temasının çeşitlemeleri olarak görüldü. Hong Kong dönemi başyapıtları *A Better Tomorrow* serisi, *Hard-boiled*, *The Killer*, Hollywood yapımları *Broken Arrow*, *Hard Target*, *Face/Off* ve *Görevimiz Tehlike 2* açık şekilde kriminal bir dünyada geçer. Bir dedektif muamması içermeseler de polis prosedüründen sert polis alttürlerine kadar polisliyenin bütün birikiminden cömertçe faydalanır.

John Woo filmlerinde Hong Kong ve Hollywood dönemleri belli bazı farklar gösterse de asıl dikkat çekici olan, Hollywood'a göçtükten sonra çoğu yönetimde görülmeyen kendi dil ve karakterini korumadaki istikrardır.

Karakterlerinin temel motivasyonu (katı kuralları olan ve bir kült karaktere odaklanan *Görevimiz Tehlike*'yi ayrı tutarsak) hiçbir zaman açıklanamaz, dayanaksız, önemsiz bir hırs değildir. Dünyayı kurtarmak da değildir. Karakterler her zaman kendi güç ve potansiyellerini fersah fersah aşan belalı işlere kalkışır. Ölümü göze alan bu karakterler duyguları olan, bir çocuk hasretiyle kıvranan, bir anne şefkatine sonsuz kere ihtiyaç duyan, kaybettiği dostunun yokluğunu her an yüreğinde taşıyan birer tabancaya dönüşürler. Çoğu kez arabeskin ellerine teslim olurlar ve bu

THE KILLER

noktadan sonra tabanca neden ateşleniyor, kimse kestiremez. Dahası tabancalar neden susar, bir süre sonra asıl soru bu olur. Kötü adamlar, dünyayı tehdit ettikleri için değil, örneğin *Hardboiled* filminde olduğu gibi bir dostun ölümünden sorumlu oldukları ve karargâhı bir hastaneye kurdukları için imha edilmeyi hak eder. Benzer bir tema *Face/Off* filminde de görülür,

orada da kötü adam, masum bir çocuğu öldürdüğü ve bir kamusal alana tahrip gücü yüksek bir bomba yerleştirdiği için yok edilmelidir. Polis karakteri ilgilendiren şey dünya barışı, insanlığın geleceği ya da devlet başkanlarının hayatı değildir. Kamunun güvenliği tehdit altındadır, karakter için en önemli şey budur. Sözgelimi *Hardboiled* filminde karakterin kucağındaki yeni doğmuş bebekle yüzlerce gangsterin kurşun yağmurunun ortasına atılmasında mantıklı bir sebep yoktur ama önemli bir mesaj vardır: Woo'nun karakterini o acımasız gangsterlerden ve binlerce mermiden koruyan şey uzaylı genleri, illegal kimya denemeleri ya da tanrısal herhangi bir şey değildir, o bebeğin masumiyeti ve kamunun bu cesarete duyduğu ihtiyaçtır. Woo karakterleri asla çok akıllı ve çok güçlü olmaz ama mecburiyetin emrindeki fedakâr köylüler gibi sırası geldiğinde uçarak Kung Fu yapabilir, ateş edebilirler.

Bir söyleşisinde aksiyon sekanslarının zihninde hazır olduğunu ama karakterin oradan oraya uçması, silahını çılgınca kullanması konusunda oyuncuları serbest bıraktığını, doğal akışa ayrıntılı ön hazırlıkla müdahale etmediğini söylüyor Woo. Bu, onu eski ve klişe yaptığı kadar, insani de yapar. Onun Hollywood'la kan uyuşmazlığı yaşamasının sebebi de budur. Ölçülüp biçilmiş, matematik bir kesinlikle hareket eden aksiyon yıldızları ruhsuz kas yığınları ya da en hafifinden birer robot gibi görünürken Woo'nun karakterlerini alelade biri gibi gösteren bir sebep de budur. Oyuncular kamera karşısına yönetmenin ne anlama geldiğini bilmedikleri talimatlarını yerine getirmek için çıkmazlar, hikâyedeki intikamın tecellisi için çıkarlar. *Hardboiled* filminin finalinde patlayan bombalardan son anda kucağındaki bebekle kendini dışarı atan ikonik yıldız Chow Yun-fat'ın gerçekten de ölümün eşiğinden dönmesi ve buna rağmen kucağındaki bebeği (maketi)

sıkıca tutarak hem çekimi hem kurtuluşu başarıp başarmadıklarını sorması bundandır. John Woo'nun kamerası aksiyon sinemasını kendi uçlarına ağır çekimlerle ulaştırmıştır.

Ağır çekimler estetik bir tercihi işaret etmesinin yanında dramatik bir tercihtir de. Kalabalıkların günlük ritüellerinin kıymetinin altı bu şekilde kalın kalın çizilir. Kötü adam sıradan insanı hedef aldığı için kötüdür. Woo'nun ağır çekimleri sadece elinde silahıyla uçarak ateş eden adamları göstermez. Huzuru kaçmış kuşları da gösterir. İşte o çılgın aksiyonun yıkıma uğrattığı şey budur: Avlularımızda yemlenen, dallarımızda dinlenen kuşların artık olmayacağı bir hayat, insan hayatının da sonudur.

Sam Peckinpah'tan Sergio Leone'ye nice ustanın izlerine rastlanabilecek sinemasında mermilerin öldüremediği tek şey sıradan insanın duygularıdır. Oyunculuk hevesleri kursaklarında kalmış onlarca güvercinin ağır çekimde kanat çırpıtığı kilise avlularından cüppelerinden uzun namlulu silahlar çıkaran rahiplerine dek Hristiyanlık figürlerini filmlerinden eksik etmeyen Woo, bu özelliği sebebiyle aksiyon sinemasının vaftiz babası olarak da anılır.

Ne diyelim, Tanrı Woo'yu korusun!

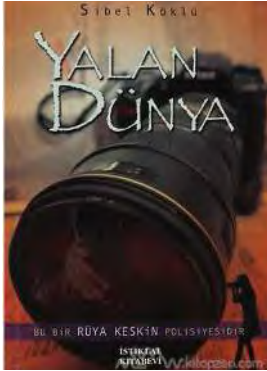
Hayat zordur ve asıl imkânsız olan dövüşen insanların havada uçması değil, bu hayatın sürdürülebilmesidir. Batılı seyirci, uçan adamları fantastik birer figür olarak aldı, oysa o insanları fantastik birer kahraman yapan şey çok azla yetinip adalet, sadakat, fedakârlık gibi kadim düsturları ölümüne savunmalarıydı.

SİBEL KÖKLÜ POLİSİYELERİ

› “BU BİR RÜYA KESKİN POLİSİYESİDİR!”

Üçü de farklı yayınevlerinden çıkan Sibel Köklü imzalı polisiye romanların ikisinin kapağında bu ibare yer alıyor: Bu bir Rüya Keskin polisiyesidir!

2007 yılında İstiklal Kitabevi etiketiyle okurlarla buluşan ilk Rüya Keskin polisiyesi *Yalan Dünya*'yı 2010 yılında İthaki Yayınları çatısı altında yayımlanan ikinci Rüya Keskin polisiyesi *Geçmişe Kapanan Kapılar* takip eder. İkinci maceradan dört yıl sonra Labirent Yayınları, şimdilik sonuncu Rüya Keskin polisiyesi olan *Aşka Vakit Yok*'u yayımlar ve dört yıl sonra Çınar Yayınları etiketiyle Türkiye Polisiye Yazarları Birliği'nin öykü derlemesi olan *Kanlakarışık* kitabında yer alan “Beyaz Kelebeklerin Sırrı” isimli kısa öykü haricinde Rüya Keskin derin bir suskunluğa çekilir...

› GAZETECİNİN YAZARI, GAZETECİ

Türk polisiyelerinin en büyük özlemlerinden biri, polis olmayan dedektif karakterler. Son yıllarda sayıları gözle görülür ölçüde artsa da 2000'li yılların başında pek tabii hasret kaldığımız adımlardı. Sibel Köklü'nün karakteri Rüya Keskin ise tıpkı yazarı gibi bir gazeteci.

İstanbul doğumlu Sibel Köklü, İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Gazetecilik Bölümü'nü bitirdikten sonra 1993 yılında polis-istihbarat muhabiri olarak *Milliyet* gazetesinde gazeteciliğe adım atar. Bir süre sonra ekonomi servisine geçer. *Yeni Yüzyıl*, *Akşam* ve *Finansal Forum* gibi mecralarda mesleğini icra eder.

Dolayısıyla Sibel Köklü, Türkiye'nin sosyolojik açıdan değişimini oldukça başarılı bir şekilde tabiri caizse “yerinde” gözlemleme, farklı mecralarda çalışarak farklı dinamiklere hâkim olabilme ve günden güne köhneleştirilmeye, içi boşaltılmaya çalışılan gazeteler ve gazetecilik mesleğinin dönüşümüne şahitlik etme fırsatı bulur.

› MURAT DAVMAN'DAN BUGÜNE...

Türk polisiyelerinde gazeteci karakterler elbette gerek başrol gerekse yan roller olarak hiç rastlama-

diğımız figürler değil. Her şeyden evvel Ümit Deniz'in Murat Davman karakteri yerli polisiyemizin tam ortasında, yazıldığı ve yayımlandığı günlerdeki canlılığıyla varlığını sürdürüyor. Ancak yazıldığı çağlar ve yazılma saikleri bağlamında iki karakter arasında gün ve gece kadar fark olduğunu söylemek mümkün.

Murat Davman'ı düşündüğümüzde, gözümüzün önünde Clark Kent'in (misal bu ya) belirmemesi işten değil. Gazeteciliği sanki biraz cemiyete dahil olabilmek için bir paravan olarak kullanıyormuş gibi davranan, dedektif kimliğinin ama en çok da milliyetçi tavrının baskın olduğu bir karakter Murat Davman.

Rüya Keskin ise tam tersine dedektifliğe başlaması tamamen gazetecilik dürtülerinden kaynaklanan, tamamen "gazeteci" kimliğiyle var olan bir karakter. Hikâyelerinin odağında ise gazeteler ve gazeteci olma kavramları neredeyse Rüya Keskin'den rol çalacak kadar güçlü bir üslupla yer alıyor.

Rüya Keskin polisiyeleri için bir "gazetecilik" macerası da diyebiliriz pekâlâ. Sözün kısası, Murat Davman kadar gözü kara ve kurşunlara yumruklarıyla karşı koyabilecek cevval gazetecilerin yanı sıra iz sürme becerisi maceraya atılma güdüsünden daha üstün olan, araştırmacı Rüya Keskin'ler de var artık.

MANŞETLER SENİ SÖYLER

İlk Rüya Keskin polisiyesi, aşk sosu ve gidişatının biraz da ismiyle özetlenebilmesiyle müsemma *Yalan Dünya* bizi bankaların hortumlandığı yıllara götürüyor. Holdingler, bankaların içini boşaltıp kayıplara karışabilen mutemetler, gizli servis elemanları ve pek tabii Rüya Keskin. Havaalanında üzerinde yüklü miktar parayla yakalanan kuryenin taşıdığı paranın yarısına el koyan polisler kuryeyi serbest bırakır ve olaylar gelişir.

Özel bankacılığın güç kazandığı yılları ve ardından bilhassa kıyıda köşede kalmış kasabalarda yaşanan "hortumlama" vakalarını anımsayanlar için *Yalan Dünya* kaliteli bir nostalji sunacaktır. Nostalji dokusu taşıyan hikâyesinin içinde Rüya Keskin'in attığı adımlar aracılığıyla bir gazetecinin ne yapması (ve biraz da ne yapmaması) gerektiği hakkında okur, net ve objektif bir bakış açısına sahip oluyor. Gazetede bir birimin nasıl yönetildiği, görevlendirmeler, haber akışları ve elbette o baş sayfaya haber çıkarma coşkusu Rüya Keskin'le birlikte okuru da sarıp sarmalayan gidişatı şekillendiriyor. Eh, adı bu ya, "Yalan Dünya", okuru da kitabın sonunda Rüya karakteri gibi yalan dünyayla yüzleşmeye zorluyor.

Ardından ikinci Rüya Keskin polisiyesi, *Geçmişe Kapanan Kapılar*. Adı üzerinde bir hesaplaşma kitabı bu. Ancak neyle, kiminle? O faslı da "sürpriz bozan" olmaması adına kıyısından köşesinden dola-

narak aktaralım kitabı... Çetelerin İstanbul'da gündüz gözüyle kahvehane taradığı, sokak ortasında "baba"ların kurşunlandığı yılları anımsayanlar olaylara bir de Rüya Keskin perspektifinden bakabiliyor bu kitapta. Rüya Keskin ise bir yanında geçmişinden taşıdığı ve kapatmaya çalıştığı kapılar, bir yanında ise her an arkasından mafyatik tiplerin çıkabileceği geleceğe uzanan kapılarla mücadele ediyor hikâye boyunca...

Aşka Vakit Yok ise üçüncü ve aslında bir nebze "nokta" işareti yerine geçebilecek Rüya Keskin polisiyesi... İlk iki kitabında kalbinin açmazları arasında gelgitler yaşayan metropolün özgür ve atik ruhlu gazetecisi Rüya'yı bu kitapta biraz daha umutsuz, biraz daha "gazeteci" görüyoruz. Kıbrıs'ta yaşanan bir kumarhane mevzusunu araştırırken yolu gene çetrefilli virajlara evriliyor ve biz hikâyede, Türkiye'deki gazetelerin holding patronlarının eline geçtiği yıllara tanıklık ediyoruz. Sendikanın, örgütlü mücadelenin gazeteler için ne kadar önemli olduğunu da okurken Kıbrıs'ın tatile teşne doğasının kumar atmosferiyle nasıl çıkar savaşlarının boğucu atmosferiyle işgal edildiğini anbean görüyoruz.

2018'de yayımlanan *Kanlakarışık* derlemesinde Rüya Keskin'le üçüncü macerasında onu bıraktığımız yerde tekrar buluşuyor; "Beyaz Kelebeklerin Sırrı" ile kadın cinayetlerine karşı araştırmacı gazeteci kimliğini konuşturduğu kısa öyküsüyle karşılaşırız. Kedisi Derviş, gazetede Şef ve elbette Türkiye'de günden güne zorlaşan gazetecilik şartlarıyla bize kısa bir selam çaktıktan sonra tekrar ortadan kayboluyor Rüya...

YAZ GAZETECİ!

Rüya Keskin polisiyeleri, polisiyenin ruhuna işli muamma hissini gazetecilik öğeleriyle bize sunuyor. Sibel Köklü kitapları bir insan olsaydı; bir mekâna girdiğinde daha girer girmez dikkati üzerine çeken figürlerden ziyade mekâna gözleriniz alışınca görüp de aşinalık hissi uyandıran bir figür olurdu.

Rüya Keskin de biraz öyle... 30'lu yaşlarında, İstanbul'da tek başına (ikinci kitaptan itibaren kedisi Derviş'le) yaşayan, çalışkan ve güçlü bir kadın. Ama biz ona dair daha fazla şey öğrenemiyoruz. Aşkı keşfetmeye çalışıyor, mesleğinde tutunmaya, insanları anlamaya ve hayata anlam katmaya... Bütün bunları yaparken polisiye biraz ikinci planda kalıyor. Bir karakterin oluşum evrelerini adım adım takip ediyoruz üç kitap (ve bir öykü) boyunca ama bizim elimizde tam teşekküllü bir figür kalmıyor. Yani işin aslı, bütün maceralar bitip gittiğinde hâlâ mekâna gözlerimiz alışamıyor...

Yine de yerli polisiye edebiyatımızda gazetele- rin dönüşümünü, Türkiye'nin siyasi ve sosyokültürel "tersine" evrimini net ve berrak bir üslupla anlatan, gazeteciliğin ve gazetecilerin kıymetini bilen ender yapıtlar arasında yerini alıyor Sibel Köklü polisiyeleri.

Boyle güçlü bir gazetecilik anlatısını da ancak bir gazeteci yazabilirdi!

KİBİRLİ GÖZLER

Dalyan sahilindeki alışlagelmiş yerine varır varmaz açtığı portatif koltuğuna oturup denizi seyre dalması akşam yedi buçuğu bulmuştu. Kaan oraya sırt çantasında getirdiği soğuk bira ve yanındaki çerezi akşam yemeği niyetine hızlı hızlı atıştırıyor, randevu zamanının gelmesini bekliyordu. Yakışıklı mühendis düşünceli ve kaygılı gibiydi. Çalıştığı şirketteki yazılım grubunun parlayan yıldızı, ekip arkadaşı Muratcan'ın ansızın ortadan kaybolmasının üzerinden bir hafta geçmiş, can arkadaşının yakınlarının kederi ve olayın üzerinde bıraktığı kötü etkinin sıcaklığıysa henüz hiç hafiflememişti.

Ekibe sonradan dahil olmasına rağmen kısa sürede şirket bölüm direktörlüğüne en yakın aday oluveren iyi bir yazılımcıydı Muratcan. Mühendis arkadaşının ardında bıraktığı nişanlısı Güniz'le birlikte olayın analizini yapacakları görüşmeyi beklerken hemen sol tarafına geçip oturan demode giysili kadının seslenişini işitti. Koyu ama neşeli ses tonuyla, "Hayat devam ediyor, karamsar olmayın," dedi kadın.

İlginç birine benziyordu. Neredeyse annesi yaşlarındaki hatunun yüzünde şefkatli bir ifade vardı. "Kayıplar için üzülmeyin kimseye faydası yok."

Şaşırdı Kaan. Sağına soluna bakındı. "Bir kaybım olduğunu nereden anladınız?" diye sordu.

"Enginlere dalıp gidişinizden..."

İştah açıcı çilingir sofrasına göz gezdirdi. Daveti kabul edip portatif masa görünümü çantasının üzerini göz alıcı yiyeceklerle donatmış yeni ahbabına yakınlaştı. "Hakikaten tam isabetle bildiniz," dedi Kaan. "Çözemediğimiz tuhafılıkta gizemli bir olay hayatımızı altüst etti."

Yabancı kadın bir falcıydı adeta. Önce yeni tanıştığı Kaan'ın geçmişine ve kişiliğine dair izlenimlerinden bahsetti, sonra da durup dururken, "Bakışlarınızda bir şey daha gördüm," dedi. "Bu sanki rahatlama hissi, yeni bir başlangıç ifadesi..."

Kaan bu sözlerden tedirgin olmuş gibi başını denize doğru çevirince tel çerçeveli gözlüklerinin üstünden gri-mavi gözleriyle bakarak gülümsedi kadın. "Rahat olun, sıkıntılarınızı benimle paylaşabilirsiniz. Yabancı birileriyle konuşmak hepimize iyi gelir."

"Psikolog musunuz?"

"Öyle de diyebiliriz. Komşularımın dışavurum seanslarından biraz bunaldım, deniz havası almak için buraya attım kendimi. Hava ne güzel değil mi?"

"Ya, evet. Ben de arkadaşım Güniz'i bekliyorum. Şimdi o da gelir."

Çokbilmiş Beril Hanım kendini tanıttı, evden getirdiği sebze böreklerinden ikram etti misafirine. O da bira içiyordu. Eski balıkçı barınağının arkasında köhnemiş ahşap çekeklerden oluşan sahildeki yeni çevre düzenlemesi sayesinde bu çimlendirilmiş promenat üzerinde piknik keyifler yaşamak moda olmuştu. Kimi çayını, kahvesini içip sandviçini burada atıştırıyor, kimiye çerez yanında içkisini yudumluyordu.

Beril sorunca, kaybolan arkadaşının hikâyesini biraz daha kapsamlı özetledi Kaan. "Geçen hafta cuma akşamı bir işyeri partisine katılmak üzere evinden çıkmış, aracını Bağlarbaşı'nda bir otoparkta bırakmış," dedi. "Arabayı buldular ama Muratcan'a bir türlü ulaşamadı polisler. Başına ne iş geldiğini hâlâ bilmiyoruz."

"Çok tuhaf tabii ama mutlaka makul bir açıklaması vardır. Kimse öyle pat diye ortadan yok olmaz, öyle değil mi?"

Olay hafta başında gazetelerin manşetlerini meşgul etmiş, sonrasında savcılık tahkikatın gizli sürdürülmesine karar vermişti. Muratcan'ın ailesi, arkadaşları ve güvenlik yetkilileri onu bulmak için seferber olmuşlardı.

"Güniz'le birlikte bu konuyu kendi kendimize sürekli sorup duruyoruz," dedi Kaan. "Ama ne yazık ki bir sonuca varamadık."

"Ümidinizi kesmiş gibisiniz."

"Eh, bugün bir hafta oldu ve günler geçtikçe moraller iyice bozuldu tabii. Polis çaresiz kalınca resmen çöktük. Şimdi artık bizden sakladığı karanlık bir hayatı olduğunu ve bu yüzden bir cinayete kurban gittiğini düşünüyoruz."

"Nasıl yani?"

"Mafyatik bazı işlere bulaşmış olabilir. Güniz onun son dönemdeki esrarengiz telefon konuşmalarını öyle yorumluyor."

Muratcan'ı otopark çıkışında karşılayan adamın fellik fellik arandığını duyduğunu söyledi Beril. Ona göre kilit kişi oydu; kamera görüntüsü vardı ancak kimlik tespiti yapılamamış, izine başka yerde rastlanmamıştı. "Yine de açıklama yapmaktan kaçınmış olabilirler," dedi. "Adamı bulup konuştururlarsa bu iş çözülür bence."

Birbiri ardına yudumlanan biralar eşliğinde koyulaşan sohbet akşam serinliğine karıştıkça Kaan nasıl olup da çenesinin bu kadar düştüğüne şaşırırmaya başladı. Beril Hanım'ın konuyu ele alışındaki yönlendirici ustalık karşısında savunmasız kalmıştı sanki.

Muratcan'ın Altunizade'deki işyeri toplantısına görüşmeye gittiği işadaminin yalan söylediğini düşündüğünü söyledi Kaan.

"Olabilir tabii," dedi Beril. "Muratcan'a kim aracılık etmiş?"

Ballı börekli iş fırsatını ona Güniz bulmuştu. "Fakat şirketin patronu bu bağlantıyı inkâr etmiş ifadesinde, biliyorsunuz, basına yansıdı," diye devam etti Kaan. "Adam onu tanımadığını, adını bile duymadığı Güniz'le de konuşmadığını ve hatta o akşam işyerinde bir kutlama olmadığını söylemiş."

"Hangisi yalan söylüyor, merak ettim doğrusu," diye mırıldandı Beril. "Güniz mi yoksa adam mı?"

Bu sözler üzerine biraz daha rahatsızlık hissetmiş olmalıydı ki Güniz'in az sonra oraya geleceğini belirterek konuyu kapattı Kaan. "Ayrıntısını ben de bilmiyorum, gelince ona sorarsınız," dedi.

Gariban bir sokak köpeği yanlarına yanaştı, sağı solu koklarken Kaan'a hırladı birden. Yelkenliler Kalamış Koyu'ndan Fenerbahçe'ye doğru yol alıyor, akşam karanlığı sahil şeridinde bulunanların üzerine çöküyordu.

"Şu işadamı, 'Muratcan ve Güniz'i tanımıyorum ve şirketimde öyle bir kutlama da olmadı,' demişse ifadesinin doğruluğunu kanıtlamıştır herhalde, öyle değil mi?"

"Eh, bilmiyorum ama Güniz'in yalan söylediğini hiç sanmam. Her ikimiz de cuma akşamı olay yeri civarında bulunmadığımızı ispatladık."

"Bu neyi gösterir ki? Birlikte miydiniz?"

"Hayır, ne münasebet!" dedi Kaan. "Bu da nereden çıktı şimdi?"

"Gerilmeyin canım, öylesine konuşuyoruz işte. Sohbet ediyoruz, beyin jimnastiği yapıyoruz, hadi artık neşelenin biraz."

Kaan birasının son yudumunu içerken zoraki gülümsedi. Beril, "Sizce Güniz, nişanlısını iş teklifi bahanesiyle sahte bir randevuya yönlendirmiş olamaz mı?" diye sordu bu kez.

Aklına bir şey gelmiş gibi telaşlandı. "Bunu neden yapsın ki?" Akıllı telefonunun ekranını kurcaladı, mesaj yazdı, sonra da geciken Güniz'i merak ettiğini söyledi Kaan. "Tek kelime yazmamış. Üstelik ona hiçbir yerden ulaşamıyorum."

"Polis onu gözaltına almış olmasın sakın?"

Güniz'in suç işleyebilecek nitelikte bir insan olmadığını söyleyen Kaan, meraklı kadının yaklaşımına bozulmuş gibiydi. "Gitmem lazım," diye söylenerek eşyalarını toplayınca Beril de ayağa kalkıp koltuğunu katladı, kılıfına yerleştirdi.

"Bağlarbaşı'nda Güniz'in ailesine ait kiralık bir depo var, öyle değil mi?"

"Ne deposu? Nereden çıkardınız bunu?"

"Az önce Üsküdar civarında uygun bir yer aradım," dedi Beril gayet sakin. "İnternette kiralık depo ilanı verilmiş."

"Bakın Beril Hanım, bu kiralık depo işi benim bilgim dahilinde değil! Yani böyle bir yer varsa da ben bilmiyorum."

Caddeye doğru birlikte yürümeye başladı-

lar. Kaan'a yetişmekte zorlanıyordu Beril. "Muratcan'ı Bağlarbaşı'na yönlendiren Güniz'in tam da orada boş bir işyerinin olması rastlantı olabilir mi?"

Tedirginliği öfkeye dönüşen Kaan olduğu yerde durdu birden. "Siz gerçekte kimsiniz yahu!" diye bağırdı. "Ne istiyorsunuz benden?"

Sahile açılan çıkmazın başına vardıklarında, "Muratcan'ın annesinin bir bankanın teftiş servisinde çalışan arkadaşıyım," diye yanıtladı onu Beril. "Muratcan'ı karşılayarak metruk depoya götürün şahsa Güniz'in hesabından yapılan ödemeyi bulup ortaya çıkaran kişiyim."

Kaan allak bullak oldu. "Güniz'le birlik olup Muratcan'ı kaçırttığımızdan mı şüpheleniyorsunuz?" dedi gergin bir tonda. Yaya geçidinden caddeye doğru çıkmak üzere geçerlerken, "Hayal ürünü zırvalarınızı dinlemeye hiç niyetim yok!" diye devam etti. "Arabam bu sokakta ve sizi tuhaf senaryolarınızla baş başa bırakıp evime dönüyorum."

"Dönebilecek misin?"

"Nasıl yani?"

"Şu anda aracının başında iki sivil polis bekliyor," dedi Beril. Başıyla siyah spor aracın yanındakileri işaret edince ara sokağın az gerisinde durdular. "Yanlarına gidelim mi?"

"Ben kimseyi özgürlüğünden alıkoymadım, suç işlemedim! Utanç duyuyorum bu iğrenç ithamlardan... Oraya gitmedim, kimseye para ödemedim ve o söylediğiniz depodan da haberim yok! Eğer bunları yapan Güniz'se neden beni suçluyorsunuz?"

"Ayartıp kullandığın Güniz'in cinayetden maddi bir çıkarı yoktu ama senin var. Ayrıca polisin elindeki kanıtlar..."

"Kanıt falan mümkün değil! Blöf yapıyorsunuz!"

Önünde durdukları apartman girişinin korkuluğuna elinde taşıdığı portatif koltuğun kılıfını dayadıktan sonra, "Arkanda hiçbir iz bırakmadığınızı düşünüyorsunuz değil mi?" dedi Beril. "Her işi başkalarına yaptırtıp nemasını zahmetsizce cebe indirecek kadar maharetli aklına güveniyorsun."

Zaman kazanmak için sırt çantasının ön gözünden çıkardığı kâğıt havluyla terli yüzünü silip temizledi. "İnsanları yönlendirme becerim vardır, evet, ne var bunda?" dedi Kaan.

"İki sevgilinin arasına giren arkadaş görünümü lü kişinin yani senin fitnelerle soğuduğu Muratcan'dan ayrılmak istiyordu Güniz. Fakat bu işten nasıl sıyrılacağı konusunda hiçbir fikri yoktu. Ayrılığa cesaret edemeyen Güniz'i hınçla doldurarak entrikana ortak ettin."

"Düşündüğünüz gibi abuk bir şey olmadı. Güniz'le de aramızda aşk ilişkisi falan asla..."

"Olmayabilir. Güniz'in senin bambaşka planların olduğundan haberi yoktu. Parayla tuttuğunuz adamın Muratcan'ı تنها bir yere götürüp kendisinden ayrılması için 'ikna etme' çalışması yapacağını sanıyordu."

"Çok saçma!"

"Kandırarak binadan içeri soktuğu Muratcan'a silah göstererek tehdit edecek, ona kendisinin Güniz'in gizli sevgilisi olduğunu ve kızın peşini bırakmasını söyleyecekti. Güniz olayı böyle sanıyordu."

"Bu pis bir senaryo!"

"Muratcan'ı tongaya düşürmek üzere bir iş teklifi hazırlayıp kurbanınızı istediğiniz yere, Bağlarbaşı'na yönlendirdiniz. Güniz aracılığıyla talimat verdiğiniz ve görevi Muratcan'ı kandırarak metruk depodaki eski sarnıçta bağlayıp bırakmak olan işsiz güçsüz adamı sen buldun, bu iş karşılığında ona dolgun bir ücret teklifi sundun, ödemesini Güniz'e yaptırdın. Böylece arkada iz bırakmadın, o adamla hiçbir temasın olmadığı izlenimini verdin."

"Bu masala kim inanır? Güniz benim yalnızca arkadaşım. Birbirimizin dertlerini paylaşan iki dostuz biz, bunun ötesinde farklı bir ilişkimiz, işbirliğimiz yok, bunu çevremizdeki herkes biliyor!"

"Mesele sadece Güniz değil," diye devam etti Beril. "Muratcan'ı kaçırap alıkoymakla görevlendirdiğin şahıs, onun akıllı telefonunu alıp sana teslim etti. Muratcan'ın icadı olan kaynak kodlarını ve kişisel verilerini onun bulut şifresini kullanarak kendi bellek depona aktardın. Şirketteki en yetkin yazılımcı oluverdin. Güniz zaten avucunuzun içindeydi, hoş ona âşık olduğundan değil ama o, seni tercih etmişti, öyle değil mi?"

"Öyle bile olsa benim suç işlediğimi gösterir mi bunlar?"

Beril, "daha bitmedi" der gibi Kaan'ın sözlerini ağzına tıktı. "Küçük suçlarını örtbas edebildirdin belki ama cinayet ağır bir cürümdür..."

"Cinayet mi?"

"Evet, cinayet girişiminde bulundun. Aylardır boş duran depo kiraya verilmek istenince paniğe kapıldın ve Muratcan'ın ortadan kayboluşunun üçüncü gününde oraya gittin. Zavallı arkadaşın sarnıç girişinin tuğlayla örüldüğünü gördü ama yattığı yerden kimin yaptığını görmedi. Açlık ve susuzluktan bitap düşmüştü, ağzı sıkıca bantlanmıştı, gıkını çıkartamadı. Onu canlı canlı mezara gömdün..."

Kaan başına gelebilecekleri düşününce kıpkırmızı oldu telaştan. "Dur bir dakika!" diyerek sesini yükseltti. Oradan kaçıp gitmenin bir yolunu bulmak ister gibi ara sokağın arkalarına bakınıyor, arabasının önünde karakol kuran polisleri kesiyordu bir yandan. "Peki, eğer istediğimi aldıysam Muratcan'ı neden öldürmeye kalkışayım?" dedi. "O kadar salak mıyım?"

"Muratcan'ın bulunması demek ölümcül projenin kabak gibi ortaya çıkması demektir. Salak rolü yapıp güldürme beni allahaşkına..."

Kaan tehditkâr bir hamleyle Beril'e doğru bir adım attı. Kadın ona geri basmasını söyleyince bahçe duvarının önüne çöküverdi. Başını ellerinin arasına aldı. Üzgün olduğundan dem vurdu. "Niyetim ona zarar vermek değildi," dedi. "Neden öyle yaptım bilmiyorum."

"Muratcan senin önünde ciddi bir engel hem de hasetlik kaynağıydı. Yakışıklı, zeki, eğitimlisin ve varlıklı bir aileden geliyorsun ama yine de bunlardan hiçbirine sahip olmayan Muratcan'ı kıskanıyorsun, çünkü o iyi kalpli, akıllı, çalışkan ve motivasyonu yüksek bir insan... Sense kompleksli ve açgözlüsün. Şunu unutma; kibir, aşağılık duygusunun kardeşidir."

"Bence siz psikolojiye fazla kafayı takmışsınız, öyle bir şey olsa..."

"Öyle bir şey oldu ve seni kıskançlıktan çıldırtan sıkıntıları tümünden bertaraf etmek üzere bir plan yaptın, yürümeye başladın ama son kerte de evdeki hesap çarşıya uymadı ve sen..."

"Sonuç olarak suç işlemiş sayılmam, öyle değil mi? Tanık yok, delil yok... O zaman bu saçma konuşmaları neden yapıyoruz?"

Muratcan'ı kaçırmak için kullandığı elemanla Güniz'in gözaltına alındığını ve sorgularının sürdüğünü söyledikten sonra, "Güniz, polise ne anlatırsa anlatsın, işin arka planında senin olduğuna dair bir kanıt bulamaz ve sunamazdı, evet,

haklısın," dedi Beril. "Çünkü ona öyle bir bakış açısı kurmuştun ki gördükleri yalnızca illüzyondan ibaretti. Ancak bir noktayı gözden kaçırdın."

"Neymiş o?"

"Kiraya çıkarılan o depoyu görmek isteyen talipliler tüm işi bozma potansiyeline sahipti. Muratcan'ı oraya götüren kiralık adamını aradın ve işi ilave para karşılığında ona gördürmek istedin fakat adama ulaşamadın çünkü Ahmet usta, polis nezaretindeydi."

"Nezaret mi?"

"Evet. Onu bulamayınca işi kendin yapmaktan başka çaren kalmadı. Sarnıcın kapısını kör duvara çevirmek üzere bizzat depoya giderken en yakındaki nalbura uğrayıp malzeme satın aldın. Tuğla, çimento ve kum... Malzemeyi arabanın bagajına sığdıramadın. Nalbur siparişi adrese teslim etti. Onlara sahte isim verdin ama şoförün uzattığı sevk irsaliyesine gerçek imzanı attın dalgınlıkla..."

"İmza attığımı hatırlamıyorum. Beni gören olmuş mu siz ona bakın, öyle değil mi? Hem ben sıvadan, duvarcılıktan hiç anlamam ki..."

Az önce aracın yanında duran iki sivil polis hemen arkalarında belirdi. Elindeki telefon kayıtlarına bakarak, "Tamam, bu kadar dinleme yeterli," dedi yaşlıca olanı. "Olay tamamen aydınlandı."

Kaan kelepçelenmeden önce kaçmaya yeltenmedi. Yüzüne hakları okunarak prosedürü yerine getirip tutukluyu araçlarına doğru götürürlerken Beril'e yardım için teşekkür ettiler. "Siz olmasaydınız yapamazdık," dedi arkadaki polis şefi.

İltifatlar Beril'i mahcup etmişti. "Muratcan'ın sağ kurtulması ve adaletin yerine gelmesi herkesi rahatlatacak," dedi. "Belli ki Kaan Bey kusursuz bir plan yaptığını düşünmüş ama birilerinin onu av yolunda avlayabileceğini hesaba katmamış."

Süklüm püklüm ekip aracına bindirilmeden önce, "Beni nasıl buldunuz?" diye inil dedi Kaan. "Güniz mi söyledi?"

"Sana burada randevu vermesini biz talep ettik. Seni görür görmez suçlu olduğunu anladım yakışıklı çocuk. İçinde 'ben her işi beceririm' ışığı yanan bakışlarından anladım bunu. Bakalım o kibirli gözler seni hapiste yatmaktan kurtarabilecek mi?"

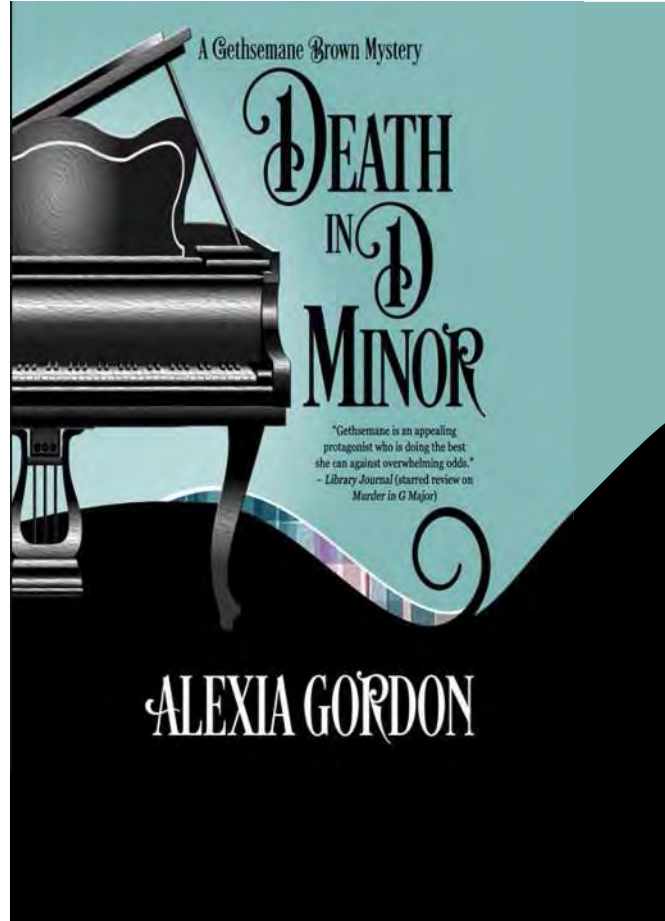

GETHSEMANE BROWN NE DİNLER?

Onun sevdiklerinden bir çalma listesi yapsak sanırım Çikovski'nin 6. Senfoni'sinin tamamı, belki keman konçertosu; Beethoven'ın herhangi bir senfonisi; birkaç Debussy ve çokça Paganini listeyi doldururdu.

Şaka maka, "Dedektifler Ne Dinler?" köşemizin onuncu bölümüne gelmişiz. Demek ki bir yıldan fazladır muhtelif dedektiflerin müzik zevkleriyle haşır neşir oluyoruz. Bu sırada Sherlock Holmes ile Richard Wagner de dinledik, John Rebus ile Rolling Stones da... Son olarak geçtiğimiz sayıda, bu köşede ilk kez bir Türk polisiyesine el attık: Ekonomist Mahfi Eğilmez'in *Inferis* romanına. Onun başkarakteri bir dedektif değil, maliye müfettişiydi ve sıkı bir klasik müzik meraklısıydı. Ondan önce bu köşeye konuk ettiğimiz Lord Peter Whimsey de aslında dedektif değildi; hobi olarak yapıyordu bu işi. O da sıkı bir klasik müzik meraklısıydı. Şimdi, köşemizin bu onuncu bölümünde yine dedektif olmayan bir dedektifin müzik zevkini keşfedeceğiz: Gethsemane Brown'un.

Dr. Gethsemane Brown. Adının başında "Dr" titri var diye tıp doktoru sanmayın. 38 yaşındaki bu Afro-Amerikalı kadının doktorluğu, müzik alanındaki akademik çalışmalarından geliyor. Kendisi aynı zamanda bir orkestra şefi ve kemancı. Evet, maceraları (şu ana dek beşi yayımlandı) Amerikalı yazar Alexia Gordon tarafından kaleme alınan Gethsemane Brown bir müzisyen ve onu bizim köşemize taşıyan unsurların başında da bu geliyor. Yoksa, doğrusunu söylemek gerekirse Alexia Gordon usta bir yazar değil ve Gethsemane Brown romanları birçok polisiye okurunu tatmin etmeyecek romanlar. Hatta işin içinde hayaletler olduğu için ciddi sayıda polisiye okuru daha baştan bu romanları kenara bırakabilir ki Gethsemane Brown bir müzik

insanı olmasa herhalde ben de böyle yapardım. Beni cezbeden polisierler, vakaların akıl ve bilimle çözüldüğü polisierlerdir. Doğaüstü mevzularla çözülen vakalardan hiçbir şey anlamam; kolaycılıktır bence. Orta Dünya'da geçen bir polisier yazmıyorsanız ne hayaletlerin ne de büyülerin, sihirlerin yeri vardır bir polisier romanda. Böyle düşünürüm ve bu yüzden arka kapağında "doğaüstü" sözcüğünü gördüğüm romandan poposuna boğa boynuzu yemiş matador gibi kaçırım. O yüzden Gethsemane Brown'un maceralarına karakterin ilgi çekiciliğinden (Afro-Amerikalı bir kadın akademisyen, orkestra şefi, enstrümantalist hep karşımıza çıkmıyor) dalarken içimden yazarına söyleni-

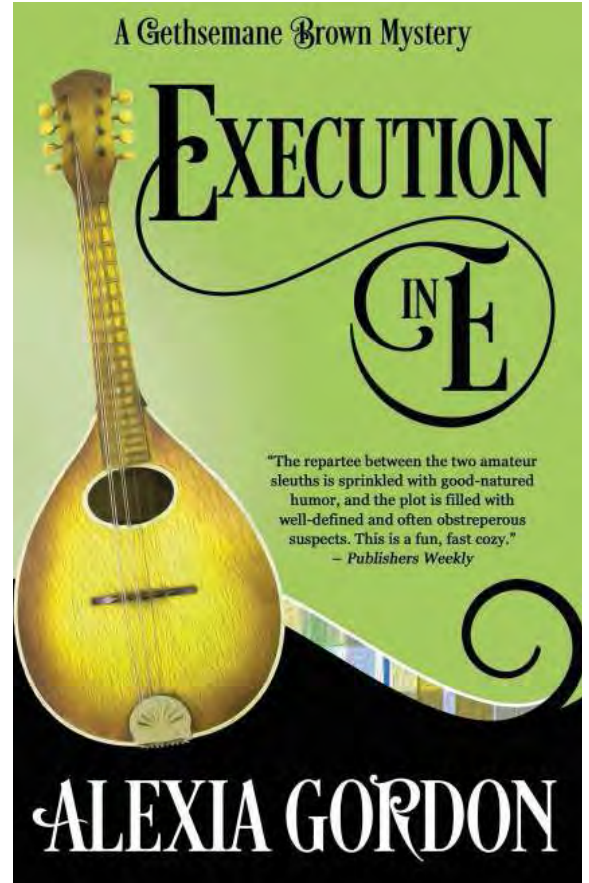

yordum: "Ulan!" bile dedim. "Ulan, nereden çıkardın hayaletleri falan!"

Ancak ilk Gethsemane Brown romanı olan *Murder In G Major*'ı (Sol Majörde Cinayet, olarak çevirebiliriz Türkçeye ki bütün romanların adı bunun gibi, mesela ikinci romanın adı da Re Minörde Ölüm) okumaya başladığımda yazar Gordon'a çok da sövmenin âlemi olmadığını fark ettim. Çünkü Gethsemane Brown romanlarında hayaletler vakaların çözümüne yardımcı olmaktan ziyade vakaları başlatmak için varlar. İlk romandan örnek vereyim: Gethsemane Brown, torpil kurbanı olduğu için istediği konuma gelemeyen ve nihayetinde kendini İrlanda'daki hayali bir kasabanın erkek lisesinde bulan bir karakter. 25 yıl önce eşini öldürüp intihar eden büyük besteci (tabii kurgusal bir karakter) Eamon McCarthy'nin evine yerleşiyor

ve burada Eamon'ın hayaleti onu ziyaret ediyor. Ona, eşini öldürmediğini söylüyor ve ondan dosyasının yeniden açılmasını sağlayacak delilleri bulmasını istiyor. *Murder In G Major* ve Gethsemane'nin dedektiflik macerası işte böyle başlıyor. Ayrıca Gethsemane'nin Eamon'la diyalogları, maceraya mizahi bir hava da katıyor. Bu bakımdan Gethsemane Brown serisini hızlı hızlı uzaklaşılacak doğaüstü polisierlerden saymamak lazım.

Her neyse, pek uzun bir girizgâh yaptım (yine). Öyle ya da böyle, Gethsemane Brown maceralarına dalıverdim işte; çünkü musikişinas dedektif çoksa da müzisyen dedektife hep rast gelemiyoruz. Sherlock Holmes'ün kemancılığı ya da Endeavour Morse'un koroda şarkı söylemesi gibi örnekler olsa da Gethsemane gibi profesyonel işi müzisyenlik olanını bulmak güç. Bakın, bu kadın Yale Üniversitesi'nde sanat doktorası yapmış ve yine Yale Üniversitesi'nden orkestra şefliği sertifikası almış. Yetmemiş, birçok ödüle layık görülmüş. Bunları, öğretmenlik yapmaya geldiği okulun müdürü özgeçmişini incelerken öğreniyoruz. Müdür bey de heyecanlanıyor, "Sizin kalibrenizde bir müzisyenin fakültemize katılması bizim için bir onur, Dr. Brown," diyor. Bu sahne sırasında

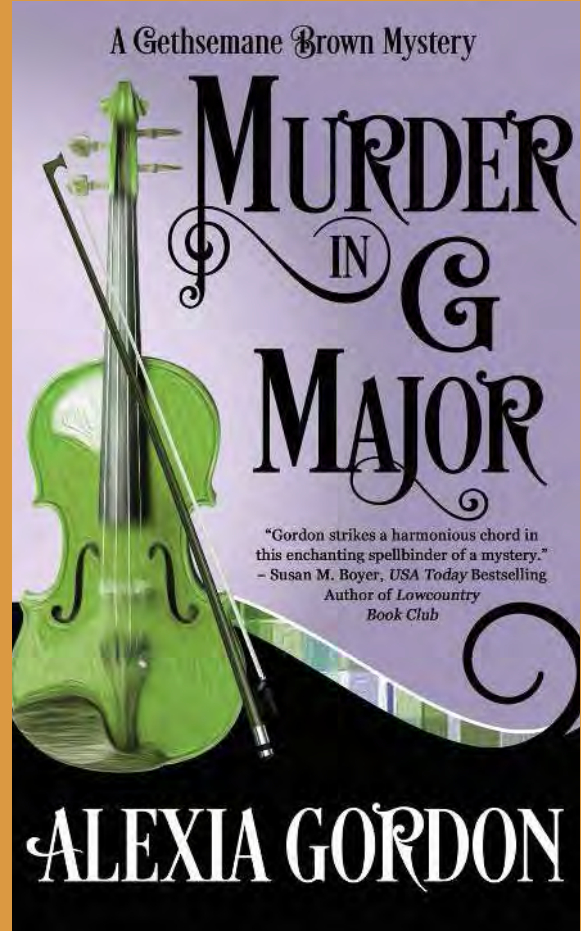
Gethsemane'nin ana enstrümanı olan keman dışında hangi enstrümanları çaldığını da öğreniyoruz: Piyano, viyola, çello, gitar ve perküsyon. İlk profesyonel konserini Cleveland Senfoni Orkestrası'yla (ki 1918'de kurulan bu orkestra, The Cleveland Orchestra olarak bilinir ve Birleşik Devletler'in en muteber orkestralarındandır) veren Gethsemane'nin epey yetenekli bir müzisyen olduğu su götürmez.

Müdürün önemli bir okullar arası müzik yarışması için Gethsemane'ye bel bağlaması da bu yüzden şaşırtıcı değil. Ancak Gethsemane'nin okul orkestrasını altı hafta içinde adam etmesi gerekiyor zira altı hafta sonra jürinin karşısına çıkacaklar. Okul, bu ödüle aç ve yarışmayı kazanırlarsa okulun orkestrası büyük bir başış alacak. Üstelik jüride Boston Filarmoni Orkestrası'nın yöneticisi Peter Nolan da (yine kurgusal bir karakter) olacak; bu da Gethsemane için kendini yeniden kanıtlama ve büyük bir orkestranın parçası olma fırsatı demek. Ancak sadece altı hafta içinde pek de iyi olmayan bir orkestrayı, hem de bir grup ergen oğlandan müteşekkil bir orkestrayı esaslı kılmak büyük iş; bir de bunlara jüriyi etkileyecek bir eser çaldırmak lazım...

Gethsemane'nin imdadına Eamon McCarthy burada yetişiyor. İmdadına yetişmek dediğime bakmayın; aslında bir alışveriş yapıyorlar. Hikâye bu ya, Eamon 20. yüzyılın en büyük bestecilerindenmiş, hatta Gethsemane yedi yaşındayken onun bir konserini izlemiş ve epey etkilenmiş. Yakın zamanda da Sony Classical serisinden Eamon'ın erken dönem işlerinin dijital olarak yeniden masterlandığı yirmi CD'lik bir set yayımlandığı için bu büyük besteci epey gündemdeymiş. Gerçi eşini öldürdüğü düşünüldüğü için hemşerileri ona pek sıcak bakmıyorlar ama hayranlıkları baki. Hal böyleyken Eamon'ın eşini öldürmediğini kanıtlamanın karşılığında Eamon da Gethsemane'ye bir beste veriyor. Yepyeni bir keman konçertosu. Evet, Gethsemane bir grup ergeni bir hayaletin bestesiyle önemli mi önemli bir yarışmaya hazırlıyor! Eğlenceli değil mi?

Yalnız bütün bu hazırlık Gethsemane için hiç de kolay olmuyor. Bir yandan dedektiflik yapmaya çalışması zaten yorucu ama bir kadın olarak müzik dünyasında var olmak, bir grup oğlana şeflik yapmak... Bunlar da hiç kolay işler değil. Nitekim kendisini orkestraya "maestra" olarak tanıtırken oğlanlardan biri, "O ne?" diye soruyor. "Kadın maestro," diye açıklasa da Gethsemane, henüz çok genç de olsa orkestrada çalacak kadar müzikle ilgilenen birinin "maestra" tabirinden bihaber oluşu insanı yaralıyor. Bu-

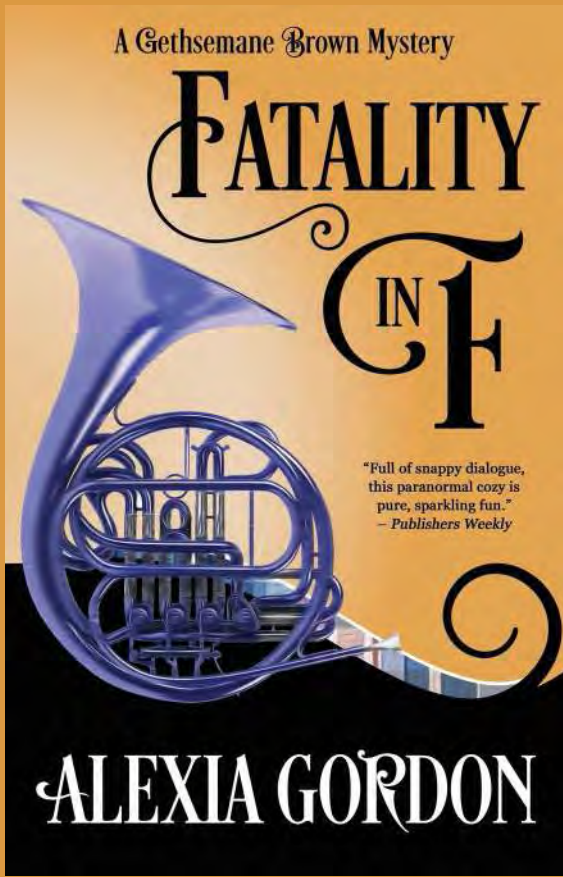
Biz polisiye meraklıları, detaylardan hoşlanırsınız ama alışıldık dedektiflerden de, istedikleri kadar detaylı yaratılmış olsunlar, sıkılırız. Gethsemane Brown, alışılmadık bir dedektif; daha doğrusu, alışılmadık bir müzik insanı.

nun dışında bir de teknik zorluklar var. Bu zorluklar ve zaman kısıtı içinde Gethsemane'nin orkestrayı yarışmaya hazır hale getirme serüveni, bize bir orkestranın çalışmalarına yakından bakma fırsatı da sunuyor; bu, güzel.

★★★

Peki, Gethsemane Brown neler dinliyor? Onun bestecileri kimler? Sanırım en başta büyük Rus besteci Pyotr İlyiç Çikovski (Çaykovski diye okuruz hep ama doğrusu Çikovski'dir) ge-

liyor. Gethsemane, zihni ne zaman uyarı verse, "Eyyvah!" dese, kulaklarında Çikovski'nin muhteşem 6. Senfoni'sini duyuyor. "Patetik" adıyla da bilinir bu senfoni.

Pandemiden önce gittiğim son konserlerden birinde, Cem Mansur şefliğindeki Cemal Reşit Rey Senfoni Orkestrası bu eseri güzel icra etmişti. Konserden önceki söyleşisinde Cem Bey, "Müzik sadece eğlence değildir; aynı zamanda hayatla yüz yüze gelmek için bir araçtır," diye bir cümle sarf etmişti. Çikovski'nin bu eserine cuk oturur çünkü 6. Senfoni hayatın en büyük gerçeğini, ölümü, eskilerin "melâl" dediği o duyguyla resmeder. Bir adamın tek başına vals yaptığı karanlık bir tablo gibidir. Nitekim Çikovski bunu 1893 yılında, ölümüne çok az bir zaman kala yazmıştır. Yalnız "patetik" değildir; o, Fransızların yanlış tercümesi. Aslına bakarsanız, eserde patetik hiçbir şey yoktur. Çikovski ölüme yürüdüğünün farkında olabilir 6. Senfoni'yi yaratırken ama bana sorarsanız eserinde onu gayet mağrur karşılamıştır.

Gethsemane'in sevdiği diğer bir besteci, Fransız empresyonist Claude Debussy'dir. Şimdi hayaletlikle tanıştığı ve aslında katil olmadığını ispata çalıştığı Eamon McCarthy'yi yedi yaşında

dinlediği konsere de Eamon, Debussy çalarak başlamıştır. Yani o, büyük besteci Eamon ile ilk karşılaşmasında da vardır.

Elbette klasik Batı müziğinin hemen hemen bütün ustaları önemlidir Gethsemane için. Beethoven da çok sever. Aslına bakarsanız, sanırım o romantiklere (ya da en azından müzikte romantizm unsurlarına) biraz meyillidir. Malum Çikovski de Beethoven da romantik dönem bestecileridir. Zaten orkestra için solo kemancı seçeceği vakit Gethsemane, yetenekli bir çocuğu yeterince tutkulu bulmadığı için elemiştir. Nitekim "Eamon'ın besteleri duyguları kabartmakla meşhurdur" ve Gethsemane de Eamon'ın büyük bir hayranıdır. Demek ki müzikte coşkunluğu ve tutkuyu sever, önemser.

Ne yazık ki Gethsemane'nin içine dalabileceğimiz bir plak ya da CD koleksiyonu yok. Yani muhakkak vardır ama romanlarda görmüyoruz. Yalnız, kemanyla çaldıkları da bize müzik zevkine dair ipuçları veriyor ve orada Paganini'yi duyuyoruz. Gethsemane'yi Nicolò Paganini besteleri çalmak sakinleştiriyor. Bütün yazıda bahsettiğimiz ilk macerada örneğin, birden bir adamı özlüyor (ama çok özlüyor) ve hemen kemanına sarılıp Paganini'nin keman kaprislerinden çalmaya girişiyor. Paganini'nin de romantik dönem bestecilerinden olduğunu söylemeye herhalde gerek yok.

İşte, mecburen-dedektif Gethsemane Brown için müzik âleminde en mühim isimler, bu saydıklarımız. Onun sevdiklerinden bir çalma listesi yapsak sanırım Çikovski'nin 6. Senfoni'sinin tamamı, belki keman konçertosu; Beethoven'ın herhangi bir senfonisi; birkaç Debussy ve çokça Paganini listeyi doldururdu.

Şimdi, bir Dedektifler Ne Dinler yazısının daha sonuna geldik ve Gethsemane Brown maceralarının yazarı Alexia Gordon'a romanlar için olmasa da bu karakteri yarattığı için teşekkür ederim. Biz polisiye meraklıları, detaylardan hoşlanırsınız ama alışıldık dedektiflerden de, istedikleri kadar detaylı yaratılmış olsunlar, sıkılırız. Gethsemane Brown, alışılmadık bir dedektif; daha doğrusu, alışılmadık bir müzik insanı.

Eh, biz müzikseverler de alışıldık olandan sıkılırız!

Maceraları (şu ana dek beşi yayımlandı) Amerikalı yazar Alexia Gordon tarafından kaleme alınan Gethsemane Brown bir müzisyen ve onu bizim köşemize taşıyan unsurların başında da bu geliyor.

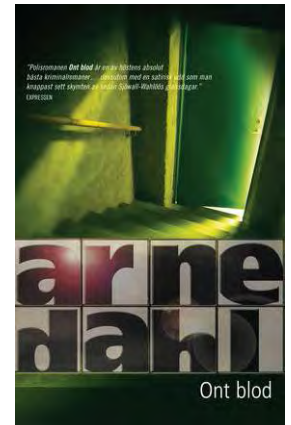
POLİSİYE EDEBİYATIN SINIRLARINI ZORLAMAK: ARNE DAHL PROJESİ ÜZERİNE

Jan Arne Dahl, üretken bir İsveçli yazar ve edebiyat eleştirmeni. Arne Dahl mahlasıyla bir dizi uluslararası polisiye romanı kaleme aldı. Kitaplarından bazıları Türkçe de dahil olmak üzere 32 dile çevrilen ve uluslararası suçlarla ilgili hikâyeler kaleme almayı tercih eden Jan Arne Dahl'ın kapsam olarak gerçekten çokuluslu olduğunu söylemek mümkün. Arne Dahl'ın *Intercrime* serisi Filmlance International tarafından televizyona uyarlandı ve 2011-2015 yılları arasında İsveç ve İngiliz televizyonlarında yayınlandı. Arne Dahl'ın suç öyküleri, Maj Sjöwall ve Per Wahlöö tarafından popüler hale getirilen İsveç'e özgü sosyo-eleştirel anlatı geleneğinden yararlanır. Bu makale, Türk okurlar için Arne Dahl mahlasının arkasındaki gerçek figür olan Jan Arne Dahl'ın ilgi çekici yazarlık projesini tanıtır.

› NORDIC NOIR TÜRÜNE HEM YAKIN HEM UZAK

Uluslararası alanda Arne Dahl romanları Nordic Noir geleneğiyle ilişkilendirilir ancak yazar bazen bu alttürün temel özelliklerinden bazılarını tezat oluşturacak öğeler kullanır. En önemlisi, *Intercrime* ve *OpCop* serilerindeki ana karakterlerin genellikle Martin Beck ve Kurt Wallander gibi karakterlerle özdeşleştirilen fiziksel ve psikolojik marazları barındırmamasıdır. Aksine bu proje başından beri, bedensel ve zihinsel olarak toplumun kusurlarıyla doğrudan bağlantısı olmayan, gerçekten etkileşimli ve işbirliğine dayalı bir polis birimi kurmayı amaçlar. Polis memurlarının zihinleri, ustalıklı olay örgüsü ve anlatı gerilimi aracılığıyla inşa edilen konularla ortaya çıkan yaratıcı çağrışımlar bazen neredeyse fantastik bir noktaya ulaşsa da ve romanlar düpedüz özdüşünsel bir yapıya sahip olsa da işbirlikçi polis gücünün arkasında yatan niyet, işbirliğine dayalı polis faaliyetleri

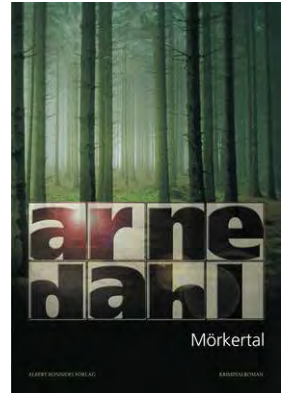
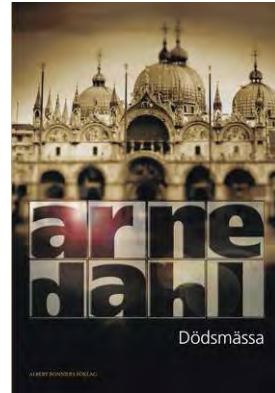
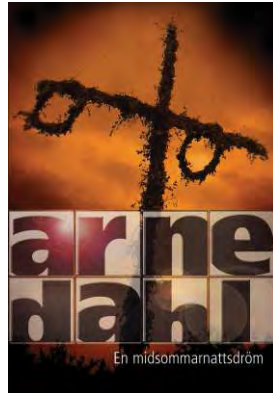
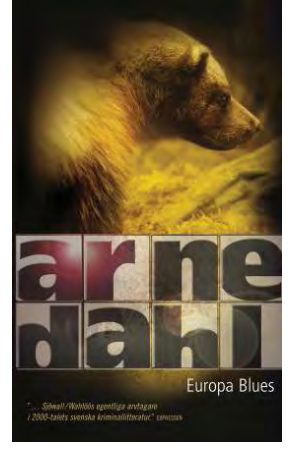

hakkında gerçekçi bir fikri temsil etmeye yönelik doğrudan bir girişimdir.

OpCop serisinde bu fikir bir ideale dönüşür çünkü politik ve prensipli bir düzleme taşınmıştır. İşbirlikçi uluslararası polis birimi, suçları gerçek anlamda uluslararası yöntemlerle çözer ve böylece genellikle Avrupa soruşturma bürokrasisiyle ilişkilendirilen uyum ve işbirliği eksikliğine alternatif sunar. *Intercrime* serisinin yaratıcı, mühürlü ve tuhaf kurgusu da romandan önceki yılda karşılaşılan en önemli kültürel konuya her zaman değinmek üzere türün dogmaları tarafından şekillendirilmiştir. Başka bir deyişle *Intercrime* serisindeki 10 romanın içeriğini tasarlamının arka planında, baskın bir kültürel fenomeni entegre etme fırsatının açık bırakılması vardır. Örneğin *Afterquake* (2006) 2005'teki Londra saldırısından sonra Avrupa terörizmini konu eder. Sonuç olarak karşımıza, özdeşünümsele anlatılar yoluyla suç türünün sınırlarını kasıtlı olarak zorlayan bir dizi roman çıkar. Fakat bu anlatılar aynı zamanda İskandinav suç anlatılarının sosyo-kritik damarıyla kurduğu ilişkisini sürdürür.

ÖZDÜŞÜNÜMSEL POLİSİYE ROMAN

Jan Arnald söz konusu olduğunda anlatıların meta katmanları da yazarın yazarlık hakkındaki projesini doğrudan öne çıkarır. Arnald'ın suç yazarlığı Arne Dahl mahlasıyla başladı ve ancak *Intercrime* serisinin dördüncü romanından sonra projenin arkasındaki gerçek yazarın adı açıklandı. Jan Arnald'ın kimliği yine de Jan Arnald'ın 4'te 3 oranında anagramı olarak kabul edilen bir isimde gizliydi. Ne var ki, artık birbiriyle ilişkili iki yazarın -Arnald ve Dahl- özdeşünümsele tarzı, yazar ger-

çek adı altında bir Arne Dahl romanı kaleme aldığı (Jan Arnald'ın romanı *Intimus*) ve Arne Dahl takma adıyla bir Jan Arnald romanı yazdığı (Arne Dahl romanı *Eleven*) yeni seviyelere taşındı.

Proje, başından beri yüksek edebiyatla doğrudan ilişki kurma girişimiyle ilgiliydi ve Nordic Noir türünün içeriğine daha az bağlıydı. Durum böyle olsa bile Arne Dahl projesi, İsveç suç anlatıları dogmasının içinde kaldı ve ortaya 10 romanlık bir seri çıktı. Yine de *Intercrime* serisinin son romanının başlığı yani *Eleven*, suç türünün sınırlarını genişletmeye yönelik bir teşebbüstür. Yani yazar "10 roman" dogmasına karşı son romanına *Eleven* ismini verir. Romanın İsveççe başlığı, aslında aynı anda hem "on bir" hem de "elfler" anlamına gelen "Elva" adını taşıyor. Yazar bir kez daha belirsizliklerle ve sanatsal özelliklerle oynuyor. Bu da temel olarak *Intercrime* romanların ana karakterlerinin -polis dedektifleri- *Eleven* romanında neler olup bittiğini hatırlamadıkları gerçeğiyle destekleniyor.

İKİ TÜR OKURA HITAP EDEN POLİSİYE ROMAN

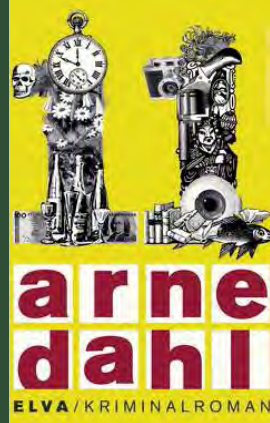
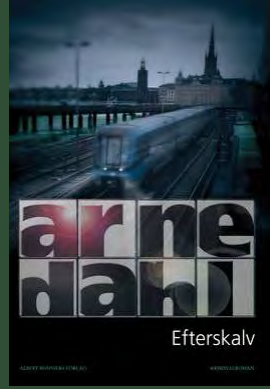
Bu, Arne Dahl romanlarının iki düzlemde işlediği ve aslında iki tür okura hitap ettiği anlamına gelir. Bir yandan romanları Nordic Noir damarına mensup eğlenceli, şaşırtıcı ve güçlü kurgulanmış suç anlatıları olarak okumak mümkün. Diğer yandan, yazarın eserlerine stratejik olarak dağıttığı edebi, kültürel, entelektüel, pop-kültürel ve felsefi tarihin gizli mücevherlerini açığa çıkararak ve satır aralarını okuyarak daha derin sanatsal ve metinler arası özelliklere erişim sağlayabilirsiniz. Bu özelliklerden bazıları, yalnızca iki ana karakteri konu alarak ve Nordic Noir geleneğine biraz daha bağlı kalarak daha samimi bir anlatı arayan *Berger & Blom* serisinde yer almaz.

Ancak *Intercrime* serisindeki güçlü sanatsal stratejiler ve yazar kimlikleriyle oynanan oyun, romanlardan uyarlanan TV dizisinde sıklıkla kullanılan özelliklerden değildir. Dizi daha ziyade eğlenen okur tipine dair bir okuma yapar ve anlatıları sıkı tasarlanmış polisiye öğelerle doğrudan ilişkilendirir. Suç anlatılarına yüksek sanat özelliklerinin aşılmasını amaçlayan edebi projelerle pek ilgilenmez. Bununla birlikte dizi, roman serisinin kolektif idealizmini sürdürür ve işbirliğinin çok daha diyalojik bir yorumunu tasvir eder. Ve aynı zamanda polis merkezinin yerel temizlik görevlisi, bu polisiye diziye belirli bir özdeşünüm katmanı ekler. Ancak dizi, bu katmanı minimumda tutarak hem yerel prime time izleyicisine hem de uluslararası Nordic Noir izleyicisine daha geniş bir erişim sağlar.

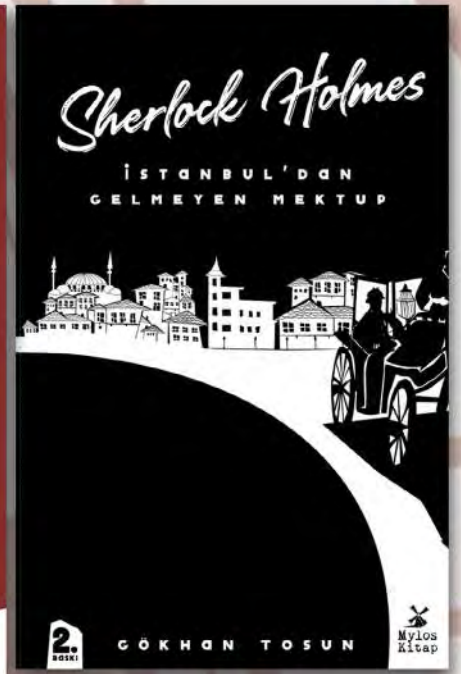
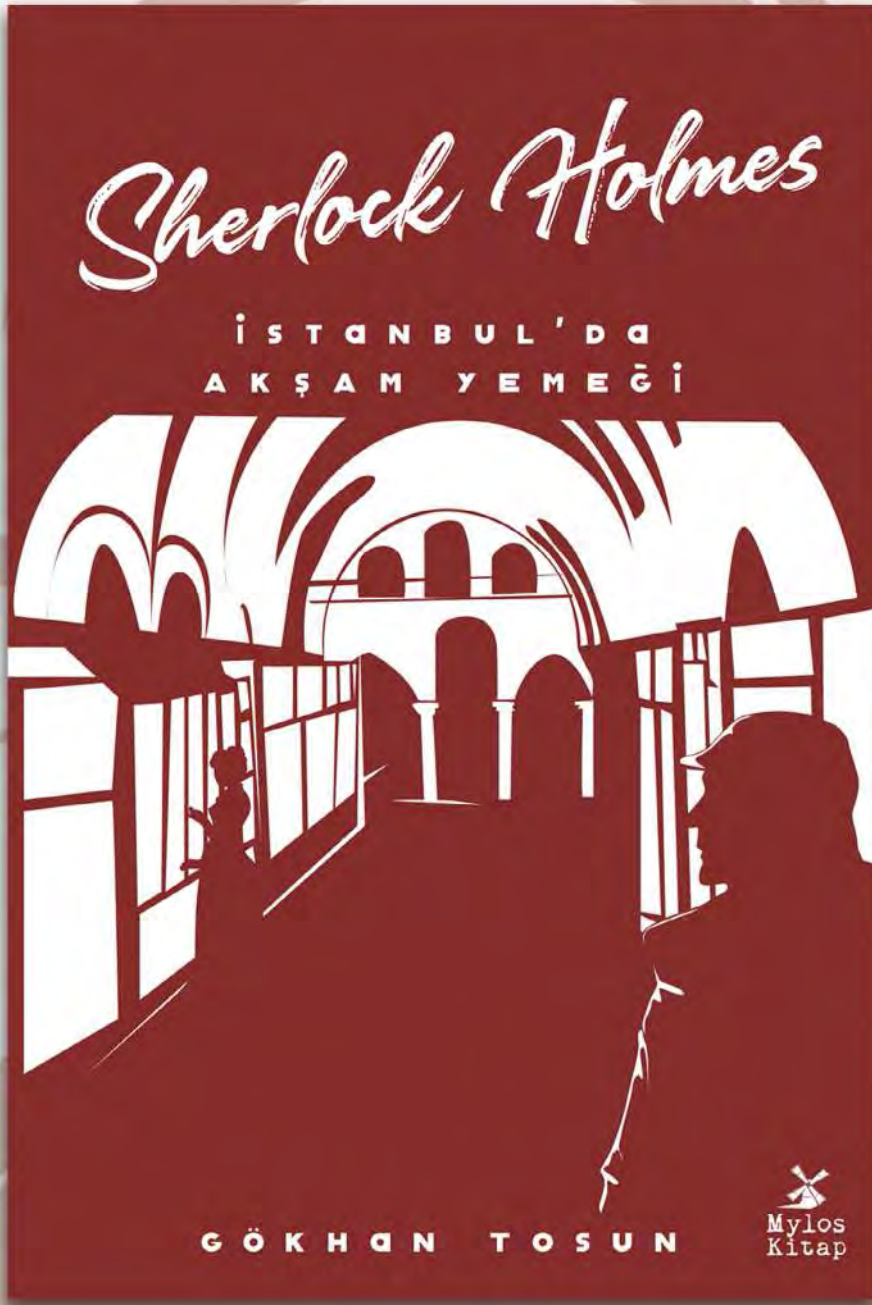
TÜRK OKURLAR İÇİN

Bahsi geçen Arne Dahl romanları -parçalar halinde- Doğan Kitap tarafından Türkçede yayımlandı. (*Berger&Blom* serisini ise Hep Kitap okurla buluşturdu.) Ne var ki bu makale, daha geniş bir okur kitlesinin tüm Arne Dahl serisini ve hatta yazarın gerçek adı Jan Arnald altındaki yazarlığını ihlal eden çok daha itinalı bir yazarlık projesine erişebilmesi için romanların daha ileri bir çevirisini teşvik eder. Arne Dahl projesi aslında şunu sorar: "Yazar nedir?" Birinin bu soruyu cevaplayabilme şansına erişebilmesi için daha geniş yazarlığa dair derin bir erişim elde etmeye ihtiyacı vardır.

Bu makalede sunulan araştırma, DETECT – Avrupa Popüler Suç Anlatılarında Kültürlerarası Kimliğin Tespiti – araştırma projesi tarafından finanse edilmiştir (Horizon 2020, 2018-21).

Proje, başından beri yüksek edebiyatla doğrudan ilişkiler kurma girişimiyle ilgiliydi ve Nordic Noir türünün içeriğine daha az bağlıydı. Durum böyle olsa bile Arne Dahl projesi, İsveç suç anlatıları dogmasının içinde kaldı ve ortaya 10 romanlık bir seri çıktı.

**Gökhan Tosun'un kaleminden
Sherlock Holmes maceraları
devam ediyor...**

KÖSTEBEKLER DİYARINDA SON TANGO

Casus romanlarının en büyük yazarı John le Carré'nin "Karla Üçlemesi" olarak da bilinen serisinin son kitabı *Smiley'nin İnsanları* Kırmızı Kedi Yayınevi tarafından yayımlandı. Gölgeler içinde gezen Smiley'nin bu son tangosu iradenin zaferini simgeliyor...

Dünya 1960'lı ve 70'li yıllarda bugünkünden daha gizemli bir haldeydi. Doğu ve batı arasındaki küresel rekabetin, savaflara yol açabilecek diplomatik krizlerin, yüksek duvarların ve özgürlük sloganlarının yükselişte olduğu bu dönemde dost-düşman sürekli yer değiştiriyordu. Yarı şeytanların ve yarı meleklerin hüküm sürdüğü bir dünyada, toplumlar yaşanan gelişmeleri kitle iletişim araçlarının kısıtlı imkânları çerçevesinde takip edebiliyor, dahası bu noksanlığı casus polisileri ve dünyayı kurtaran casusların boy gösterdiği simülatif bir gerçeklik algısı oluşturan sinema filmleriyle gideriyordu.

Batı dünyasının kültürel atmosferinde Sovyetler Birliği gri, kaotik, insani özünü yitirmiş, statükocu ve "özgür dünyayı" yok etmeye çalışan bir ülke olarak resmediliyordu. 80'li yıllara gelindiğinde ise casus polisileri hegemonik bir merkez inşa etmişti. Batı dünyasının kitle kültürüne yansıyan "soğuk savaş kazanıyoruz" vurgusu, tüm çalışmaların ortak paydasını oluşturuyordu. Özellikle sinemaya yansıyan casusiyeye, aksiyonla şişirilmiş maceralara indirgenmişti. Ülkelerin kaderi bir ya da birkaç adamın çekiciliğine, zekâsına ve çevikliğine bağlıydı ve ne olursa olsun kötü adamların elinden kurtularak

dünyayı güvende tutmayı başarıyorlardı!). Casusların uzayda, denizler altında, buzullarda savaştığı o fantastik dönemde casusiyeyi ayakları üzerine doğrultan isim ise John le Carré (David Cornwell) oldu.

Son olarak, Kırmızı Kedi Yayınevi tarafından yayımlanan *Smiley's People* (*Smiley'nin İnsanları*) bu büyük yazarın "Karla Üçlemesi" olarak da bilinen *Tinker, Tailor, Soldier, Spy* (*Köstebek*, 1974) ve *The Honourable Schoolboy* (*Bir Öğrenci Gibi*, 1977) serisinin son kitabı.

► BİR ÖLÜM DEĞİŞTİRİR BÜYÜK OYUNU

John le Carré, yarattığı her eserinde birbirinden zor ve kaotik meselelerin içine davet ediyor bizi. Okuruna adeta ihanetlerle, çift taraflı ajanlarla, karanlıkta gerçekleşen pazarlıklarla örülü karmaşık problemler barındıran satranç oyunları sunuyor. Ulusal sırların sıkı sıkıya korunduğu soğuk savaş ikliminde 64 kare içerisinde oynanan bu oyunda yüzü meçhul düşmanın hamlelerine karşı stratejiler geliştiriyor. Bu oyunun en meşhur oyuncularını ise Le Carré'nin ünlü karakteri George Smiley ile onun ezeli rakibi Sovyetler Birliği'nin dış istihbarat şefi Karla.

Biz, Le Carré'nin kitaplarında gerekli olmadıkça aksiyon görmeyiz. Aslolan, gölgelere saklanan kişileri ve bilgileri ortaya çıkartmak ve rakibin elini zayıflatmaktır. Dolayısıyla Le Carré, okuruna kahramanlardan örülü bir dünya değil, gizlerin içinde sıkışıp kalan, ihanete uğrayan ve korkuları olan insanların hayatta kalma mücadelesini aktarır. *Smiley'nin İnsanları* da bu küçük dünyada birbirinden uzağa kaçamayan iki rakibin son tango sahne olur.

Bir ölüm değiştirir büyük oyunu...

Gölgeler içinde gezinen George Smiley'yi yeniden gün yüzüne çıkartan olay aslında geçmişin izleridir. Sovyetler Birliği'ne karşı kullanılan Estonyalı mültecilerin (Baltık grubu) şefi General Vladimir, Londra'da elindeki gizli bilgiyi George'a ulaştırmak isterken öldürülür. Bunun üzerine emekli olmasına rağmen George görevi çağırılır.

Le Carré'nin ilerleyen yaşına rağmen George'un sofistike kimliğini daha katı hale getirdiği görüyoruz. Az konuşan, düşüncesini dışa vurmeyen, mimik vermeyen, soğuk ve belirsiz yüz ifadesiyle bir anlamda casus profilinin muazzam kombinasyonunu tamamlamış. General Vladimir'in cesedini inceleyen George için polis amiri tarafından söylenen söz ise yaşını alan bu karakter için yapılmış en doğru tespittir: "O tek yüz değil; daha çok yüzler çeşitliliği. Farklı çağlardan, kişilerden ve uğraşlardan oluşan kırk yama. O bir manastır. Hepsi birbiriyle çelişen çağdan, tarzdan ve inançtan meydana gelen bir manastır."

► YALNIZ ÇIKILAN YOLCULUK

General Vladimir'in kendisini ararken öldürüldüğünü öğrenen George, merkezle irtibata geçen yaşlı adamın "Sırların 'anası'nı nihayet keşfettim. Mesele, Kum Adam" mesajını aldıktan sonra iş ciddiyet kazanır. Le Carré, bu andan itibaren geçmiş ve bu-

gün arasındaki kopan bağlara da değinmeye başlamıştır. Geçmişin kahramanlıkları ve büyük başarıları, yeni kuşağın gözünde değersizdir. Casusların dünyasından "Moskova Kuralları" olarak bilinen "katı disiplin kuralları" arkaik ve gereksizdir; bir dönemin ucuz retorikleri olarak görülür. Bu noktada, geçmiş ve bugün arasında gizil bir rekabet gözler önüne serilir. George, hayatının son ve en önemli davasını etrafındakilerin "emekliliğinin tadını çıkar; bu işle de çok uğraşma" önerilerinin gölgesinde sürdürmektedir.

Bu kitapta George Smiley'yi ilk kez bir dedektif gibi cinayet mahallini incelerken görürüz. Bu bizim için yenidir çünkü o genellikle olayları, yaptığı yürüyüşlerde enine boyuna düşünen ve analiz eden bir karakterdir. George'un bu kez paçaları sıvayıp tek başına olayı incelemeye koyulması meselenin öneminin kavranması açısından da ilk ipuçlarını verir. O artık maktulün adımlarını hesaplayan, izlerini takip ederek karanlıklara gömdüğü gizlerini ortaya çıkartmaya gayret eden bir dedektiftir.

Dış istihbarattan sorumlu müsteşar Oliver Lacon'un isteği üzerine olayı soruşturan ve ilk bilgilendirmeyi yapan George'un bu işi fazla kurcalamadan bir an önce dosyayı kapatması istenir. Çünkü yeni bir dünya vardır; MI6 bile olsa bürokrasiye hesap vermek zorundadır. Üstelik artık örtülü operasyonlar dönemi bitmiş, George'un jenerasyonu tarih olmuştur. Lacon çaresizlikle, "Bu işi çok üstüne gitmeden bitir," dediğinde George çoktan hedefini gözüne kestirmiş

ve harekete geçmiştir. Tombul, gözleri iyi görmeyen, içe kapanık bu yaşlı adam anında hafıza ormanlarına dalış yapar. Kendi kurduğu ve atıl durumdaki Baltık şebekesinin izlerini sürer; geçmişin tüm izleri yavaş yavaş çıkmaya başlar. Fakat hâlâ hedefi belirsizdir.

AV VE AVCININ KARMAŞIK ÖLÜM DANSI

Vladimir'in geride bıraktığı kırıntıları Oxford, Paris, Hamburg'a kadar takip eden George, geçmişte nelerin yaşandığına veya söylendiğine yanıt arar. Aslında Le Carré bu dünyada hiçbir şeyin unutulmadığını okura göstermektedir. Ciddiyetle yaşayanların dünyasında bir anlık hatanın hafızalara kazındığının altını çizer. Çünkü Le Carré'nin karakterlerinde dil, silah olarak kullanılmaktadır. *Smiley'nin İnsanları*'nda kişiler üzerine gözlem yapılmakla yetinilmez, onların sarf ettikleri kelimelerin ardındaki anlamdan önemli sonuçlar çıkartılır. Bu değerlendirmeler ise bir hafıza bulutunda yer almaktadır. George, tıpkı *Köstebek* romanında olduğu gibi burada da güvendiği insanların gözlerini ve hafızalarını ödünç almayı ihmal etmez; MI6'in belleği yaşlı Connie Sachs'ı ziyaret eder. Bir anı kırıntısının dahi gözden kaçırılmasına tahammülün olmadığı zamanlardır...

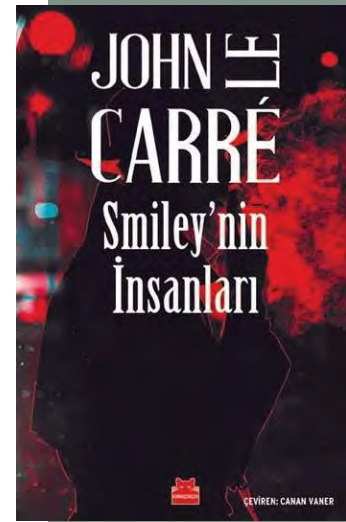
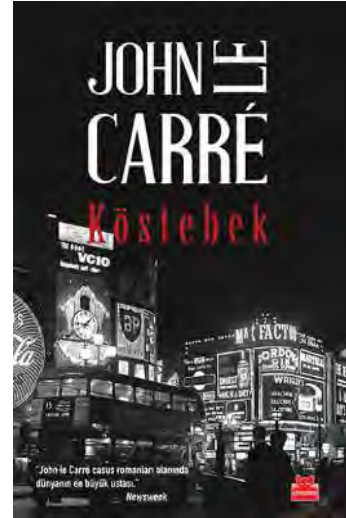
Smiley'nin İnsanları av ve avcının yer değiştirdiği bir kitap. Okur yine *Köstebek* romanından hatırlayacaktır; George, Moskova merkez hücrelerinin dağılan casus ağı-

nı toplamak için dünyayı dolaştığında Hindistan'ın Delhi şehrinde Karla'nın tutulduğu hücreye girmiş ve onun kendilerine katılmasını, yoksa Moskova'da idam edileceğini söylemişti. Bu görüşmede George kendisiyle ilgili en önemli bilgiyi, zaafını yani eşi Ann'i rakibine belli etmişti. Karla idam edileceğini bile bile Moskova'ya gitmiş ve bir zaman sonra dış istihbarat ağına başına geçmişti. *Köstebek* romanında Karla, MI6'in merkezi "Circus"a Bill Haydon'ı yerleştirmiş, onun varlığıyla MI6 üzerinden CIA'i yemlemeye başlamış ve "Circus"un başında bulunan "kontrol" ile yardımcısı George Smiley tasfiye edilmişti. Korkulan Rus, George'un tezgâhı bozacağından emin olduğu için Bill Haydon'dan George'un eşini baştan çıkarmasını istemişti. Böylelikle kişisel kini George'un gözünü kör edecek ve onu etkisiz bırakacaktı. Öyle olmadı, tezgâh bozuldu ve "Circus"un başına George Smiley geçti. *Smiley'nin İnsanları*'nda ise George, Karla'nın herkesten sakladığı yumuşak karnını keşfetti.

Fakat bu aşamada Le Carré yine kendisinden bekleneni yaparak iki düşman arasında bir ilişki kurgulamış. Çünkü dönemsel olarak baktığımızda, batının kültürel ve ideolojik hegemonyasında, "Biz de onlardan iyi değiliz," diyebilen bir yazar Le Carré. Öyle ki, tasarladığı oyunun son perdesinde George'un tek istediği Karla'yı ele geçirmemek oluyor. Onun kendi ülkesi tarafından yok edilmesini arzuluyor.

Karla'nın üzerine George'un merhameti, George'un üzerine ise Karla'nın fanatikliğinin laneti çöküyor.

Smiley'nin İnsanları, büyük ihanetlerin, yenilgilerin ve güvensizlik ikliminin içinde şekil bulan bir kitap. Karanlıklardan sıyrılan ve son sahnesiyle törensel bir kapanış yapan bu anlatı, pek çok kalıba, statüko ya kafa tutuyor; iradenin zafesini, rasyonel aklın galibiyetini simgeliyor.

PROFESYONEL KATİLLER VE ÇARESİZ POLİSLER: SOĞUK KAN

Slovakyalı yazar Robert Bryndza'nın dünyada da Türkiye'de de oldukça ses getiren serisi Erika Foster romanlarına yakın zamanda bir yenisi daha eklendi. Mart 2021'de Türkiye'deki okurla buluşan *Soğuk Kan* bu serinin beşinci kitabı.

Erika Foster, İngiltere'de dedektiflik yapan bir Slovak. Annesiyle yaşadığı çeşitli sorunlar nedeniyle 18 yaşında Slovakya'dan kaçarcasına uzaklaşıyor. Hayat onu İngiltere Emniyeti'nin bir parçası yapıyor. Uzun yıllar narkotikte görev yaptıktan sonra cinayet büroda müfettişliğe yükseliyor. Aslında komiserliğe terfi zamanı da gelmiş durumda fakat o, masa başında evrak işleriyle uğraşan bir polis olmak istemediği için bunu bırakmıyor.

Foster oldukça dikkatli bir polis, bunun yanında belaya bulaşmaktan da hiç çekinmiyor. Bu durum kendisini, istemese de bazen görevinden uzaklaştırabiliyor. Yardımcısı Moss ve Foster erkeklerin egemen olduğu bir teşkilatta kadınların gücünü gösteriyor adeta. Elbirliğiyle birçok vakanın üstesinden geliyorlar. Ayrıca Erika Foster birçok polisiye eserde olduğu gibi tek başına bütün gizemleri çözen bir dedektif değil. Moss dışında da ekibinden oldukça yardım alan birisi.

Soğuk Kan'da yaşananlar da onlardan biri fakat bu kitapta Bryndza, Erika Foster kadar katillerin de öyküsünü anlatıyor. Bu roman klasik bir "katil kim" romanı değil. Aslında ABD gerilim filmlerinde olan kovalamaca *Soğuk Kan*'ın en önemli özelliği. Bu özellik, kitabı elinizden bırakmanıza da engel oluyor. Kitap aynı zamanda katillerin psikolojisini ve dönüşümünü de oldukça çarpıcı bir şekilde veriyor. İlk cinayetlerinde oldukça çekingen olan insanların en sonunda bir profesyonele dönüşmelerini bütün çıplaklığıyla ele alıyor. Katiller her seferinde polisten öndedir. Erika ve ekibi tam onlara yaklaştıklarında silahlar en yakınlarına çevrilmiş durumdadır.

Gelelim öykümüze...

Robert Bryndza

Bu roman, klasik bir "katil kim" romanı değil. Aslında ABD gerilim filmlerinde olan kovalamaca *Soğuk Kan*'ın en önemli özelliği. Bu özellik, kitabı elinizden bırakmanıza da engel oluyor.

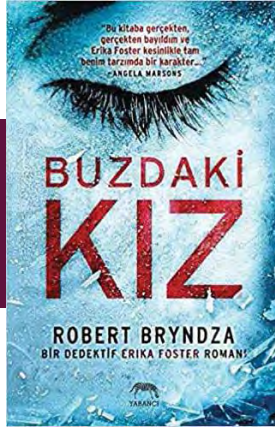
Başmüfettiş Erika Foster ve yardımcısı Moss, Thames Nehri yakınlarında bulunan bir valizde ceset olduğunu öğrenir. Erika ve Moss valizi açınca bir erkek cesedi bulurlar. Cesedin kafası vücuttan ayrıdır ve valize sığması için de bacakları kesilmiştir.

Adli tıp ekibi valizde maktulün kişisel eşyalarının olduğunu görür. Erika ve Moss sıırsıklam halde karakola gelirler. Erika, Komiser Melanie Hudson'ın odasına çıkar. Erika, ekibine yeni insanlar ister. Olayla ilgili bilgi aldıktan sonra Hudson bu teklifi kabul eder.

Erika'nın ekibine katılan McGorry bir hafta önce aynı yerde benzer bir vaka yaşandığını aktarır ve onun dosyasını verir. Bu kez öldürülen bir kadındır. Mc Gorry kadının da ciddi şekilde dövüldüğünü, valizin içinde bulunduğunu ve kafasının gövdesinden ayrıldığını görür.

Erika ertesi gün erkenden erkek maktulün otopsisinin tamamlandığına dair gelen bir mesajla uyanır. Ayrıca kadının cesedi de buradaki morga taşınmıştır. Erkek maktulün mide-sinde kokainle dolu elli adet prezervatif bulunur.

Oradan ayrılan Erika doğruca Adli Bilimler'in yolunu tutar. Adli Bilimler Uzmanı Nils'le yüz yüze görüşmesi gerektiğini düşünür çünkü. Ondan öncelikle maktullerin kimliğinin bulunması ve kokainlerin bulunduğu prezervatiflerde parmak izi bulması için çaba harcamasını ister.

Slovakyalı yazar Robert Bryndza'nın dünyada da Türkiye'de de oldukça ses getiren serisi Erika Foster romanlarına yakın zamanda bir yenisi daha eklendi. Mart 2021'de Türkiye'deki okurla buluşan Soğuk Kan bu serinin beşinci kitabı.

Oradayken Nils, Erika'yı arar ve maktullerin DNA'larından kimliklerinin saptanamadığını söyler. Eski erkek arkadaşı Peterson midesinde daha önce uyuşturucu bulunan Zada Romero'yla tanışmasını sağlar. Zada'yla Erika hem uyuşturucu ticareti konusunda hem de bunu yaptıranlar konusunda bilgi alır. Erika, Zada'yı uyuşturucu ticaretinde bulunanların resmini çizdirme konusunda

ikna eder. Zada'nın yanından kalktığı anda telefonu çalar. Arayan Nils'tir. Maktullerin kimliğini bulduğunu ve mail attığını söyler Nils.

Erika kimlik bilgilerinin çık-tısını alıp doğruca Komiser Hudson'ın yanına çıkar. Ekibi-nin genişletilmesini ister fakat Hudson, olayın narkotiğe devredilmesini önerir. Erika'nın ısrarının ardından Hudson ikna olur ve ekibi genişletir.

Erika yanına Moss'u da alarak kurbanların yakınlarını ziyaret etmeye başlar. Görüşmenin ardından yapılan toplantıda katilin tek kişi olmadığı görüşü öne çıkar.

DOSTLARI TUZAK KURAR

Adli Bilimler Uzmanı Nils uyuşturucu bağımlısıdır. Bu durum onun Erika'ya tuzak kurmasına neden olur. Erkek maktul Thomas Hoffman'ın

midesinden çıkan kokainleri adli bilimlere götüren Erika yolda saldırıya uğrar. Erika kendisine saldıran iki kişiyi de etkisiz hale getirir. İkisini de kelepçeler ve tutuklu olduklarını söyler.

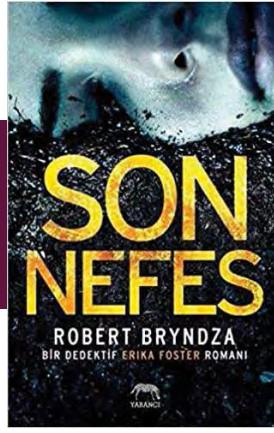
Erika gözünü hastanede açar. Birçok yarası vardır ve birkaç hafta dinlenmesi gerekmektedir. Moss taburcu edilirken Erika'nın yanına gelir. Ona ifadesinin alınacağını söyler. Ayrıca üç uyuşturucu çetesi üyesinin tutuklandığını aktarır. Nils'in uyuşturucuyu ilgili bilgi veren kişi olduğunu ve bir bağımlı olduğunu öğrendiğindeyse hayal kırıklığına uğrar. Ayrıca dava onlardan alınmıştır.

Erika yıllar sonra Slovakya'ya gider. Kız kardeşi, onun kocası ve çocuklarla beraber anne babasının mezarını ziyaret eder. Bu durum onu geçmişe götürür. 15 gün sonra İngiltere'ye döner. Moss, Erika'ya bir kişinin öldürüldüğünü ve parçalanarak valize koyulduğunu anlatır. Birlikte olay yerine giderler.

Olay yerine geldiklerinde maktulün isminin Daniel De Souza olduğunu öğrenirler. Daniel'in yanına mektup bırakan katiller daha önce 4 kişiyi öldürdüklerini yazarlar. Erika yanına Moss'u alarak Komiser Hudson'ın yanına gider. Hudson olayı tekrar Erika'ya verir. Moss bir dosya bulur ve cesette diğer cinayetlerle ilgili benzer şeyler görür. Katillerin işlediği cinayetlerden birinin bu olabileceğini düşünürler. Erika, Komiser Hudson ve Binbaşı Marsh'a olaylarla ilgili bilgi verir. Adli bilim uzmanından telefon gelir ve olay yerlerinden alınan örneklerin birbiriyle uyduğu ortaya çıkar.

İki şüpheliden birinin annesi ofise gelir ve ikisinin de kimlikleri hakkında bilgi verir. Üstelik şüphelilerden birinin torbacı olduğunu ve kızını da bu işlere bulaştırdığını söyler.

Ertesi gün yanına silahlı ekipleri de alan Erika ve ekibi şüphelilerin evine operasyon düzenler. Düzenlenen operasyon sırasında

kameralarla ev incelenirken mutfakta bomba düzeneği bulunur. Bunun üzerine bütün bina boşaltılır.

Bomba imha ekipleri evin içinden çıktıktan sonra olay yeri ekipleri ve Erika ile Moss eve girerler. Evde çeşitli kitapların aynı yayınevinden çıkmış birçok baskısından bulurlar. Ayrıca iki şüpheliden birinin günlüğü bulunur. Evin mutfağına girdiklerinde büyük bir şok yaşarlar. Buzdolabı adeta kana boyanmıştır.

Erika arkadaşı Isaac Strong'u akşam yemeğine davet eder. Onunla yaptığı beyin fırtınası sonucunda Isaac bir yere saklanmak istese bu, annesinin ya da babasının evi olacağını söyler. Erika buna baktıklarını fakat tekrar bakacaklarını söyler.

Pazartesi ofise geldiğinde tekrar bakarlar fakat ortada hiçbir şey yoktur. Erkek şüphelinin annesi yıllar önce ölmüştür. Bu sırada Erika şüphelinin işsizlik maaşına yaptığı başvurudaki fotoğrafla ilk maktul Thomas Hoffman'ın eski Mariette Hoffman'ın benzerliğini fark eder. Yaptıkları araştırma neticesinde Mariette Hofman'ın öldüğünü ve onun yerine geçen kişinin kimlik değiştirdiğini fark eder.

Erika ofisinden inerken Marsh'la karşılaşır ve ona Mariette'nin gözaltında olduğu bilgisini verir. Hiçbir şeyden habersiz eve varan Marsh, Marcie'yi elleri ayakları bağlı bir şekilde bulur. Marcie çocukların kaçırıldığını söyler.

O sırada sorguda Mariette'ı sorgulayan Erika ve Moss onun Janice olduğunu bildiklerini söyler. Sorgu sırasında kapıyı açan McGorry, Marsh'ın çocuklarının kaçırıldığı bilgisini verir.

› KATİLLERİN ÖYKÜSÜ

Polisler bunları yaparken katiller başka bir dünyanın içindedir. İki sevgili ilk önce bir tecavüzcüyü öldürürler. Kendilerini "öldürmek zorunda kaldık" diye ikna ederler. Daha sonra kendini öldürmek isteyen birini öldürürler. Ona iyilik yapmışlardır. Fakat sonra işler değişir. İki sevgiliden erkek olanı torbacılık yapar. Kendisine borcu olan iki kişiyi acımasızca öldürdüğünü düşünür. Fakat birisi hâlâ yaşıyordur. Onu da sevgilisi öldürür. Daha sonra bu cesetleri nehre atar. Ardından ikili hiçbir suçu olmayan Daniel'ı sadece parasını çalmak için öldürürler. Son olarak kimlikleri açığa çıkınca çocuk kaçırmaya kadar götürürler.

Soğuk Kan, Robert Bryndza, Çev. Aslı Dağlı, Yabancı Yayınları, 2021.

ÇAYLAK KİTAP DEDEKTİFLERİ HİNDİSTAN'DA ALTI ŞÜPHELİYİ ARIYOR

2016 yılı Kasım ayında 221B dergi ve Bilgi Üniversitesi işbirliğiyle düzenlenen "Dünyanın Polisiye Haritası" adlı atölyede tanıştık. Farklı mesleklerden dokuz kadındık. Bir ortak noktamız vardı: Polisiye roman! Yıllarca polisiyenin izinden gidenimiz, polisiyeyle henüz tanışanımız, roman teorisine dalınca polisiyeyi keşfedenimiz, çocukluğundaki polisiyelerin nostaljisini yaşayanımız, yeni çıkan tek bir polisiyeyi bile kaçırmama hevesinde olanımız... Ayrılamadık birbirimizden. Her altı haftada bir toplanıp önceden belirlediğimiz bir polisiye romanı masaya yatırıyoruz ve kıran kırana tartışıyoruz. Aynı düşünmüyoruz ama aynı heyecanı paylaşıyoruz. İşte sizlerle paylaşmak istediğimiz de bu heyecan!

*Arzu Sabancı, Cansu Akdeniz, Çınla Akdere, Gözde Kömeçoğlu, Mine Şen, Pınar Demirbilek, Saliha Aslan, Şenay Dünder, Verda Toprak.

Mine: *Altı Şüpheli* ilk kez 2008'de yayımlanmış, Türkçeye 2012'de çevrilmiş. Yazarı Vikas Swarup başarılı Hint bir diplomat. 1987-1990 yılları arasında Türkiye, ABD, İngiltere, Etiyopya, Güney Afrika ve Japonya'da görev yapmış. Sekiz Oscar, yedi BAFTA ve dört Golden Globe ödülü alan, 2008 yapımı *Slumdog Millionaire* filmi, yazarın ilk kitabı *Q&A*'den uyarlanmış. Bu filmi bilmeyen yoktur herhalde.

Saliha: Romanın dünyasına daha iyi girebilmek için filmi tekrar izledim. Filmin Hindistan'ın sert sosyal gerçeklerini ne kadar tatlı anlattığını fark ettim. Ardından, yazarın YouTube'da yer alan birkaç videosunu seyrettim.

Mine: Üçüncü romanı *The Accidental Apprentice*'in (2014)

film hakları BBC tarafından çoktan satın alınmış bile. *Altı Şüpheli* yazarın ikinci kitabı ve şu cümlelerle başlıyor. "*Bütün ölümler eşit değildir. Cinayette bile kast sistemi yürürlükte.*" Mükemmel bir giriş...

Çınla: ...Ve sosyal analiz.

Saliha: Benim de en sevdiğim giriş cümlelerinden biri oldu herhalde. Hindistan'ı anlatan bir kitap için çok iyi bir başlangıç bu. Üstelik kitabın ruhunu da hemen kavramamızı sağlıyor. En iyi başlangıç cümlelerine örnek gösterilebilir. Mesela Charles Dickens'ın *İki Şehrin Hikâyesi* (1859) romanının girişi de bu örneklerden biri benim için.

Çınla: Saliha, çitayı çok yükseğe koymadın mı? Bahsettiğin romanın giriş cümlesi upuzun, muazzam bir paragraf. Böyle bir giriş yapabilmek için Dickens olmak gerek: "*Zamanların en iyisiydi, zamanların en kötüsüydü, hem akıl çağıydı, hem aptallık, hem inanç devriydi, hem de kuşku, Aydınlık mevsimiydi, Karanlık mevsimiydi, hem umut baharı, hem de umutsuzluk kışıydı, hem her şeyimiz vardı, hem hiçbir şeyimiz yoktu, hepimiz ya doğruca cennete gidecektik ya da tam öteki yana – sözün kısası, şimdikine öylesine yakın bir dönemdi ki, kimi yaygaracı otoriterler bu dönemin, iyi ya da kötü fark etmez, sadece 'daha' sözcüğü kullanılarak diğerleriyle karşılaştırılabileceğini iddia ederlerdi.*"

(Gülüşmeler)

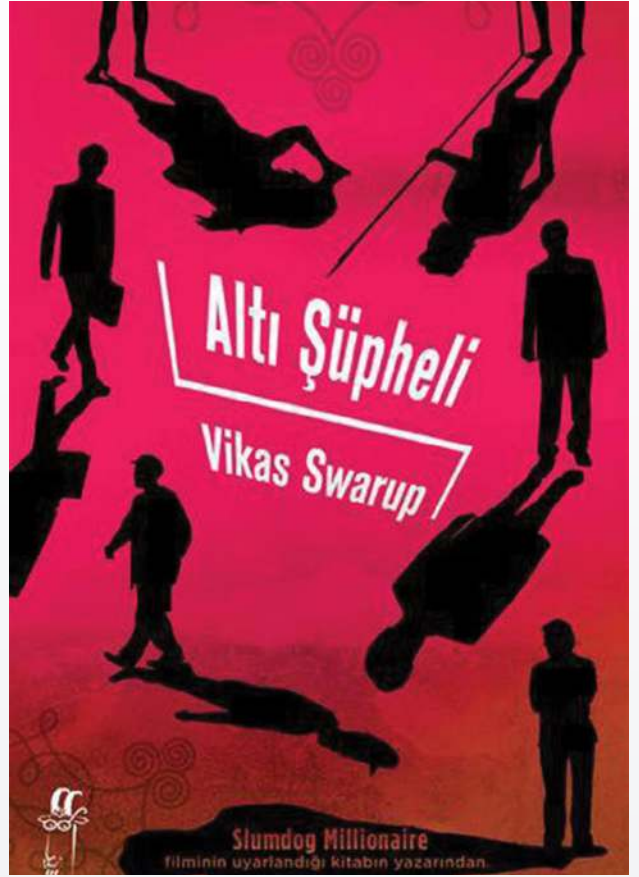
Mine: *Altı Şüpheli*'yi ilk kez geçen sene "Polisiye Severler" okuma grubumuzla okudum. Çok beğendim ve Pınar'a tavsiye ettim. O da okuyup çok beğenince bize önerdi.

Pınar: Kitap yaklaşık 6 aydır elimdeydi ama yanına bile yaklaşmamıştım. Bir süredir kitap okuyamıyordum ve pandemi beni iyice bunaltmıştı. Derken *Altı Şüpheli*, "Ben buradayım!" diyerek bana kitap rafından göz kırptı. Çok eğlenerek çok keyifle okudum ve kitap okuyamama halimi de aştım.

Mine: Yedi sene önce Hindistan'ın Uttar Pradesh eyaletinin -bu eyalet, yazarın da doğum yeri- içişleri bakanının oğlu Vivek Rai, gece yarısından sonra lüks bir restoranda kendisine içki vermeyen genç barmen kızı başına ateş ederek öldürüyor. Binlerce tanık var. Mahkeme uzun yıllar sürüyor ama bu arada tanıklar teker teker ifadelerini geri çekiyor. Silah ortadan kayboluyor. Ve yedi yıl sonra Vivek Rai beraat ediyor. Bu dava aslında gerçek bir olaya dayalı. 30 Nisan 1999'da lüks bir restorandaki partide garsonluk yapan model Jessica Lal, gece yarısı, sadece içki vermeyi reddettiği için nüfuzlu bir siyasetçinin oğlu tarafından başına ateş edilerek öldürülüyor. Katil önce korkutmak için tavana ateş etmiş, Jessica Lal sinmeyip içki vermeyi yine reddedince yüzlerce tanığın önünde kadını başından vuruyor. İki arkadaşıyla olay yerinden kaçan katil birkaç gün sonra polis tarafından tutuklanıyor. Yedi yıl süren mahkeme sonunda, katil Manu Sharma beraat ediyor. Ancak toplum ve medya baskısıyla yeniden yargılanıyor ve suçlu bulunarak ömür boyu hapis cezasına mahkûm ediliyor. Bu olay elbette Bollywood'un gözünden kaçmamış. 2011'de *No One Killed Jessica* adıyla filme çekilmiş.

Şenay: Bu resmen kitabın en başında "okuyacağınız her şey hayal ürünüdür, gerçek olaylarla, kişilerle benzerlik varsa da tesadüftür," deyip sonra çatır çatır gerçekleri yazmak.

Çınla: Galiba başında böyle bir uyarı veren her kitap birebir gerçekleri yazıyor. Ben azimle *Kanıt* dizisini izlemeye devam ediyorum. İki buçuk yıl oldu başlayalı. Son 10 bölüme ulaştım. O dizi de "gerçek olaylardan esinlendiğini" söylüyor ama bence sadece isimleri değiştiriyorlar. Olaylar o kadar gerçek, kurgu o kadar inandırıcı ki bunu ancak

hayatın kendisi yapabilir bence. Gözlemlerime göre, hayatın kurmacası insan zekâsının ürettiği kurmacayı aşıyor.

Saliha: Ne yapsınlar, davalarla uğraşıp hapse mi girsinler! Kitabın ikincil hikâyelerinin de gerçek olması beni etkiledi. Champi'nin hikâyesi mesela. Hindistan'daki bir Amerikan şirketinde, Bhopal Felaketi denilen, tarihin en büyük endüstriyel kazalarından biri olmuş. Gaz sızıntısı sonrası yaklaşık 3.700 kişi ölmüş, 570 bin kişi yaralanmış. Sonraki iki haftada 8 bin kişi daha ölmüş. Yazar bir şekilde o kazaya değinmiş. Bu olaydan sonra insanların hayatının nasıl değiştiğini göstermiş. Yazar, kendi ülkesini çok iyi tanıyor. Ülkenin sosyal, ekonomik ve politik gerçeklerinin farkında. Ayrıca bu kadar eleştirel bir gözle yazmasına rağmen hâlâ devlet kadrosundaki işine devam edebilmesi, Hindistan'ın dünyanın en iyi demokrasisi olduğu argümanını doğruladı.

Mine: Peki, bunun sebebi *Slumdog Millionaire*'in başarısı olabilir mi?

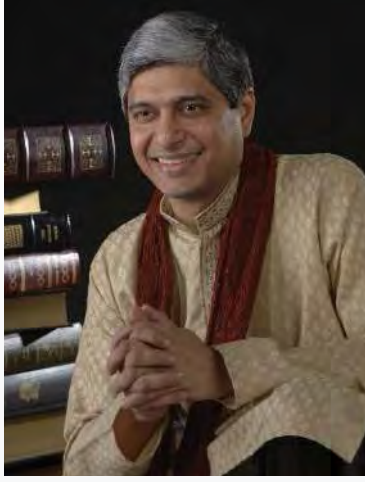
Saliha: Olabilir. Aslında Hindistan'ın yıllar boyu iktidarda kalan Kongre Partisi vardı, artık iktidarda değil. Muhtemelen romanda bahsi geçen yolsuzluklar o döneme aittir.

Verda: Ben kitabı çok beğendim. Yedi ana karakter olması benim için çok güzel; çünkü kitaplarda yediden fazla karakter olmayınca ben daha rahat anlıyorum, onu bir kez daha fark ettim. Kitap çok zekice kurgulanmış, planı da çok iyi. Altı şüpheliyi bize önden adım adım, hiç sıklamadan tanıtıyor. Karakterlerin sıradanlıklarını çok renkli ve çok güzel bir şekilde anlatmış. Bu da kitabı özel bir kitap haline getirmiş bana göre. Romanı okurken gerçekten her karakterin ayrı ayrı sesini duydum. Hep bir gülümseme ihtiyacı hissettim. Hatta yazar, olaylara bakış açısındaki mizah duygusunu Türkiye’den mi edindi yoksa, diye düşündüm.

Çınla: Ben de kitabın planını çok beğendim. Polisiye romanın rasyonel yapısına çok uygun, epey kontrolcü bir plan.

Salih: İzlediğim videoda yazar, Google’ın Hindistan’daki merkezinde gençlerle sohbet ediyordu. Bu sohbet, yazarın üçüncü kitabından sonra yapılmıştı. Vikas Swarup çok kültürlü, gelişime açık, yumuşak, tatlı, esprili ve alçakgönüllü bir adam. İnternetin olmadığı çağda büyürken kitap okumayı çok sevdiğini, Albert Camus, Agatha Christie okuduğunu belirtti. Bence kişiliği romanın geneline ve tüm karakterlere yansımış.

Verda: Evet. O ton, kitabı kolay okunur hale getiriyor. Ben ağlak şeylerden hiç hoşlanmadığım için bu kitabı ayrı beğendim. Yazarın zekâsını hissettim. Kara Hafta’da cozy polisiyelerden bahsedilmişti. Hafif polisiye. Bu yazarın stili bana tam da böyleymiş gibi geldi. Yazar nezaketini de hiç kaybetmemiş. Yan karakterler, esas karakterler hepsini çok sevdim. Ama en sevdiğim karakter, telefon hırsız Munna.

Mine: Vikas Swarup roman da önce bir araştırmacı gazetecinin ağzından konuşuyor. Böylece tek suçu içki veremeyen garson kızı öldürmesi olmayan, başka birçok düşman da edinmiş Vivek Rai okura tanıtılmış oluyor. Daha sonra da altı şüphelinin bölüm bölüm tanıtımlarına sıra geliyor: Kendini Mahatma Gandhi zanneden, yolsuzluğa bulaşmış ahlaksız bir bürokrat. Yarım akıllı Amerikalı bir turist. Ünlü ve seksi, Şebnem adında bir Bollywood yıldızı. Andaman adalarından gelen ve kutsal taşı arayan, beş karış boyunda bir kabile üyesi. Âşık bir cep telefonu hırsız. Son olarak da maktulün de babası olan hırslı, sahtekâr bir politikacı.

Salih: Cep Munna dışında Adalı bir ilkel kabile üyesi olan Eketi de çok tatlıydı. Ne kadar farklı bakış açısıyla olaylara bakıyor değil mi? Onun sayesinde Andaman adalarını keşfettim ve elbette gezi listeme aldım.

Şenay: Yazar, Hindistan’ı çok güzel anlatmış. Bir Hindistan şöleni okumadım da seyrettim adeta. Her kesimden karakterle karşılaşarak oraları -mas- kesiz- gezmiş olduk. Fakat bir yandan kitapta ilerledikçe karakterlerin özellikleri ve başla-

rına gelenler fazla karikatürize gelmeye başladı. Mesela Larry. Herkes ama herkes onu dolandırabiliyor. Bilinen tüm dolandırılma taktikleri Larry üzerinde başarıyla uygulanıyor. Bir noktadan sonra bu kadar da olmaz yahu, diyessim geldi!

Salih: Muhtemelen o kadar olmuştur!

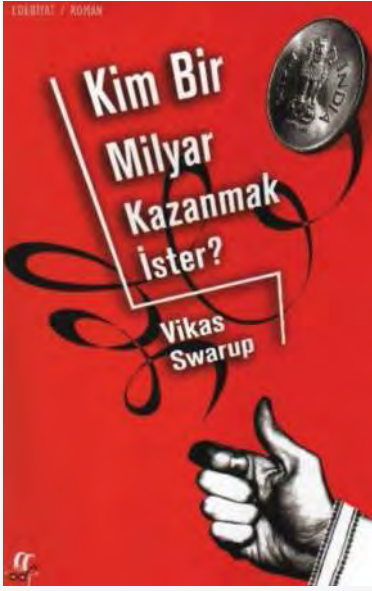
Şenay: Eh, yazarın bir bildiği vardır elbet. Kitabımız polisiye vakanın vuku bulmasıyla açılıyor. Sonra şüpheliler anlatılıyor da anlatılıyor... 214. sayfada bir dedektif hikâyeye katılınca (bu arada, Oğlak Yayınları’nın “detektif” yazma ısrarı bir benim gözüme mi batıyor?) aksiyon başlıyor diye düşündüm. Ama yok, başlamadı. Kitap %10 polisiye, %90 ülke yönetimi/sınıf eleştirisi gibi geldi bana.

Mine: Yazar altı şüpheliyi tanıttığı her bölümü farklı teknikle yazmış. Birini tanrısal bakış açısıyla şimdiki ve geniş zamanda yazarken bir diğerini birinci tekil şahıstan kaleme almış. Bazen sadece diyaloglarla, kimi zaman da günlük biçiminde yazmış. Ancak ayrı ayrı anlatsa bile birbiriyle tamamen alakasız gözükürken altı şüphelinin hikâyesi aslında iç içe geçmiş durumda. Yazar, karakterleri birbirine nasıl bağladığını aralara serpiştirdiği detaylarla vurgulamış.

Pınar: Tespitlerin süper, Mine. Böylesi renkli karakterler için böylesi zengin bir yazı dili...

Salih: Gazete haberi biçiminde yazılan son sayfalar benim çok hoşuma gitti. Devamlı güncelleme yaparak heyecanı canlı tuttu.

Mine: Gazete haberleriyle romanı bitirmek de yazarın bi-

linçli seçtiği bir teknik muhtemelen.

Saliha: O kısım benim de çok hoşuma gitti. Altı kişinin hikâyesi ayrı ayrı, uzun uzun anlatılıyor. Bunlar nasıl bağlanacak, merak ediyordum. Gazete haberleri şeklinde birbirine bağlandı. Şaşırtıcı bir itiraf dinliyoruz. Yazar kendi ülkesinin kast sistemini gayet yüksek perdeden eleştirmenin yanında her seviyeden devlet görevlilerine, özellikle polise çuvaldızı batırmış. Bunun nedeni polisin soruşturmada aslında pek bir şey bulamaması.

Şenay: Yazar kendi ülkesini 288. sayfada şöyle özetlemiş. *"Bizimkisi tuhaf ve haşmetli bir ülkedir. Burada dünyanın en iyi insanlarıyla da tanışabilirsin, en kötülerıyla de. Karşılıksız nezaket görebileceğin gibi, sıra dışı bir zulümle de karşılaşabilirsin."*

Verda: Yazarın bütün ailesi avukat. Aile yemeklerinde, sofrada kitaptaki olayları konuşuyorlardır herhalde, diye düşündüm.

Saliha: İzlediğim videoda yazarın dediğine göre, *Slumdog Millionaire*'den sonra kafasın-

da bir sürü ayrı hikâye oluşmuş. Bu kitabı yazmaya başlamadan kafasında altı ayrı hikâye varmış. O hikâyeleri bu kitapta birleştirmeye karar vermiş. Yazar çok gazete okuyor olmalı. Kitaptaki olayların da yaşanmış hikâyeler olduğunu varsayıyorum. Cep Munna'nın babasının Vicky Rai tarafından ezilmesi size tanıdık gelmedi mi? Aslında Şenay'ın hissettiğini ben de bir ara hissettim. Karakterlerin karikatürize edildiğini değil de, her birinin toplumun bir kesimini her yönüyle temsil ettiği düşüncesine kapıldım. Böyle yaparak mesela bizim gibi ülkelerin kronik sorunu olan rüşvetçi devlet memuru olgusunu işlemiş.

Mine: Yarım akıllı Amerikalı turist karakteri sizce çok mu abartılıydı?

Şenay: Larry Page. Google'ın kurucusuyla aynı ismi taşıması başına neler getirdi zavallının.

Saliha: Adamın Kaşmir'de bombalanıp Amerikalılar tarafından bulunup yakalanması da biraz fazla kolay değil mi? Normalde Amerikalılar hep yanlış insanları bombalayıp düğünlerde insanları öldürüyorlar. Oldukça beceriksizler ama Larry Page'i takip edip doğru teröristleri öldürdüler. Adamı kurtardılar ve 15 milyon dolar verdiler.

Şenay: Çok güldüm ben Larry Page'e. Tek başına bir kitap kahramanı olabilir.

Pınar: Bu bir Tom Cruse filminden sahne gibi geldi bana da; yazarın alaycı stilini düşünerek ve gülerek okudum ben de.

Saliha: O kadar zeki bir adamın adını taşıyan bu saf Amerikalı, Bush/Trump seçmenini temsil eden hoş bir ironi olmuş. Yazar internetin hayatımıza kattığı kolaylıklar konusunda ayrıca hassas. Gençlerle yaptığı sohbetinde, "Normalde ben hafta içi çalışıyorum, hafta sonu kitabımı yazabiliyorum. Google olmasa bu kitabı yazmam yıllar sürerdi. Bu kadar çok habere nasıl bu kadar kısa sürede ulaşırdım?" diyor. Zaten kitabın sonunda da Google'a teşekkür ediyor.

Mine: Hindistan'da suç, yolsuzluk, rüşvet, fakirlik ve kastlar arasındaki uçurum romanın ana kurgusu aslında. Kitabı öne çıkaran temaları şöyle sıralayabilirim: Kast sisteminin toplumsal değerlere etkisi, hukukun güç ve para karşısındaki acizliği, yolsuzluk ve rüşvetle sarmaş dolaş bir siyaset.

Saliha: Mafyanın politikacı olmuş hali!

Şenay: O karakterin bitmeyen telefon konuşmalarının olduğu, küçük telefon simgesi ile ayrılan bölümler çok güzeldi. Karakterler demişken adı Dr. Diwan olan bir psikolog olmasına ne diyorsunuz?!

(Gülüşmeler)

Mine: Kitapta, aşına olmadığımız Hint kültürüne dair pek çok kelime vardı. Ne yazar, ne çevirmen dipnotlardan yararlanarak açıklama yapmayı gerekli görmüş galiba.

Verda: Ben İngilizce e-book'tan okudum, onda da yoktu. Kelimeler italik yazılmıştı sadece.

Şenay: Google'da arayın, öğrenin, deniliyor yani. Yazar hâlâ Hindistan'da mı yaşıyor?

Salih: Evet, dışişleri sözcüsü olmuş bir dönem. Google'daki konuşması sırasında Japonya büyükelçisiymiş. Google'da araştırınca şu anda dışişleri bakanlığında sekreter olduğu görülüyor. Bu kitabı okurken sert gerçeklerle karşılaşmama rağmen Kuzey polisiyelerinde olduğu gibi içim sıkılmadı, boğazım düğümlenmedi.

Verda: Yazarın nezaketi, zarafeti hissediliyor. Diplomat sonuçta.

Pınar: Gregory David Roberts'ın *Shantaram* adlı kitabı okudum en acımasız gerçekçilikle yazılmış bir Hindistan romanıydı. Swarup'un da acımasız olduğu kısımlar var aslında... Ama eğer Hindistan'ı bu kadar renkli ve eğlenceli bir tonda okumak istemezseniz, biraz daha karanlık ve gerilim dolu yaşam öyküleri keşfetmek isterseniz size *Shantaram*'ı önerebilirim.

Mine: Andaman adalarından gelen yerlinin hikâyesi beni en çok etkileyen kısım oldu.

Verda: Kadersiz Eketi.

Şenay: Kitaptaki tek dürüst me-mur olan emniyet amiri Navneet Braar'ın mayın patlamasına kurban edilerek öldürülmesi de çok hüznüydü.

Salih: Kitapta estetik güzelliğe verilen önem de çok hissediliyor. Ten renginin açık olması başlı başına bir konu. Birçok kez vurgulanmış.

Mine: Bu, kast sisteminin etkisi değil mi?

Çınla: Kastlar neye göre oluşuyor?

Şenay: Kısaca sınıf, renk ve mesleğe göre oluşan tabakalarımı.

Salih: Kastın ve güzelliğin -yani ten rengin- çok belirleyici.

Verda: Katılıyorum. Romanda estetiğe ve görselliğe aşırı vurgu var. Dış görüntünün taşıdığı anlamlar, sembollerin altı birçok kez çizilmiş.

Salih: Şebnem sadece güzel değil, çok da akıllı. Ayrıca takdir ettim kendisini.

Mine: Uzakdoğu'da beyaz kalmak için yazın mutlaka şemsiye kullanılıyor. Kimse bizim gibi plajda güneşlenmiyor. Kitapta kapkara bir yerlinin kurban olarak seçilmesi tesadüf değil belli ki.

Şenay: Şebnem'in tıpkı kendisine benzeyen bir hizmetçisinin olması, sonra onu kendi yerine geçsin diye eğitmesi çok klişe değil mi? Eski Türk filmi tadında. Aynen böyle bir Türkan Şoray filmi vardı.

Mine: Yeşilçam ile Bollywood bazı açılardan birbirine benzemiyor mu zaten? Bollywood denince benim aklıma açıkkahe ve tenli güzel kızlar ve yakışıklı erkekler geliyor. Beraber şarkı söyleyip dans ediyorlar.

Salih: Vicky Rai'nin kız kardeşiyle Cep Munna'nın karşılaşması biraz iddialı bir tesadüf olmuş.

Çınla: Bollywood senaryoları çok mu kötü gerçekten?

Mine: En başta kitapta bahsedilen ve aslında gerçekleşen dayalı cinayetin sinemaya uyarlandığını söylemişim hatırlarsanız. Filmin YouTube'da fragmanını seyrettim. Bence gayet güzeldi. Hint sineması da doğal olarak sadece romantik müzikal filmlerden, dizilerden ibaret değil.

Şenay: Filmler iyi olabilir ama pembe dizileri gerçekten çok acayip.

Salih: Filmler güzel ve eğlenceli bence. Âşıklar sonunda kavuşuyor, adalet yerini buluyor. Bu da benim hoşuma gidiyor. Bu romanda acılar çekildi, entrikalar kuruldu, kurbanlar verildi ama adalet bir şekilde yerini buldu, değişim için ateş yakıldı.

Şenay: "Her gecekondu çocuğu kendi parlama anını bekleyen bir Michael Jackson'dır." Cep Munna parayı bulunca AVM'ye gidip hep marka şeyler aldı. Peki, bankaların ödenmeyen borç tahsilat yöntemini nasıl buldunuz? Bir tahsilat yöntemi: Borçluları rezil etmek!

Salih: Çok yaratıcı. Her ülkenin kendine özgü tahsilat yöntemleri oluyor. Muhtemelen orada da böyle bir yöntem vardır. 2006-2007 yıllarında Rusya'nın bankaların tahsilat meselelerinde Gürcü mafyasından yararlanması gibi.

Şenay: Kitaptan bir alıntı ile bitirelim: "Bir liderle takipçisi arasındaki farkı bilir misin? Bir takipçi sadece önderin açtığı yoldan gider. Oysa bir lider yeni bir yol açar." Takipçi kelimesi aklınıza sosyal medyayı getirmesin lütfen...

BAYTAN UĞUR YEM

ÖLDÜREN

ROMAN

Mylos
Kitap

TÜM KİTAPÇILARDA

Polisiyenin Usta Yazarlarından Andrea Camilleri'nin Montalbano Serisi İlk Kez Türkçede!

